

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Diplomová práce

Markéta Milerová

**Český spolek pro komorní hudbu a jeho místo v kontextu
provádění komorní hudby v českých zemích v letech 1918–1953**

Czech Society for Chamber Music: Its Place in the Context of Chamber Music
Performing Tradition in Czech Lands 1918–1953

Praha 2019

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Jarmila Gabrielová, CSc.

Poděkování

Chtěla bych srdečně poděkovat všem, kdo mi byli při vzniku této diplomové práce nápomocni. Mnohokrát děkuji prof. PhDr. Jarmile Gabrielové, CSc. za laskavé odborné vedení a za cenné rady a podněty. Velký dík patří Janě Klímové, tajemnici Českého spolku pro komorní hudbu, za veškerou ochotu a podporu. Za vlídný přístup a pomoc jsem velmi vděčná Prokopu Tomkovi z archivu České filharmonie.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 5. 2019

Markéta Milerová

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá historií Českého spolku pro komorní hudbu a jeho zařazením do kontextu ostatních spolků, které prováděly komorní hudbu, v letech 1918–1953. V historické části se výklad zaměřuje na dobový kontext, organizační strukturu, repertoár a interprety, kteří na koncertech Českého spolku pro komorní hudbu vystupovali. Důležitý oddíl práce tvoří kapitola o soutěži na novou komorní skladbu, kterou spolek vypisoval v letech 1895–1945. V závěrečné části je Český spolek pro komorní hudbu konfrontován s dalšími spolky. Pozornost je věnována vybraným pražským i mimopražským institucím a je popsán vliv Českého spolku pro komorní hudbu na jeho okolí, vzájemná spolupráce a jednotlivé odlišnosti mezi spolky.

Klíčová slova: Praha, česká hudba, komorní hudba, hudební spolek, komorní tělesa, programy koncertů, soutěž

Abstract

This diploma thesis deals with history of the Czech Society for Chamber Music and its place among societies that performed chamber music in 1918–1953. In the historical part the thesis concentrates on context, organizational structure, repertoire and artists who performed in concerts of the Czech Society for Chamber Music. The chapter about the competition for new chamber composition which was held in 1895–1945 constitutes another important section of the thesis. The comparison of the Czech Society for Chamber Music with other chamber societies is placed in the final chapter. It focuses on selected institutions in Prague and elsewhere in Czech lands and on the influence of the Czech Society for Chamber Music, mutual cooperation and differences.

Key words: Prague, Czech music, chamber music, music society, chamber ensembles, concert programmes, competition

Obsah

Úvod	8
1. Stav bádání o Českém spolku pro komorní hudbu.....	9
2. Stav bádání o dalších spolcích zabývajících se komorní hudbou	12
2.1. Pražské spolky.....	12
2.1.1. Hudební odbor Umělecké besedy	12
2.1.2. Jednota pro komorní hudbu (Kammermusikverein)	13
2.1.3. Pražský spolek pro pěstování písně.....	14
2.1.4. Spolek pro moderní hudbu	14
2.1.5. Spolek pro soukromé provádění hudby v Praze (Verein für musikalische Privataufführungen in Prag).....	15
2.1.6. Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost	15
2.1.7. Hudební skupina Mánesa	16
2.2. Mimopražské spolky	16
2.2.1. Beseda brněnská.....	16
2.2.2. Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni	17
2.2.3. Spolek pro komorní hudbu v Moravské Ostravě	17
2.2.4. Spolek pro komorní hudbu v Olomouci.....	17
3. Pramenná situace Českého spolku pro komorní hudbu.....	19
4. Shrnutí bakalářské práce Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918	21
5. Historie Českého spolku pro komorní hudbu v letech 1918–1953	23
5.1. 1918–1930: Rozvoj po první světové válce a návrat k tradici.....	23
5.1.1. Obecné vývojové tendence	23
5.1.2. Organizační struktura	26
5.1.3. Dramaturgie koncertů.....	27
5.1.4. Interpreti	34
5.2. 1931–1933: Nestabilita způsobená ztrátou stěžejních souborů	37
5.2.1. Obecné vývojové tendence	37
5.2.2. Organizační struktura	39
5.2.3. Dramaturgie koncertů.....	40
5.2.4. Interpreti	44
5.3. 1934–1938: Hledání identity po zániku Českého kvarteta	47
5.3.1. Obecné vývojové tendence	47

5.3.2.	Organizační struktura	49
5.3.3.	Dramaturgie koncertů.....	50
5.3.4.	Interpreti	54
5.4.	1939–1945: Válečná léta.....	56
5.4.1.	Obecné vývojové tendence	56
5.4.2.	Organizační struktura	58
5.4.3.	Dramaturgie koncertů.....	59
5.4.4.	Interpreti	62
5.5.	1945–1947: Poválečná euforie	64
5.5.1.	Obecné vývojové tendence	64
5.5.2.	Organizační struktura	66
5.5.3.	Dramaturgie koncertů.....	66
5.5.4.	Interpreti	68
5.6.	1948–1953: Poúnorová krize a odvrácení zániku ČSKH	68
5.6.1.	Obecné vývojové tendence	68
5.6.2.	Organizační struktura	72
5.6.3.	Dramaturgie koncertů.....	73
5.6.4.	Interpreti	77
6.	Soutěž ČSKH na novou komorní skladbu v letech 1918–1945	79
6.1.	Historie soutěže v letech 1918–1945	79
6.2.	Podmínky soutěže	80
6.3.	Porota soutěže	81
6.4.	Výherci soutěže	82
7.	Český spolek pro komorní hudbu v kontextu dalších komorních spolků v letech 1918–1953	85
7.1.	Charakteristika pražských spolků	85
7.1.1.	Hudební odbor Umělecké besedy	85
7.1.2.	Jednota pro komorní hudbu (Kammermusikverein)	86
7.1.3.	Pražský spolek pro pěstování písně.....	87
7.1.4.	Spolek pro moderní hudbu	87
7.1.5.	Spolek pro soukromé provádění hudby v Praze (Verein für musikalische Privataufführungen in Prag).....	88
7.1.6.	Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost	89
7.1.7.	Hudební skupina Mánesa	89

7.2.	Charakteristika mimopražských spolků	90
7.2.1.	Beseda brněnská.....	90
7.2.2.	Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni	91
7.2.3.	Spolek pro komorní hudbu v Moravské Ostravě	91
7.2.4.	Spolek pro komorní hudbu v Olomouci.....	92
7.3.	Zařazení Českého spolku pro komorní hudbu do dobového kontextu.....	93
	Závěr	98
	Seznam použitých pramenů a literatury.....	100

Úvod

Český spolek pro komorní hudbu je významnou kulturní institucí s velkým dopadem na české hudební dění. Už od svého založení v roce 1894 napomáhá rozvoji české hudby a až do dnešních dnů zprostředkovává posluchačům hudební zážitky té nejvyšší kvality. Jeho působení od skončení první světové války do padesátých let 20. století bylo poznamenáno mnoha nepříznivými okolnostmi, spolek ale přesto stále pokračoval ve své činnosti a nikdy nezakolísal ve svých cílech.

Tato diplomová práce navazuje na mou bakalářskou práci *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*, v níž jsem se věnovala okolnostem založení spolku a jeho historii od založení do konce první světové války. Důležitou součástí bakalářské práce je pasáž o soutěži na novou komorní skladbu, kterou spolek vypisoval od roku 1895. Historii soutěže v následujících letech se věnuji i v diplomové práci, jedná se totiž o dosud neprobádanou tematiku, která přináší mnoho nových informací o českém hudebním životě té doby.

Vzhledem k tomu, že v českých zemích byla v první polovině 20. století velmi bohatá spolková aktivita, zahrnuje jsem do diplomové práce kapitolu o zařazení Českého spolku pro komorní hudbu do kontextu ostatních spolků, které se zabývaly komorní hudbou. Tento oddíl napomůže lepšímu pochopení celé problematiky a osvětlí, jak důležitou pozici Český spolek pro komorní hudbu zastával. Práce o hudebních spolcích té doby jsou často poměrně izolované a jsou psány bez ohledu na kontext, což se v diplomové práci pokusím změnit.

Tematice Českého spolku pro komorní hudbu nebyla v literatuře 20. století věnována příliš velká pozornost, těžiště této práce tedy stojí na studiu původních archivních materiálů, jež jsou dosud v naprosté většině nezpracované a často nepodávají úplné informace. Mezery v pramenném fondu by bylo do jisté míry možné doplnit pomocí recenzí v dobovém tisku, vzhledem k velké časové náročnosti ale tento úkol není součástí diplomové práce.

Pro přehlednost je v textu práce Český spolek pro komorní hudbu nazýván také jako spolek nebo komorní spolek či zkratkou ČSKH.

1. Stav bádání o Českém spolku pro komorní hudbu

Ke stavu bádání o Českém spolku pro komorní hudbu jsem se v úplnosti vyjádřila ve své bakalářské práci *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*¹. Nové knižní publikace od té doby nevyšly, v této kapitole proto budou pouze shrnuty knihy, s nimiž jsem pracovala při tvorbě diplomové práce. Zmíněna budou pouze ta díla, která se věnují Českému spolku pro komorní hudbu i po roce 1918. Vzhledem k malému množství podkladů je stav bádání zpracován chronologicky s rozdělením na slovníková hesla, syntetizující práce a knižní publikace.

Obecně je téma Českého spolku pro komorní hudbu badateli opomíjeno, zvláště v posledních desetiletích. Publikací, které se věnují výhradně komornímu spolku, je stále velmi málo. V knihách, které se Českým spolkem pro komorní hudbu zabývají, je kladen důraz především na zajímavé okolnosti vzniku spolku v roce 1894 a jeho prvním koncertním ročníkům, a období po první světové válce je poskytován menší prostor. Informací o spolku s dalšími lety ubývá a čtyřicátým a padesátým letům 20. století se věnuje jen menšina knih.

Český spolek pro komorní hudbu má své vlastní heslo jen v *Československém slovníku osob a institucí*². Krátké heslo pojednává pouze o těch nejdůležitějších momentech z historie spolku. V internetové verzi slovníku bylo heslo rozšířeno o údaje od šedesátých let až do současnosti.³

Zarážející je, že Český spolek pro komorní hudbu není vůbec zmíněn ve *Slovníku české hudební kultury*⁴, přestože jiné hudební spolky z této doby zde svá hesla mají.

*Dějiny české hudební kultury*⁵ podávají komplexní pohled na českou spolkovou scénu i provádění komorní hudby v letech po první světové válce. Český spolek pro komorní hudbu je v tomto kontextu zmíněn několikrát a zabývá se jím samostatná krátká pasáž⁶. Jiným hudebním spolkům (jako Přítomnost, Hudební skupina Mánesa nebo

¹ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 8–10.

² Šourek, Otakar: Český spolek pro komorní hudbu. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 218–219.

³ Poláček, Radek: Český spolek pro komorní hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7875

⁴ Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997.

⁵ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981.

⁶ Tamtéž, s. 142.

Spolek pro moderní hudbu) je věnováno podstatně více prostoru, což je dáno pravděpodobně nedostatečným probádáním tématu Českého spolku pro komorní hudbu v době napsání publikace a také originálním charakterem nových spolků, které vznikly po první světové válce.

Nejstarší publikací relevantní pro tuto diplomovou práci je kniha *Čtyřicet let Českého kvarteta*⁷. Zabývá se především Českým kvartetem, ale vzhledem k úzkému vztahu, který mezi Českým kvartetem a komorním spolkem existoval, je z ní možné získat i informace podstatné pro bádání o spolku. Užitečný je soupis koncertů, které České kvarteto v rámci Českého spolku pro komorní hudbu provedlo.

Podobným případem jako výše zmíněná kniha je publikace *Národní umělec Ladislav Zelenka a České kvarteto*⁸. Informace zde prezentované se týkají opět převážně Českého kvarteta s důrazem na život violoncellisty souboru Ladislava Zelenky. I zde jsou však uvedeny údaje, které jsou pro diplomovou práci podstatné.

Až na konci sedmdesátých let 20. století, tedy po více než osmdesáti letech od vzniku Českého spolku pro komorní hudbu, vyšla první samostatná publikace, která se zabývá jeho historií – *85 let Českého spolku pro komorní hudbu v Praze*⁹ od Vladimíra Šefla. Do té doby o spolku neexistovala žádná soustavná práce kromě hesla v *Československém slovníku osob a institucí* a několika krátkých pasáží v *Dějínách české hudební kultury*, o čemž bylo pojednáno výše. Kniha vyšla vlastním nákladem Českého spolku pro komorní hudbu a patrně nebyla více rozšířená. Jediné exempláře v Praze, které se podařilo dohledat, se nacházejí v Národním archivu České republiky¹⁰ a v archivu Českého muzea hudby¹¹. V žádné z pražských knihoven není kniha dostupná. Publikace vyšla k osmdesátému pátému výročí vzniku Českého spolku pro komorní hudbu a podává výklad o historii spolku, který se detailněji zaměřuje především na období rámované vznikem spolku a polovinou třicátých let 20. století a méně obsáhle pojednává o dalších letech. Obzvláště v oblasti spolkové historie v období po první světové válce představuje tato kniha jeden ze stěžejních materiálů pro bádání.

⁷ Květ, Jan Miroslav (ed.): *Čtyřicet let Českého kvarteta: 1892–1932*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1932.

⁸ Květ, Jan Miroslav: *Národní umělec Ladislav Zelenka a České kvarteto*. Praha: Vydavatelství Ministerstva informací, 1948.

⁹ Šefl, Vladimír (ed.): *85 let Českého spolku pro komorní hudbu v Praze*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1979.

¹⁰ Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

¹¹ Fond Monografie, sign. H 10272, stavěcí znak: H – II C 422, archiv Českého muzea hudby.

Poslední a nejobsáhlejší knižní publikací je monografie Dagmar Vanišové *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*¹², která vznikla k stému výročí vzniku spolku. V první polovině knihy se podrobně pojednává o stoleté historii spolku, která je zpracována s ohledem na původní archivní materiály a odbornou literaturu. Prameny ani literatura nejsou v publikaci bohužel dostatečně citovány, kniha byla psána převážně s popularizačním záměrem a to se promítlo i v jejím zpracování. Vzhledem k tomu, že autorka při tvorbě knihy pracovala s nyní již neexistujícím archivem Českého spolku pro komorní hudbu, jehož archiválie byly postupně roztroušeny mezi další instituce a část z nich se ztratila, jsou informace obsažené v této knize nezastupitelné a pro bádání o komorním spolku velmi důležité. Období, které sleduje tato diplomová práce, se autorka věnuje poměrně důkladně, nedostatečně ale rozebírá podstatné skutečnosti, jako je například soutěž, kterou Český spolek pro komorní hudbu pořádal až do roku 1945. Do druhé poloviny knihy autorka umístila seznam premiér současných českých a slovenských skladatelů hraných v ČSKH v letech 1894–1994 (pojem „současný“ Dagmar Vanišová chápe jako označení autorů, kteří žili v době, kdy byla jejich díla v komorním spolku provedena)¹³.

Obdobím od vzniku spolku v roce 1894 až do roku 1918 se zabývala moje bakalářská práce *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*¹⁴, na niž tato diplomová práce navazuje.

Ze stavu bádání je patrné, že mezi vydáními jednotlivých děl jsou značné mezery trvající mnohdy i desítky let. Kromě publikace *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994* od Dagmar Vanišové neexistuje podrobná monografie, která by reflektovala odbornou literaturu a prameny. Obzvláště období od druhé poloviny třicátých let 20. století je v literatuře věnována jen malá pozornost. O to důležitější je studium původních pramenů, které mohou o této etapě podat podrobnější zprávy.

¹² Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994.

¹³ Tamtéž, s. 81.

¹⁴ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017.

2. Stav bádání o dalších spolcích zabývajících se komorní hudbou

Vzhledem k tomu, že část diplomové práce se zabývá kulturním kontextem, v němž Český spolek pro komorní hudbu fungoval, a popsáním aktivity jiných spolků, které se věnovaly provozování komorní hudby, je součástí kapitola o stavu bádání o spolcích zabývajících se komorní hudbou. Pro účely diplomové práce byly vybrány reprezentativní zástupci různých odvětví pražského i mimopražského spolkového života, s jejichž pomocí bude možné dobře demonstrovat, v jakém prostředí Český spolek pro komorní hudbu vykonával svou činnost. Stav bádání je zpracován pouze pro časové období, kterým se tato práce zabývá, tedy pro léta 1918–1953. Pro přehlednost je rozčleněn na pasáže o jednotlivých spolcích s rozdělením na pražské a mimopražské instituce. Spolky jsou seřazeny podle doby svého vzniku. V rámci stavu bádání o jednotlivých spolcích bude postupováno chronologicky s dělením na slovníková hesla, syntetické práce, články a monografie.

2.1. Pražské spolky

2.1.1. Hudební odbor Umělecké besedy

Hudební odbor Umělecké besedy nemá v *Československém hudebním slovníku osob a institucí* své samostatné heslo, v hesle Umělecká beseda¹⁵ je ale věnován prostor převážně právě činnosti hudebního odboru. Jsou zmíněni jeho předsedové v průběhu let a významná publikační i organizační činnost. Heslo se věnuje i poměrně bohaté koncertní činnosti odboru. Rozšířené heslo o Umělecké besedě s informacemi o hudebním odboru obsahuje internetový *Český hudební slovník*.¹⁶ Obsáhleji se hudebnímu odboru Umělecké besedy věnují *Dějiny české hudební kultury*¹⁷, kde je popsáno jeho působení v průběhu první poloviny dvacátého století. Pasáže o hudebním odboru se věnují hlavně organizačnímu aspektu spolku, ale prostor je věnován i koncertní činnosti a repertoáru,

¹⁵ Černušák, Gracian: Umělecká beseda. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 812–813.

¹⁶ Reittererová, Vlasta: Umělecká beseda. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2405.

¹⁷ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 141, 172–173, 194–195.

což je pro tuto práci nejpodstatnější. Konkrétně hudebními úterky, koncertním projektem hudebního odboru Umělecké besedy, se zabývá studie Zdeňky Pilkové.¹⁸ Kromě informací o jejich vzniku a dramaturgii studie přináší i soupis jednotlivých koncertů. Díky tomu je možné dobré porovnání s Českým spolkem pro komorní hudbu. Nejstarší knižní publikace, která se věnuje sledovanému období, je kniha od Františka Skácelíka, vydaná k sedmdesátému výročí vzniku Umělecké besedy.¹⁹ Autor kapitoly o hudebním odboru Jaroslav Patera podrobně rozebírá historii odboru v letech 1913–1932, píše o repertoáru, organizační struktuře, vydavatelské činnosti i o mimořádných událostech, které se v průběhu období v odboru staly. Až do vydání Matysovy knihy *V umění volnost. Kapitoly z dějin Umělecké besedy*²⁰ v roce 2003 pro tuto práci relevantní monografie o Umělecké besedě nevyšla. Matys ve své publikaci podrobně rozebírá fungování hudebního odboru, zvláště přínosné jsou informace o jeho koncertní činnosti a o struktuře repertoáru, který byl na koncertech odboru prováděn.

2.1.2. Jednota pro komorní hudbu (Kammermusikverein)

Jednota pro komorní hudbu má samostatné heslo v *Československém slovníku osob a institucí*²¹ i v jeho internetové verzi,²² kde je heslo podstatně rozšířeno a doplněno. Jednotě pro komorní hudbu věnoval poměrně dost prostoru Josef Boleška v knize *Deset let Českého kvarteta*²³. Přestože České kvarteto bylo spjato spíše než s jednotou s Českým spolkem pro komorní hudbu, ten autor zmínil jen letmo. Jediná samostatná knižní publikace věnující se Jednotě pro komorní hudbu pochází z roku 1926. V knize *Der Kammermusikverein in Prag*²⁴ jsou podrobně popsány okolnosti vzniku jednoty a historie prvních padesáti let její činnosti. Tato publikace představuje hlavní zdroj informací o jednotě a všechny další knihy, které se tohoto tématu dotýkají, z ní vycházejí.

¹⁸ Pilková, Zdeňka: Hudební úterky Umělecké besedy v letech 1935–1951. In: *Příspěvky k dějinám české hudby I*. Praha: Academia, 1971, s. 67–172.

¹⁹ Skácelík, František (ed.): *Sedmdesát let Umělecké besedy*. Praha: Umělecká beseda, 1933, s. 5–27.

²⁰ Matys, Rudolf: *V umění volnost. Kapitoly z dějin Umělecké besedy*. Praha: Academia, 2003.

²¹ Černušák, Gracian: Jednota pro komorní hudbu v Praze. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 583–584.

²² Reittererová, Vlasta: Verein für Kammermusik Prag. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4989.

²³ Boleška, Josef: *Deset let Českého kvarteta 1892–1902*. Praha: M. Urbánek, 1902.

²⁴ Procházka, Rudolf František: *Der Kammermusikverein in Prag: Denkschrift zur fünfzigjährigen Gründungsfeier*. Praha: Kammermusikverein, 1926.

Stručně historii jednoty jako předchůdce ČSKH shrnuje i Vladimír Šefl v knize *85 let Českého spolku pro komorní hudbu*²⁵ a Dagmar Vanišová v knize *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. O Jednotě pro komorní hudbu také pojednává ve své studii *Německý hudební život v Praze 1880–1939*²⁶ Jitka Ludvová. Důležité jsou informace, které Ludvová předkládá o období druhé poloviny dvacátých a třicátých let, jimž se žádná jiná kniha nevěnuje. Pasáž o Jednotě pro komorní hudbu je obsažena i v mé bakalářské práci.²⁷

2.1.3. Pražský spolek pro pěstování písně

V hesle o Pražském spolku pro pěstování písně v *Československém hudebním slovníku osob a institucí*²⁸ se nacházejí základní informace o jeho činnosti. V online verzi slovníku je heslo rozšířeno a doplněno.²⁹ Spolek je zmíněn i v *Dějínách české hudební kultury*³⁰, není mu ale věnována samostatná pasáž, jak je tomu u jiných spolků. Podrobněji je Pražský spolek pro pěstování písně zpracován v samostatné monografii z roku 1935.³¹ Jan Branberger píše o spolkové činnosti, která sestávala z pořádání písňových i komorních koncertů a o organizační struktuře spolku.

2.1.4. Spolek pro moderní hudbu

V *Československém hudebním slovníku*³² je Spolku pro moderní hudbu věnováno heslo sestávající z těch nejdůležitějších informací z jeho činnosti a rozšířené heslo je

²⁵ Šefl, Vladimír (ed.): *85 let Českého spolku pro komorní hudbu v Praze*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1979.

²⁶ Ludvová, Jitka: *Německý hudební život v Praze 1880–1939*. In: *Uměnovědné studie IV*. Praha 1983, s. 147–152.

²⁷ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 13–22.

²⁸ Černušák, Gracian: *Spolek pro pěstování písně*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 581.

²⁹ Reittererová, Vlasta: *Spolek pro pěstování písně v Praze*. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4055.

³⁰ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 142.

³¹ Branberger, Jan: *Čtvrtstoletí spolku pro pěstování písně v Praze 1909–1934*. Praha: Spolek pro pěstování písně, 1935.

³² Černušák, Gracian: *Spolek pro moderní hudbu v Praze*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 580.

i v internetové verzi slovníku.³³ Spolek má své heslo také ve *Slovníku české hudební kultury*³⁴, kde jsou stejně jako ve výše zmíněném slovníku uvedeny ty nejpodstatnější údaje. Podrobněji je Spolek pro moderní hudbu zpracován v *Dějínách české hudební kultury*³⁵, kde jsou údaje o koncertní činnosti spolku i o skladatelích, jejichž díla byla na koncertech provedena. Nejobsáhlejším textem o Spolku pro moderní hudbu je článek od Jitky Ludvové v *Hudební vědě*³⁶. Ludvová píše o funkcionářích spolku, koncertech i repertoáru. Součástí článku je také soupis koncertů.

2.1.5. Spolek pro soukromé provádění hudby v Praze (Verein für musikalische Privataufführungen in Prag)

Pražskou odnoží vídeňského spolku se důkladně zabýval Ivan Vojtěch. Nejpodrobnější informace se nacházejí v úvodu ke studii *Verein für musikalische Privataufführungen in Prag. Versuch einer Dokumentation*³⁷. Krátce se spolku věnují i *Dějiny české hudební kultury*³⁸. Spolek zmiňuje také Jitka Ludvová ve studii *Německý hudební život v Praze 1880–1939*³⁹. Jejím zdrojem je výzkum Ivana Vojtěcha, Ludvová tedy oproti Vojtěchově studii nepřináší nové informace.

2.1.6. Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost

Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost má své heslo s nejdůležitějšími informacemi v *Československém hudebním slovníku*⁴⁰. V online verzi slovníku je heslo doplněno i o informace o obnovení spolku po roce 1989.⁴¹ Krátké heslo o Přítomnosti se

³³ Reittererová, Vlasta: Spolek pro moderní hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=6914.

³⁴ Ludvová, Jitka: Spolek pro moderní hudbu. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 865–866.

³⁵ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 139–140, 169.

³⁶ Ludvová, Jitka: Spolek pro moderní hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 8, č. 2, 1976, s. 147–173.

³⁷ Vojtěch, Ivan: *Verein für musikalische Privataufführungen in Prag. Versuch einer Dokumentation*. In: *Miscellanea musicologica*, sv. 36, 1999, s. 9–128.

³⁸ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 140.

³⁹ Ludvová, Jitka: *Německý hudební život v Praze 1880–1939*. In: *Uměnovědné studie IV*. Praha 1983, s. 156–157.

⁴⁰ Černušák, Gracian: *Přítomnost*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 38

⁴¹ Reittererová, Vlasta: *Přítomnost, sdružení pro současnou hudbu*. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1510.

nachází ve *Slovníku české hudební kultury*⁴². Poměrně velký prostor je sdružení věnován i v *Dějínách české hudební kultury*⁴³. Pojednávají o jeho vzniku, koncertech, vedení i uměleckých hodnotách. Nejobsáhleji se Přítomnosti věnovala Milada Ladmanová v článku v *Hudební vědě*⁴⁴. Přináší v něm pohled na historický význam a stylový přínos sdružení, píše o historii spolku, o funkcionářích i repertoáru.

2.1.7. Hudební skupina Mánesa

Na rozdíl od výše zmíněných spolků nemá Hudební skupina Mánesa své heslo v *Československém hudebním slovníku osob a institucí*. Krátké heslo je jí však věnováno ve *Slovníku české hudební kultury*⁴⁵. Pasáž o vzniku a koncertní činnosti této skupiny se nachází také v *Dějínách české hudební kultury*⁴⁶, kde je uveden i repertoár, který byl v rámci koncertů skupiny proveden, a nejdůležitější momenty z její historie. Jako jeden z mála spolků té doby se Hudební skupina Mánesa dočkala samostatné monografie.⁴⁷ Její autor Václav Holzknicht, který byl se skupinou v přímém kontaktu, podrobně pojednává o historii uskupení a jeho přínosu.

2.2. Mimopražské spolky

2.2.1. Beseda brněnská

Besedou brněnskou se zabývá heslo v *Československém slovníku osob a institucí*⁴⁸. Pojednává obecně o její činnosti, zmiňuje ale také pořádání komorních koncertů a vznik samostatného komorního odboru v roce 1913. Výrazně rozšířené heslo

⁴² Ladmanová, Milada: Přítomnost. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, s. 748–749.

⁴³ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 142, 169–171, 194.

⁴⁴ Ladmanová, Milada: Stylový přínos Přítomnosti, sdružení pro soudobou hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 5, č. 2, 1968, s. 187–209.

⁴⁵ Vysloužil, Jiří: Hudební skupina Mánesa. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, s. 331.

⁴⁶ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 171–172.

⁴⁷ Holzknicht, Václav: *Hudební skupina Mánesa*. Praha: Panton, 1968.

⁴⁸ Černušák, Gracian: Beseda brněnská. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 92.

se nachází v online verzi slovníku.⁴⁹ Besedě brněnské je věnována také samostatná monografie z roku 1931.⁵⁰ Zabývá se lety 1911–1931 a uvádí podrobný přehled koncertů, které beseda pořádala, spolu s informacemi o repertoáru, finančních poměrech nebo okolnostmi vzniku komorního odboru.

2.2.2. Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni

Ke sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni jsem našla jen jeden relevantní text, a to monografii Antonína Špeldy.⁵¹ Popisuje historii sdružení až do roku 1949, kdy kniha vyšla, píše o umělcích, kteří na koncertech společnosti vystoupili, nebo o organizační struktuře sdružení.

2.2.3. Spolek pro komorní hudbu v Moravské Ostravě

Ostravský komorní spolek je jediným z vybraných mimopražských spolků, k němuž neexistují žádné publikované materiály. Do výběru je ale přesto zařazen, protože v archiváliích Českého spolku pro komorní hudbu byly nalezeny prameny svědčící o spolupráci mezi oběma spolky. Ostravský komorní spolek je zběžně zmíněn v článku Podíl Leoše Janáčka a jeho hudby na rozvoji ostravského hudebního života 1. poloviny 20. století.⁵² Informace o spolku se nachází i na internetových stránkách města Ostrava.⁵³

2.2.4. Spolek pro komorní hudbu v Olomouci

O Spolku pro komorní hudbu v Olomouci naproti tomu pojednává celá monografie.⁵⁴ Robert Smetana se v ní věnuje vzniku olomouckého komorního spolku, jeho organizaci i jednotlivým koncertním sezonám. O Spolku pro komorní hudbu

⁴⁹ Pivoda, Ondřej: Beseda brněnská. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1115.

⁵⁰ Helfert, Vladimír: *Filharmonický spolek Beseda brněnská v letech 1911–1930*. Brno, 1931.

⁵¹ Špelda, Antonín: *Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni*. Plzeň, 1949.

⁵² Kusák, Jiří – Mazurek, Jan: Podíl Leoše Janáčka a jeho hudby na rozvoji ostravského hudebního života 1. poloviny 20. století. In: *Sborník z konference Janáčkiana*. Ostrava, 2008, s. 95–102.

⁵³ Magistrát města Ostravy [online]. Ostrava: © 2016 [cit. 23. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/tiskove-zpravy/historicke-kalendarium-1/archiv-historickeho-kalendaria/article.2015-02-09.5223900697>.

⁵⁴ Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc: Spolek pro komorní hudbu v Olomouci, 1947.

v Olomouci částečně pojednávají i dvě další knihy, obě vyšly v roce 2016 a věnují se obecně olomouckému spolkovému životu za první republiky.⁵⁵

⁵⁵ Silná, Ingrid: *Hudba v olomouckých spolcích v letech 1918–1939*. Olomouc, 2016; Vičarová, Eva: *Pěvecké a hudební spolky za první republiky a Olomouc*. Olomouc, 2016.

3. Pramenná situace Českého spolku pro komorní hudbu

O pramenné situaci Českého spolku pro komorní hudbu v období od jeho vzniku do roku 1918 pojednává má bakalářská práce⁵⁶. Od napsání bakalářské práce se podmínky nezměnily, fond je stále nezpracovaný a rozprostřený mezi několik pracovišť. Je nutné podotknout, že nezanedbatelné množství pramenů se v průběhu let ztratilo, fond tedy není úplný, což je způsobeno několika faktory včetně zaplavení archivu České filharmonie během povodní nebo stěhování materiálu.

Celý fond původně spadal pod samostatný archiv Českého spolku pro komorní hudbu, ale v roce 1994, kdy se spolek formálně stal součástí České filharmonie, došlo k jeho rozpuštění a materiály byly přiřazeny k fondu České filharmonie. V posledních letech byly prameny týkající se Českého spolku pro komorní hudbu postupně převáženy společně s archiváliemi České filharmonie do Národního archivu České republiky, nebyl však přestěhován v úplnosti celý spolkový fond, ale pouze jeho část. Menší část pramenů tedy stále zůstává v archivu České filharmonie v Rudolfinu a větší část je umístěna v Národním archivu České republiky. U pramenů v obou institucích se velmi často časové nebo faktické označení kartonů neshoduje s jejich obsahem, v kartonech se mnohdy míchají prameny z odlišných časových etap nebo se v nich nacházejí materiály se spolkem nesouvisející. Zčásti materiály sestávají z rukopisných poznámek bez označení data nebo pisatele.

Zde budou podrobněji rozebrány pouze prameny, které jsou relevantní pro tuto diplomovou práci. Vzhledem k tomu, že fond je nezpracovaný a jednotlivým archiváliím nejsou přiděleny signatury, budu k materiálům v průběhu práce odkazovat jejich krátkým popisem a označením jejich umístění.

Celkem se v Národním archivu České republiky nachází dvacet čtyři kartonů obsahujících materiály Českého spolku pro komorní hudbu. Všechny spadají do fondu Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu. Pro tuto práci je relevantních sedm kartonů. V kartonu č. 2 se nacházejí materiály o členech ČSKH (1930–1939), zápisy ze schůzí užšího a širšího výboru (1922–1961), protokoly o valných hromadách (1907–1950), jednatelská zpráva za roky 1942 a 1944 a výroční účty (1938–1946). Karton č. 3 zahrnuje několik dopisů, materiály k soutěži Českého spolku pro komorní hudbu,

⁵⁶ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 11–12.

programy některých koncertů z let 1931–1944, jednatelskou zprávu za rok 1931, oběžník členům ČSKH z roku 1945 a výroční účty (1945–1970). Karton č. 4 obsahuje korespondenci jednatele spolku Vladimíra Čelakovského (1932–1937 a 1940–1944), mimo to se v kartonu nalézá i jednatelská zpráva za rok 1936 a zápis o schůzi poroty soutěže ČSKH z roku 1940. V kartonu č. 5 se nachází korespondence tajemníka spolku Ivana Medka. Karton č. 6 je věnován finančním materiálům ČSKH, nacházejí se zde výroční účty (1934–1947), pokladní knihy (1894–1958) a seznamy členů za roky 1910, 1914 a 1917. Pod číslo 12 spadají dva kartony, nalézá se v nich korespondence (1952), jednatelská zpráva za rok 1935 a zprávy členům spolku (1940–1950).

V archivu České filharmonie je momentálně uloženo dvanáct kartonů s materiály Českého spolku pro komorní hudbu. Část pramenů se shoduje s archiváliemi umístěnými v Národním archivu. Pro diplomovou práci je relevantních osm kartonů.

V kartonu č. 1 se nachází korespondence (1927–1937), jednatelské zprávy za rok 1930 a 1933, novinové výstřižky týkající se spolku a zprávy jednatele pro schůze užšího výboru. Karton č. 2 obsahuje korespondenci (1949–1969) a zprávy členům ČSKH (1946). V kartonu č. 7 se nalézají výroční účty (1918–1950) a kandidátní listiny (1923–1932). Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973 zahrnuje jednatelskou zprávu za rok 1919, korespondenci (1953–1964) a zápis o schůzi poroty soutěže ČSKH (1941). V dalších čtyřech kartonech jsou umístěny programy koncertů Českého spolku pro komorní hudbu z let 1894–1985. Pro tuto práci jsou relevantní kartony s názvem Programy ČSKH 1894–1930, Programy ČSKH 1931–1950 a Programy ČSKH 1951–1980.

4. Shrnutí bakalářské práce *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*

Následující kapitola obsahuje krátké shrnutí mé bakalářské práce obhájené v roce 2017.⁵⁷ Přestože se diplomová práce primárně věnuje Českému spolku pro komorní hudbu po roce 1918, považuji za potřebné shrnout, co tomuto období předcházelo. Vzhledem k tomu, že diplomová práce přímo navazuje na výsledky bádání prezentované v bakalářské práci, je namístě představit, čím se bakalářská práce zabývala a jak je možné v diplomové práci na dosavadní výzkum navázat.

Těžištěm bakalářské práce bylo popsání historie Českého spolku pro komorní hudbu od doby jeho vzniku v roce 1894 do roku 1918. Pro doplnění celkového kontextu a kvůli důkladnému objasnění důvodů pro vznik spolku byl věnován prostor i předchůdci ČSKH, Jednotě pro komorní hudbu (Kammermusikverein).⁵⁸ Byla popsána historie Jednoty pro komorní hudbu v letech 1876–1939 s důrazem na období devadesátých let 19. století, kdy se z tehdy česko-německého komorního spolku staly dvě samostatné a odděleně fungující společnosti – Český spolek pro komorní hudbu a německá Jednota pro komorní hudbu.

Samostatná pasáž byla věnována také okolnostem vzniku Českého spolku pro komorní hudbu.⁵⁹ K založení výhradně české společnosti zabývající se komorní hudbou vedlo mnoho faktorů. Mezi ně patřila nespokojenost českých členů Jednoty pro komorní hudbu s vedením tehdy česko-německého spolku ve prospěch německých zájmů nebo v té době nově vzniklé nadějné České kvarteto, které potřebovalo stálou koncertní základnu pro svůj rozvoj. Práce důkladně pojednávala o krocích, které vedly k založení Českého spolku pro komorní hudbu, od snahy vystopovat prvotní nápad na založení nové organizace až po zahajovací koncert konaný 10. října 1894.

Detailně byla zpracována i organizační struktura spolku a jeho stanovy.⁶⁰

Samotný výzkum historie Českého spolku pro komorní hudbu do roku 1918 byl pojat chronologicky po jednotlivých koncertních ročnících. Byly zdůrazněny nejdůležitější události, které v rámci daného ročníku proběhly v oblasti dramaturgie

⁵⁷ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017.

⁵⁸ Tamtéž, s. 13–22.

⁵⁹ Tamtéž, s. 23–26.

⁶⁰ Tamtéž, s. 28–30.

koncertů, vystupujících umělců nebo samotného chodu organizace.⁶¹ V rámci jednotlivých historicky vymezených období byla shrnuta vystupující tělesa, sólisté, programy, časové rozložení a místa konání spolkových koncertů v jednotlivých ročnících.

Významnou součástí bakalářské práce tvoří pasáž o konkurzu na novou komorní skladbu, kterou Český spolek pro komorní hudbu vypisoval od roku 1895.⁶² Odborná porota z přihlášených děl vybrala několik kandidátů, kteří byli oceněni finanční odměnou, v některých případech i provedením vítězné skladby na koncertu ČSKH. Bakalářská práce pojednává o podmínkách konkurzu, složení poroty, historii soutěže a přiložena je i tabulka vítězů. Předchozí badatelé se soutěži, kterou Český spolek pro komorní hudbu pořádal, téměř nevěnovali, proto je oddíl bakalářské práce, který o soutěži pojednává, pro bádání o Českém spolku pro komorní hudbu podstatný.

⁶¹ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 33–58.

⁶² Tamtéž, s. 59–62.

5. Historie Českého spolku pro komorní hudbu v letech 1918–1953

Následující část diplomové práce popisuje historii Českého spolku pro komorní hudbu v letech 1918–1953. Výzkum je založen na pramenných materiálech a literatuře. Historie je prezentována pomocí časových mezníků, zvolených s ohledem na historické události a významné skutečnosti, které chod spolku ovlivnily. Jednotlivá historická období jsou členěna pomocí zastřešujících podkapitol, které osvětlují různé aspekty fungování spolku po organizační i hudební stránce. Z popisu historie je vyjmut konkurz na novou komorní skladbu, kterou Český spolek pro komorní hudbu pořádal až do roku 1945. Kvůli jeho jedinečnosti a také proto, že téma je téměř neprobádané, je mu věnována samostatná kapitola, díky níž bude problematika přehledněji popsána.

5.1. 1918–1930: Rozvoj po první světové válce a návrat k tradici

5.1.1. Obecné vývojové tendence

Období první světové války bylo detailně zpracováno v mé bakalářské práci.⁶³ I za války Český spolek pro komorní hudbu pokračoval ve své činnosti, byť s řadou omezení, a v roce 1917 dokonce kvůli velkému zájmu ze strany publika přidal k řadě osmi řádných koncertů druhou koncertní řadu, sestávající stejně jako první řada z osmi večerů. Koncertní ročníky počínaje rokem 1917 tedy obsahovaly celkem šestnáct koncertů. Dvacátý čtvrtý koncertní ročník konající se v roce 1918 proběhl se šestnácti řádnými koncerty jako obvykle i navzdory válečným událostem.

Přestože by se mohlo zdát, že konec války předznamená zcela nové období, kdy Český spolek pro komorní hudbu přinese obměněný dramaturgický plán nebo jiné novinky, nestalo se tak. Spolek pokračoval ve svém působení v pražském kulturním životě podobně jako v minulých letech, čímž ještě více utvrdil, jak důležitá je pro něj tradice. S neochvějnou pravidelností pořádal šestnáct řádných koncertů ročně ve dvou koncertních řadách a také navázal na předválečnou tradici mimořádných koncertů, i když se nekonalý zdaleka tak často jako před válkou. Spolek mimořádné koncerty nekonal v takové míře pravděpodobně kvůli založení druhé koncertní řady, kvůli níž nezbývala energie ani finance na časté pořádání mimořádných koncertů. Před první světovou válkou

⁶³ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 52–58.

byly mimořádné koncerty konány i z důvodu vysoké poptávky po komorních koncertech, která byla přidáním druhé řady uspokojena.

Spolku se po skončení první světové války dařilo velmi dobře, prosperoval po finanční stránce a počet jeho členů se stále zvyšoval. V roce 1918 měl 2516 členů,⁶⁴ v roce 1930 už 3081 členů.⁶⁵ O koncerty měly zájem významné osobnosti politického a kulturního života, pravidelnými návštěvníky koncertů ČSKH byli například kancléř prezidentů Masaryka, Beneše a Háchy Přemysl Šámal, výtvarník Alfons Mucha, skladatel Pavel Bořkovec nebo hudební vědci Dobroslav Orel a Zdeněk Nejedlý.⁶⁶ Kvůli následkům obtížných válečných let si spolek také vyžádal slyšení u prezidenta Masaryka a pozval ho na své koncerty. Masaryk pozvání přijal a v roce 1919 jeden spolkový koncert navštívil, stejně jako jeden z koncertů cyklu věnovaného dvacátému pátému výročí úmrtí Antonína Dvořáka v roce 1929. Spolkové koncerty ovšem navštěvovali i lidé nepatřící k nejvyšším společenským vrstvám a také posluchači z řad studentů.

Výkonný výbor se opakovaně snažil členy spolku nabádat k lepšímu chování na koncertech. Žádal například členy spolku, aby byli dochvilní, aby neodcházeli mezi jednotlivými větami, protože to ruší atmosféru koncertu, a také prosil dámy o sejmutí klobouků.⁶⁷ Pokud přece jen posluchač přišel na koncert se zpožděním, měl zaujmout místo na postranní galerii a požadovalo se, aby obecenstvo mezi větami netleskalo.⁶⁸

Možnost cestování, které bylo ve válečných letech velmi problematické, se po skončení první světové války projevila přílivem zahraničních návštěvníků do Prahy. O vysoké úrovni Českého spolku pro komorní hudbu se doslechl i Československý cizinecký svaz⁶⁹ a v roce 1919 svaz spolek požádal o poskytnutí lóže pro své potřeby. Spolek by svazu rád vyhověl, všechny lóže na následující koncerty byly ale prodané. Vybídl proto své členy, aby v případě své neúčasti na koncertu minimálně dva dny předem informovali jednatele spolku, aby bylo možné volná místa nabídnout

⁶⁴ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 24.

⁶⁵ Tamtéž, s. 42.

⁶⁶ Tamtéž, s. 28.

⁶⁷ Program koncertu ze 17. 10. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁶⁸ Zápis ze schůze širšího výboru 18. 4. 1923. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

⁶⁹ Československý cizinecký svaz vznikl pod názvem *Spolek ku povznesení návštěvy cizinců v Praze – a okolí* v roce 1886. Jeho cílem bylo popularizovat cestovní ruch v Praze a posléze i v celých českých zemích. Zanikl v roce 1952. Pro více informací viz Kavka, Tomáš: *Svaz pro povznesení návštěvy v ČSR*. Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/page/docs/AP-505-svaz-povzneseni-navstevy.pdf>.

Československému cizineckému svazu.⁷⁰ Tato příhoda svědčí nejen o neustávajících problémech s nedostatkem míst na koncertech, které spolek řešil i před válkou a jež nakonec vyústily v založení druhé koncertní řady, ale také o prestižním postavení spolku v pražském kulturním životě.

Stejně jako v předchozích letech se i po válce spolek angažoval v dalších oblastech kulturního života v Praze. Často finančně přispíval na dobročinné účely nebo vyzýval své členy, aby se podíleli na nejrůznějších kulturních projektech. V roce 1921 například přispěl na postavení pomníku na hrob Hanuše Wihana, zakladatele Českého kvarteta, a k témuž vyzval své členy,⁷¹ a v roce 1922 v rámci vzdělávání studentstva poskytl volné lístky Hlávkovým studentským kolejím,⁷² čímž symbolicky odkázal na svého mecenáše a prvního předsedu Josefa Hlávku (1831–1908), který koleje založil. V roce 1924 komorní spolek vyzval své členy, aby se angažovali ve Sboru pro postavení pomníku Bedřicha Smetany (později Společnost Bedřicha Smetany), protože se blížil výroční rok 1924 a sbor chystal mnoho oslavných akcí.⁷³ V roce 1928 spolek také přispěl Národnímu muzeu 3000 korunami na získání pozůstalosti houslisty Františka Ondříčka.⁷⁴

Vedení Českého spolku pro komorní hudbu projevilo svou houževnatost i při nepříznivých okolnostech, jako byla velká hospodářská krize v roce 1929. Stejně jako za první světové války se koncerty stále konaly pravidelně a navzdory ztížené ekonomické situaci se spolku stále dařilo.

Obecně lze období po první světové válce shrnout jako pokračování v předválečném vývoji, kdy Český spolek pro komorní hudbu tvořil stabilní, konzervativněji orientovanou instituci, která fungovala bez větších změn a nových iniciativ. Pro spolek to bylo období rozkvětu, a členové stále přibývali. Po válce se také naplno projevil charakter spolkových koncertů jako prestižních společenských událostí, kterých se účastnily i vysoce postavené osobnosti.

⁷⁰ Jednatelská zpráva za rok 1919. Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973, archiv České filharmonie.

⁷¹ Program koncertu z 24. 1. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁷² Zápis ze schůze výkonného výboru z 30. 10. 1922. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

⁷³ Program koncertu z 29. 1. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁷⁴ Zápis ze schůze širšího výboru z 11. 4. 1928. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

5.1.2. Organizační struktura

Český spolek pro komorní hudbu byl spravován třemi hlavními orgány – správním výborem, výkonným komitétem a valnou hromadou. Mezi hlavní funkcionáře patřil předseda, místopředseda, jednatel a pokladník. Pravomoci a povinnosti jednotlivých správních ústrojí jsou zpracovány ve stanovách spolku, kterým se podrobně věnovala má bakalářská práce.⁷⁵ Dochované stanovy pocházejí z roku 1896 nebo 1897 a obsahují kromě celkové organizační struktury spolku i jeho cíle a podmínky pro členství. Je pravděpodobné, že od té doby byly stanovy upravovány, nepodařilo se ale dohledat jejich nové znění. Zřejmě se stanovy měnily jen v detailech, a nikoli v zásadních organizačních záležitostech. Významnější změna stanov proběhla na valné hromadě konané 29. prosince 1950, o čemž se blíže pojednává v příslušné podkapitole. Ze zmínek z pramenných materiálů je patrné, že místo názvu „výkonný komitét“ se začal používat termín „výkonný výbor“ a později „užší výbor“ nebo pouze „výbor“ a termín „správní výbor“ vystřídal název „širší výbor“. Pro přehlednost budou dále užívány termíny „správní výbor“ a „výkonný výbor“.

O samotný chod spolku se staral výkonný výbor složený z předsedy, místopředsedy, jednatele a dalších čtyř volených členů. Správní výbor sestávající z předsedy a dvaceti volených členů měl na starosti volbu některých funkcionářů, svolávání valných hromad a programy koncertů. Valná hromada se konala obvykle jednou ročně a v její pravomoci bylo volit předsedu spolku nebo schvalovat rozpočet.

Předsedové, místopředsedové a jednatelé spolku v letech 1918–1930 jsou uvedeni v následující tabulce.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel
1918	Ferdinand Pečírka	Matylda Rösslerová	Václav Müller
1919	Ferdinand Pečírka	Matylda Rösslerová	Václav Müller
1920	Ferdinand Pečírka	Matylda Rösslerová	Václav Müller
1921	Ferdinand Pečírka	Matylda Rösslerová	Václav Müller
1922	Matylda Rösslerová	Karel Wachsmann	Václav Müller
1923	Matylda Rösslerová	Karel Wachsmann	Václav Müller
1924	Matylda Rösslerová	Karel Wachsmann	Václav Müller

⁷⁵ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 28–30.

1925	Matylda Rösslerová	Karel Wachsmann	Václav Müller
1926	Matylda Rösslerová	Karel Wachsmann	Václav Müller
1927	Karel Wachsmann	Arnošt Arnošt	Václav Müller
1928	Karel Wachsmann	Arnošt Arnošt	Václav Müller
1929	Karel Wachsmann	Arnošt Arnošt	Václav Müller
1930	Václav Müller	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek

Tab. 1 Předsedové, místopředsedové a jednatele ČSKH 1918–1930

Z tabulky je patrné, že předsedové se v tomto období poměrně často střídali, na post předsedy ale nastupovali vždy po předchozí zkušenosti z některé z důležitých pozic v organizační struktuře spolku. Je samozřejmé, že v situaci, kdy se musí několik lidí domluvit na společném postupu, se vyskytnou určité problémy. I ve výkonném výboru došlo k několika neshodám, o čemž svědčí zápisy ze schůzí; například v roce 1929 vznikl spor mezi tehdejším předsedou Karlem Wachsmannem a jednatelem Václavem Müllerem v otázce pozvání francouzského houslisty Roberta Soëtense, která se z odstupu jeví jako víceméně nedůležitá. Konflikt vyvrcholil v roce 1930, kdy Karel Wachsmann odstoupil z funkce předsedy a nahradil jej právě Václav Müller.

5.1.3. Dramaturgie koncertů

Koncertní ročníky od roku 1917 sestávaly ze dvou řad řádných koncertů, každá obsahovala osm koncertů. První koncert v novém ročníku se konal vždy na konci ledna nebo na začátku února a poslední koncert těsně před Vánoci. Ročníky se dělily na dvě koncertní období, mezi nimiž byla několikaměsíční pauza. V jarním období koncerty probíhaly mezi začátkem února a koncem dubna a v podzimním období mezi počátkem října a koncem prosince. Všechny koncerty v této etapě se konaly ve Smetanově síni Obecního domu.

V obou koncertních řadách byl hrán odlišný repertoár. Program koncertů měl na starosti správní výbor. O dílech, která na koncertech spolku zazněla, rozhodoval na základě několika faktorů. Jedním z nich byly soubory nebo sólisté, vystupující na koncertech. Sami umělci mohli přijít s programem, který by chtěli na koncertu hrát, a výbor ho jen odsouhlasil. Jednalo se pravděpodobně o poměrně běžnou praxi, jak

vyplývá i z jednatelské zprávy za rok 1930.⁷⁶ Například francouzská klavíristka Blanche Selva hrála v roce 1919 svůj vlastní výběr z francouzské klavírní tvorby,⁷⁷ ruský zpěvák Alexandr Alexandrovič na koncertě v roce 1920 přednesl písně ruských autorů,⁷⁸ a když vystoupili The English Singers⁷⁹, účinkovali s vokálním programem podle svého výběru.⁸⁰ Pokud na koncertě vystoupil sólista, který zároveň skládal, často zahrál alespoň jednu svou skladbu. Kupříkladu nizozemský klavírista Dirk Schäfer přednesl v roce 1927 společně s Českým kvartetem svůj Klavírní kvintet Des dur, op. 5.⁸¹

Výbor se snažil na program spolkových koncertů zařazovat i díla, která byla oceněna v soutěži ČSKH na novou komorní skladbu.

Dalším činitelem pro výběr repertoáru byla důležitá výročí různých hudebních skladatelů nebo jiné události, které chtěl spolek oslavit a připomenout. ČSKH často věnoval skladateli, jehož výročí oslavoval, koncert, na němž byla hrána alespoň jedna skladba daného autora. Mnohdy ale spolek zasvětil skladateli celý koncert (někdy i dva koncerty), kdy byly na programu výhradně autorovy skladby. Přehled všech skladatelů a jejich výročí, které se spolek rozhodl na svých koncertech oslavit, se nachází v následující tabulce. Na zdroj se odkazuje v poznámce za jménem skladatele. Výběr autorů, kterým ČSKH koncert věnoval, je podstatný proto, že názorně dosvědčuje, jakým směrem se spolek ubíral a jakou cestu v měnící se atmosféře hudebního života zvolil. Z tabulky je zřejmé, že spolek se soustředil především na současné české skladatele. Zároveň samozřejmě připomínal výročí Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, kteří ve spolkovém repertoáru i v české hudbě obecně hráli nezastupitelnou roli. Ze zahraničních skladatelů ČSKH nejčastěji oslavoval Ludwiga van Beethovena, který patřil k nejhranějším autorům na spolkových koncertech.

	Skladatel	Událost
1918	neoslaven žádný skladatel	
1919	Josef Bohuslav Foerster ⁸²	šedesáté narozeniny
1920	Ludwig van Beethoven ⁸³	sto padesát let od narození

⁷⁶ Jednatelská zpráva za rok 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

⁷⁷ Program koncertu z 10. 11. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁷⁸ Program koncertu z 22. 3. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁷⁹ Na programech ČSKH byl soubor zprvu označován českým volným překladem Angličtí pěvci madrigalů, až později přibyl i oficiální anglický název The English Singers, který bude užíván i v této práci.

⁸⁰ Program koncertu z 9. 4. 1923; program koncertu z 16. 4. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸¹ Program koncertu z 28. 3. 1927. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸² Program koncertu z 22. 12. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸³ Program koncertu z 13. 12. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

	Vítězslav Novák ⁸⁴	padesáté narozeniny
1921	Ludwig van Beethoven ⁸⁵	výročí narození
	Antonín Dvořák ⁸⁶	osmdesát let od narození
1922	César Franck ⁸⁷	sto let od narození
	Karel Bendl ⁸⁸	dvacet pět let od úmrtí
1923	Josef Suk ⁸⁹	padesáté narozeniny
1924	Bedřich Smetana ⁹⁰	sto let od narození – dva koncerty
	Antonín Dvořák ⁹¹	dvacet let od úmrtí
	Leoš Janáček ⁹²	sedmdesáté narozeniny
	Anton Bruckner ⁹³	sto let od narození
1925	Zdeněk Fibich ⁹⁴	dvacet pět let od úmrtí
1926	Jindřich Káan z Albestů ⁹⁵	na paměť úmrtí († 7. 3. 1926)
1927	Johannes Brahms ⁹⁶	třicet let od úmrtí
1928	Franz Schubert ⁹⁷	sto let od úmrtí
	Hugo Wolf ⁹⁸	dvacet pět let od úmrtí
1929	Josef Bohuslav Foerster ⁹⁹	sedmdesáté narozeniny – dva koncerty
1930	Zdeněk Fibich ¹⁰⁰	třicet let od úmrtí
	Vítězslav Novák ¹⁰¹	šedesáté narozeniny – dva koncerty
	Rudolf Karel ¹⁰²	padesáté narozeniny

Tab. 2 Skladatelé, jejichž výročí byla připomenuta na koncertech ČSKH 1918–1930

⁸⁴ Program koncertu ze 4. 10. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸⁵ Program koncertu z 19. 12. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸⁶ Program koncertu z 10. 10. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸⁷ Program koncertu z 11. 12. 1922. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸⁸ Program koncertu z 2. 10. 1922. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁸⁹ Program koncertu z 12. 11. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁰ Program koncertu ze 17. 3. 1924; program koncertu z 24. 3. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹¹ Program koncertu ze 7. 4. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹² Program koncertu z 20. 10. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹³ Program koncertu z 13. 10. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁴ Program koncertu z 12. 10. 1925. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁵ Program koncertu z 11. 10. 1926. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁶ Program koncertu ze 17. 10. 1927. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁷ Program koncertu z 19. 3. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁸ Program koncertu z 27. 2. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

⁹⁹ Program koncertu z 9. 12. 1929. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁰⁰ Program koncertu z 13. 10. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁰¹ Program koncertu z 24. 11. 1930; program koncertu z 8. 12. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁰² Program koncertu ze 17. 11. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Kromě výročí skladatelů spolek na svých koncertech připomínal i jiné významné události. V roce 1919 oslavil dvacáté páté výročí své činnosti. Pro tuto slavnostní příležitost byla vybrána díla příznačně reflektující nejoblíbenější a nejtypičtější skladby, jež byly v rámci spolku hrány. České kvarteto zahrálo Smyčcový kvartet d moll, op. 34 Antonína Dvořáka, Smyčcový kvartet e moll Z mého života Bedřicha Smetany (tento kvartet zazněl i na zahajovacím koncertě ČSKH 10. října 1894) a Beethovenův Smyčcový kvartet cis moll, op. 131.¹⁰³ Koncert k výročí pětadvacetileté činnosti ČSKH dobře ukazuje typickou skladbu repertoáru Českého spolku pro komorní hudbu v letech po první světové válce.

29. října 1928 bylo také na koncertě spolku oslaveno dvacáté páté výročí vzniku Ševčík-Lhotského kvarteta.¹⁰⁴

V rámci řádných koncertů spolek pořádal tematicky zaměřené koncerty. Nejběžnější byly sonátové večery, nejčastěji pro housle a klavír, které znovu poukazují na to, jak bylo pro komorní spolek důležité navazovat na tradici. Sonátové večery byly totiž hojně pořádány i před válkou (často na nich hrál legendární houslista František Ondříček) a v této tradici spolek pokračoval i po roce 1918, i když se sonátové koncerty nekonaly tak často. Od roku 1918 do roku 1930 proběhlo šest sonátových večerů (pro srovnání, v letech 1906–1917 se jich konalo sedmkrát). Kromě sonátových večerů spolek pořádal i francouzské večery (ale jen v případě, že na koncertu účinkovali francouzští interpreti), klavírní večery a madrigalové večery.

Pokud si program koncertu ne zvolili sami umělci, a když koncert nebyl věnován skladateli k jeho výročí nebo neměl jiný tematický rámec, repertoár vybíral správný výbor. Skladba repertoáru, který zazněl na koncertech ČSKH od roku 1918 do roku 1930, byla poměrně rozmanitá. Veškerý repertoár tohoto období byl podroben důkladné analýze, spočívající v celkovém rozřazení skladatelů do skupin podle různých kritérií. Sledováno bylo, zda autoři spadají do oblasti soudobé hudby (pod pojmem „soudobá hudba“ je myšlena hudba skladatelů, kteří žili na začátku sledovaného období – tedy zemřeli před rokem nebo v roce 1917), nebo do tzv. klasicko-romantického repertoáru, a také jakou mají národnost. Všechny údaje pocházejí z programů koncertů Českého spolku pro komorní hudbu.¹⁰⁵ Kvůli svému výlučnému charakteru byly z analýzy

¹⁰³ Program koncertu z 13. 10. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁰⁴ Program koncertu z 29. 10. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁰⁵ Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

vynechány dva koncerty madrigalů z roku 1923, kde soubor The English Singers přednesl hudbu renesančních autorů a lidové písně různých národů.

Ve sledovaném období byla na koncertech spolku hrána díla celkem 141 skladatelů a dohromady zaznělo 713 skladeb. Nejhranějším skladatelem byl Ludwig van Beethoven – bylo provedeno 74 jeho skladeb. Druhým nejčastěji uváděným autorem byl Antonín Dvořák se 60 skladbami. O třetí místo se dělili Vítězslav Novák a Wolfgang Amadeus Mozart s 33 provedenými skladbami.

Po rozdělení skladatelů do skupin podle jejich národností bylo zjištěno, že skladby českých skladatelů tvořily celkem 36 % z celkového repertoáru. Cíl Českého spolku pro komorní hudbu – provádět a podporovat českou hudbu – se tedy stále dařilo dobře naplňovat. Díla německých a rakouských autorů tvořila dalších 35 % programu. Zajímavé je, že přestože ohledně provedených skladeb si Češi a Němci nebo Rakušané stojí procentuálně podobně, dohromady byla hrána díla od 45 českých skladatelů a jen od 24 německých nebo rakouských autorů. V případě Němců a Rakušanů se totiž na programu často opakovala ta samá jména (Beethoven, Mozart, Schubert, Brahms, Haydn, Schumann...), zatímco spolek mnohdy prováděl díla různých méně známých českých skladatelů. Další významnou součástí repertoáru představovaly skladby francouzských autorů, celkově 16 %. Zde je jednoznačně vidět změnu oproti předválečným letům, kdy bylo francouzské hudby prováděno podstatně méně. Velkou zásluhu na tom mají francouzští interpreti, kteří po válce ve spolku často koncertovali, a také celková zahraniční a kulturní politika první republiky, pro niž Francie znamenala zásadního spojence. Zbýlých 13 % repertoáru tvořily skladby autorů dalších národností (5 % zastupovali ruští skladatelé, 2 % další slovanské národy, 3 % skladby italských skladatelů a zbývající 3 % kompozice autorů jiných národností).

Velmi zajímavá zjištění vyplynula z analýzy programu koncertů ČSKH z hlediska rozdělení hudby mezi tzv. klasicko-romantický repertoár a hudbu soudobých autorů. Bylo zjištěno, že skladby autorů období baroka, klasicismu a romantismu tvořily 59 % repertoáru, zatímco skladby žijících skladatelů 41 %. Tento závěr je poměrně překvapující zvláště proto, že v literatuře byla spolkovému poválečnému programu často vyčítána až přílišná konzervativnost, která byla též zdrojem nepříznivých dobových kritik.¹⁰⁶ Po zhodnocení samotných autorů, jejichž díla na spolkových koncertech

¹⁰⁶ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 34; *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 142.

zazněla, vyplyne ještě překvapivější informace. Z celkového penza skladatelů v letech 1918–1930 bylo hráno 60 % žijících autorů a 40 % nežijících. Obecně lze tedy říci, že Český spolek pro komorní hudbu soudobou hudbu uváděl, a to v nemalém množství. Potvrzují to i slova jednatele Otakara Šourka z jednatele zprávy za rok 1930¹⁰⁷, že „výbor byl veden snahou, aby hlavní jádro tvořila díla velikých mistrů domácí i cizí hudby, a zároveň i nejdůležitější osoby nové hudby“. Je samozřejmě pravda, že díla klasicko-romantického repertoáru převažovala. Tento fakt ještě zdůrazňovala skutečnost, že před první světovou válkou spolek uváděl celkově více soudobé hudby (což je pochopitelné vzhledem k tomu, že v době založení ČSKH byl soudobým autorem i Antonín Dvořák) a po válce začal tíhnout spíše k tradičnějšímu repertoáru.

Nejvíce soudobé hudby, a to 58 % z celkového počtu skladeb žijících autorů, zaznívalo na spolkových koncertech od českých skladatelů. Spolku se tedy dařilo plnit i jeho další cíl – podporovat hudbu současných českých autorů. Zajímavé je, že dalších 27 % hudby složili francouzští žijící skladatelé. Ve spolku ve sledovaném období zaznělo poměrně velké množství francouzské hudby, a to většinou soudobé (68 % z celkového množství francouzské hudby). Naproti tomu německé a rakouské současné hudbě se ve srovnání s hudbou klasicko-romantického repertoáru spolek nevěnoval téměř vůbec, německá a rakouská hudba tvořila pouze 4 % skladeb žijících autorů.

I po první světové válce zaznívalo na koncertech Českého spolku pro komorní hudbu poměrně velké množství premiér.¹⁰⁸ Často se jednalo o skladby, jež byly oceněny v konkurzu na novou komorní skladbu, který spolek vypisoval, na spolkových koncertech byly ale premiérovány i jiné skladby. Například 20. října 1924 České kvarteto poprvé provedlo Smyčcový kvartet č. 1 Leoše Janáčka,¹⁰⁹ Československé kvarteto (později Zikovo, Pražské) premiérovalo 27. února 1928 I. smyčcový kvartet, op. 4 Aloise Háby¹¹⁰ nebo Pražské dechové kvinteto 3. listopadu 1930 poprvé zahrálo Kvintet pro dechové nástroje, op. 95 Josefa Bohuslava Foerster.¹¹¹

Při bližším pohledu na stavbu samotných řádných koncertů vyplyne, že nejběžněji na koncertech zaznívaly tři skladby, obvykle dvě z klasicko-romantického repertoáru a jedna od žijícího autora. Samozřejmě se vyskytovaly i jiné případy, kdy se

¹⁰⁷ Jednatelská zpráva za rok 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁰⁸ Úplný seznam premiér od českých a slovenských autorů v letech 1894–1994 viz Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 81–124.

¹⁰⁹ Program koncertu z 20. 10. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹¹⁰ Program koncertu z 27. 2. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹¹¹ Program koncertu z 3. 11. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

na koncertě objevilo víc současných skladeb nebo kdy byly naopak všechny skladby od tzv. klasiků.

Nejčastějším druhem komorní hudby hraným na spolkových koncertech byl bezesporu smyčcový kvartet, v neposlední řadě proto, že historie spolku byla od svého založení v roce 1894 až do počátku třicátých let 20. století těsně spjata s působením Českého kvarteta, které bylo v uvedeném období hlavním souborem účinkujícím na spolkových koncertech. Velmi často se objevovaly kvintety, většinou ve složení smyčcového kvarteta s dalším nástrojem jako klavír, klarinet nebo kontrabas. Zřídka byly zařazeny skladby pro smyčcový sextet nebo oktet nebo sólové sonáty s doprovodem klavíru.

Kromě řádných koncertů Český spolek pro komorní hudbu pořádal i mimořádné koncerty, čímž navazoval na předválečnou tradici, kdy byly samostatné mimořádné koncerty i cykly mimořádných koncertů důležitou součástí koncertních ročníků. Spolek je v té době pořádal proto, aby uspokojil vysokou poptávku po komorní hudbě a alespoň částečně vyřešil nedostatek míst na koncertech. Po válce spolek na rozdíl od předchozích let uspořádal mnohem méně mimořádných koncertů, což bylo způsobeno především založením druhé koncertní řady.

Do roku 1930 proběhly dva cykly mimořádných koncertů, každý se šesti koncerty (pro srovnání, v letech 1905–1914 spolek uspořádal celkem dvacet tři mimořádných koncertů a tři tematicky zaměřené cykly se šestnácti koncerty, dohromady tedy třicet devět mimořádných koncertů)¹¹². Mezi 23. březnem a 27. dubnem roku 1927 se konal koncertní cyklus k příležitosti stého výročí úmrtí Ludwiga van Beethovena.¹¹³ Na všech šesti koncertech účinkovalo České kvarteto. Na pěti z nich provedlo všech šestnáct Beethovenových smyčcových kvartetů a na šestém společně s hosty výběr z Beethovenových komorních děl pro větší nástrojové obsazení. České kvarteto v rámci mimořádných koncertních cyklů ČSKH zahrálo všechny Beethovenovy kvartety již potřetí, poprvé se Beethovenův cyklus konal v roce 1911¹¹⁴ a podruhé v roce 1916¹¹⁵. Dvacáté páté výročí úmrtí Antonína Dvořáka spolek v roce 1929 připomněl stejně jako

¹¹² Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 41–51.

¹¹³ Program cyklu Beethovenových smyčcových kvartet. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹¹⁴ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 49.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 55.

Beethovenovo výročí cyklem šesti koncertů, kdy České kvarteto mezi 20. březnem a 24. dubnem 1929 společně s dalšími hudebníky předneslo Dvořákova komorní díla.¹¹⁶

5.1.4. Interpreti

Koncerty Českého spolku pro komorní hudbu už od jeho počátků stály především na smyčcových kvartetech. Kvartetní tělesa vždy tvořila základ spolkového programu a byla kolem nich postavena celková dramaturgie koncertů.

Od založení Českého spolku pro komorní hudbu v roce 1894 mělo na spolkových koncertech výsadní postavení České kvarteto.¹¹⁷ Soubor vystupoval na koncertech spolku téměř po celou dobu své existence a kromě několika výjimek tvořily spolkové koncerty jediné místo, kde bylo možné České kvarteto v Praze slyšet. Před první světovou válkou i po jejím skončení České kvarteto představovalo stěžejní těleso, které účinkovalo na většině koncertů. V letech 1918–1930 soubor vystoupil na více než stu řádných koncertů ČSKH, celkově na přibližně 60 % ze všech řádných koncertů v tomto období. Kromě toho soubor účinkoval i na všech dvanácti mimořádných koncertech konajících se v této etapě. Vysoké nároky zvláště ohledně počtu odehraných koncertů, které spolek na České kvarteto kladl, se odrazil v požadavcích členů kvarteta na častější volno. K jejich kariéře špičkových interpretů totiž přibýly povinnosti profesorů konzervatoře a přidal se i postupující věk členů.¹¹⁸ V roce 1929 tedy kvarteto vystoupilo jen na šesti řádných koncertech místo tradičních osmi a v roce 1930 pouze na čtyřech koncertech.

Českému kvartetu začalo po skončení první světové války zdatně sekundovat Ševčík-Lhotského kvarteto.¹¹⁹ Tento soubor se na spolkových koncertech poprvé objevil v roce 1905, dohromady před válkou účinkoval ale jen přibližně na desítku koncertů a za

¹¹⁶ Pozvánka na Cyklus komorních děl Antonína Dvořáka na programu koncertu z 11. 2. 1929. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹¹⁷ České kvarteto bylo založeno v roce 1881 za přispění Hanuše Wihana ve složení Karel Hoffmann, Josef Suk, Oskar Nedbal (v roce 1906 vystřídán Jiřím Heroldem), Otto Berger (v roce 1894 na jeho místo nastoupil Hanuš Wihan a v roce 1914 Ladislav Zelenka). České kvarteto představovalo vzor pro ostatní komorní soubory a za dobu svého více než čtyřicetiletého působení si vydobylo velký respekt a věhlas v českých zemích i v zahraničí. Zdroj: Černušák, Gracian: České kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 205–206.

¹¹⁸ Vanišová, Dagmar: Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 40.

¹¹⁹ Ševčík-Lhotského kvarteto bylo založeno pod názvem Ševčíkovo kvarteto v roce 1901 za pomoci Otakara Ševčíka ve složení Bohuslav Lhotský, Karel Procházka, Karel Moravec, Bedřich Váška (vystřídán postupně Ladislavem Zelenkou, Antonínem Fingerlandem a Františkem Pourem). Kvarteto zaniklo úmrtím Lhotského v roce 1930. Vedle klasického komorního repertoáru často hrálo i soudobou hudbu. Zdroj: Potter, Tully: Ševčík Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.44217>.

války vůbec nevystupoval.¹²⁰ Od roku 1918 do roku 1930 se ale Ševčík-Lhotského kvarteto začalo objevovat na spolkových koncertech pravidelně – do roku 1930 zahrálo na čtyřiceti pěti koncertech.

Tato dvě tělesa zajišťovala naprostou většinu koncertů ČSKH až do roku 1924, kdy poprvé ve spolku vystoupilo Československé kvarteto (později Zikovo, Pražské)¹²¹. Podílelo se ale na menšině koncertů, celkem zahrálo na čtrnácti řádných koncertech. V únoru roku 1925 se ve spolku představilo další nové těleso – Ondříčkovovo kvarteto¹²². Vystoupilo na osmi koncertech. Hostující soubory běžně hrály v jednom ročníku v obou koncertních řadách, ovšem představily se s odlišným repertoárem.

Jak poukázala Dagmar Vanišová,¹²³ České kvarteto společně s Ondříčkovým kvartetem představovalo v komorním spolku tradičnější směr. Na koncertech, kde hrála tato tělesa, se objevovaly převážně skladby klasiků, ovšem většinou ve spojení s alespoň jednou soudobou skladbou. Na druhou stranu Ševčík-Lhotského kvarteto a Československé kvarteto (Zikovo, Pražské) se zaměřovalo více na moderní hudbu. Československé kvarteto například na svém úplně prvním koncertu v Českém spolku pro komorní hudbu vystoupilo se zcela soudobým programem (Maurice Ravel, Josip Štolcer-Slavenski, Paul Hindemith).¹²⁴

Prvním zahraničním smyčcovým kvartetem, které na koncertech Českého spolku pro komorní hudbu po první světové válce účinkovalo, bylo francouzské Calvetovo kvarteto (Quatuor Calvet)¹²⁵, jež v roce 1930 vystoupilo na dvou koncertech. Dlouhé

¹²⁰ Pokorná, Markéta: Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 41, s. 52.

¹²¹ Československé kvarteto (později známo jako Zikovo, od roku 1929 jako Pražské kvarteto) bylo založeno v roce 1919 ve složení Richard Zika (později vystřídán Willibaldem Schweyou, Alexandrem Plockem, Josefem Sukem ml.), Ivo Trost (jeho místo později zastávali Karel Sancin, Herbert Berger, Břetislav Novotný), Mirek Denzel (v roce 1920 na jeho místo nastoupil Ladislav Černý), Ladislav Zika (vystřídán Milošem Sádlem, Ivanem Večtomovem a Josefem Šimandlem). Kvarteto se specializovalo na soudobou hudbu a provedlo mnoho premiér. Soubor zanikl v roce 1966. Zdroj: Černušák, Gracian: Pražské kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2. Praha: Státní hudební vydavatelství, s. 360–361.

¹²² Ondříčkovovo kvarteto bylo založeno v roce 1921 žáky Františka Ondříčka ve složení Jaroslav Pekelský (vystřídán Richardem Zikou, Josefem Holubem), Kamil Vyskočil (na jeho místě později působili Richard Zika a Jaroslav Pekelský), Vincenc Zahradník a Bedřich Jaroš. Soubor ctil odkaz Českého kvarteta a jejich repertoár sestával spíše z klasických kvartetních skladeb. Ondříčkovovo kvarteto zaniklo v roce 1956. Zdroj: Němcová, Alena: Ondříček Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.20345>.

¹²³ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 29.

¹²⁴ Program koncertu z 10. 11. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹²⁵ Calvetovo kvarteto bylo založeno v roce 1919. V průběhu třicátých let začalo být považováno za jedno z nejlepších na světě, což jen dokládá fakt, že ve spolku hráli opravdu špičkoví interpreti. Soubor zanikl v roce 1950. Zdroj: Potter, Tully: Calvet Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.44218>.

časové období, kdy ve spolku neúčinkovalo žádné zahraniční smyčcové kvarteto, přestože to pro ČSKH byl naprosto stěžejní druh komorního tělesa, může být zarážející obzvláště v kontextu toho, že spolek často zval zahraniční sólisty. Představitelé komorního spolku ale vycházeli z představy, že nejprve musí nabídnout koncertní příležitosti českým souborům, které nemají tolik možností vystupovat v cizině, a až když se uvolní místo, mohou zvat tělesa ze zahraničí.¹²⁶

V malém množství případů, kdy na koncertě nevystoupilo smyčcové kvarteto, dal spolek prostor jiným tělesům, často i zahraničním. V roce 1923 se na dvou koncertech představili The English Singers¹²⁷ a v roce 1925 dvakrát vystoupil francouzský soubor Société des instruments à vent de Paris. Dvakrát na koncertě spolku účinkoval komorní orchestr složený z členů České filharmonie pod vedením Václava Talicha.

V roce 1930 na koncertě ČSKH poprvé účinkovalo Pražské dechové kvinteto¹²⁸, jež se na program koncertů ČSKH dostalo jako záskok za České kvarteto kvůli indispozici jeho primária Karla Hoffmanna.¹²⁹ Spolupráce se ukázala jako úspěšná a Pražské dechové kvinteto se stalo pravidelným hostem i v dalších letech.

Kromě těles na spolkových koncertech hojně vystupovali i další interpreti. Nejběžněji sólisté doplnili některé ze smyčcových kvartet a vytvořili například kvintet nebo sextet. Pro takové účely spolek mnohdy zval opakovaně tytéž interprety. Například v případech klarinetových kvintetů byl téměř pokaždé hostem klarinetista Artur Holas, a když byl na programu kvintet s druhou violou, často vystoupil violista Rudolf Reissig. Nejčastěji na spolkových koncertech hostovali klavíristé, společně s některým z kvartet opětovně hráli Václav Štěpán (devatenáctkrát) a Jan Heřman (osmnáctkrát) nebo Roman Veselý (čtrnáctkrát).

Některé ze spolkových koncertů byly zasvěceny i sólové hře. Na sonátových večerech vystupovali nejčastěji houslisté s klavírním doprovodem (například František Ondříček s Romanem Veselým). Spolek poměrně často pořádal i koncerty vokální hudby,

¹²⁶ Zpráva jednatele pro schůzi širšího výboru z 1. 10. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹²⁷ Srov. výše s. 28.

¹²⁸ Pražské dechové kvinteto bylo založeno v roce 1928 hoboistou a dirigentem Václavem Smetáčkem. Mezi původní členy patřili také flétnista Rudolf Hertl, klarinetista Vladimír Říha, hornista Otakar Procházka a fagotista František Matějka. Zdroj: Martykánová, Ivana: Pražské dechové kvinteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1003019.

¹²⁹ Zpráva jednatele pro schůzi širšího výboru z 29. 10. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

zpěváci a zpěvačky se mnohdy představili na samostatném koncertě za doprovodu klavíru nebo varhan.

Po skončení první světové války mohl spolek opět začít zvat zahraniční umělce (jak se podotýká v jednatelské zprávě za rok 1919¹³⁰). Nejčastějším zahraničním hostem byla francouzská klavíristka Blanche Selva¹³¹, jež v rozmezí let 1919 až 1923 na spolkových koncertech vystoupila celkem devětkrát. Sedmkrát se představila na samostatném recitálu a dvakrát spolu s Českým kvartetem. Vždy hrála převážně francouzský program. V komorním spolku hostovalo i osm dalších zahraničních klavíristů a čtyři cizí zpěváci, nejčastěji to byli Francouzi, Angličané nebo Rusové. Objevili se ale i Rakušané navzdory tvrzení Dagmar Vanišové¹³², že spolek až nekriticky zval interprety z dohodových států. V roce 1928 ve spolku například koncertoval spolu s Českým kvartetem známý rakouský klavírista Paul Wittgenstein¹³³ s jemu věnovaným klavírním kvintetem od Franze Schmidta.

5.2. 1931–1933: Nestabilita způsobená ztrátou stěžejních souborů

5.2.1. Obecné vývojové tendence

V krátkém období první poloviny třicátých let 20. století byl Český spolek pro komorní hudbu poznamenán ztrátou dvou stěžejních těles. V roce 1930 zaniklo Ševčík-Lhotského kvarteto a na počátku roku 1934 po více než čtyřicetileté činnosti České kvarteto. Smyčcová kvarteta jako druh tvořila velkou část spolkového repertoáru, navíc Český spolek pro komorní hudbu zakládal na spolupráci s Českým kvartetem velkou část své identity, proto byl zánik dvou souborů, jež zajišťovaly většinu koncertů

¹³⁰ Jednatelská zpráva za rok 1919. Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973, archiv České filharmonie.

¹³¹ Blanche Selva (1884–1942), francouzská klavíristka a skladatelka. Ve své kariéře interpretky se specializovala na soudobou hudbu. V letech 1920–1934 vyučovala na Pražské konzervatoři. Zdroje: Timbrell, Charles: Selva, Blanche. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.25379>; Koščíková, Kristína: *Ženy klavíristky na Pražské konzervatoři v období prvej republiky*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014.

¹³² Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 30.

¹³³ Paul Wittgenstein (1887–1961), rakouský klavírista, od konce třicátých let žil v Americe. V první světové válce byl zraněn a přišel o pravou ruku. Stále pokračoval v kariéře interpreta a mnoho skladatelů (včetně Maurice Ravela, Sergeje Prokofjeva nebo Benjamina Brittena) mu věnovalo skladbu speciálně napsanou pro hru levou rukou. Zdroj: Anderson, Ronald Kinloch – Preston, Katherine: Wittgenstein, Paul. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.30460>.

spolku, velkým problémem. Komorní spolek se ale se ztrátou vyrovnal a podařilo se mu nalézt nové alternativy, jak bude vyloženo v následující kapitole.

První rána v podobě zániku Ševčík-Lhotského kvarteta přišla v květnu roku 1930, kdy zemřel primárius kvarteta Bohuslav Lhotský¹³⁴ a kvarteto ukončilo svou činnost. Soubor ve spolku naposledy účinkoval 17. března 1930.¹³⁵ Představitelé Českého spolku pro komorní hudbu se samozřejmě zúčastnili Lhotského pohřbu a prokázali mu patřičné pocty.¹³⁶ Spolek zánikem Ševčík-Lhotského kvarteta přišel o druhý nejčastěji obsazovaný soubor, který od skončení první světové války tvořil stabilní součást spolkových programů. Jeho místo zaujala další tělesa, která se na koncertech již předtím v menší míře objevovala, a také České kvarteto, jež se po období, kdy účinkovalo na menším počtu koncertů než obvykle, vrátilo opět s plným nasazením.

Druhá a zásadnější rána spolek postihla zánikem Českého kvarteta v roce 1934.¹³⁷ Poslední koncert v komorním spolku České kvarteto odehrálo na konci roku 1933¹³⁸ a na počátku roku 1934 soubor zanikl. Spolek se od té doby musel vyrovnat se ztrátou tělesa, jež bylo jedním z hlavních důvodů, proč vůbec vznikl. Český spolek pro komorní hudbu, který v té době samozřejmě netušil, co soubor čeká, započal už v roce 1931 s přípravami oslav čtyřicátého výročí založení Českého kvarteta. Oslavy proběhly v roce 1932. V březnu toho roku se konaly dva slavnostní koncerty, na nichž spolek kvartetu předal tři věnce a čestný dar ve výši 10 000 Kč.¹³⁹ Slavnostního koncertu 14. března 1932 se zúčastnil i prezident Masaryk.¹⁴⁰ Správní výbor se kromě koncertů na počest Českého kvarteta rozhodl na návrh hudebního spisovatele Jana Miroslava Květa výročí oslavit i vydáním publikace o Českém kvartetu,¹⁴¹ která kromě studií o historii souboru obsahuje i osobní vzpomínky lidí, kteří členy Českého kvarteta znali.¹⁴²

I navzdory nepříznivě se vyvíjející situaci se spolek nadále snažil podporovat pražský kulturní život. Nejtěsněji spolupracoval se Společností Antonína Dvořáka, která

¹³⁴ Štědroň, Bohumír: Bohuslav Lhotský. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 831.

¹³⁵ Program koncertu ze 17. 3. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹³⁶ Jednatelská zpráva za rok 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹³⁷ Černušák, Gracian: České kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 205–206.

¹³⁸ Program koncertu ze 4. 12. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹³⁹ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 40.

¹⁴⁰ Zápis ze schůze širšího výboru ze 14. 3. 1932. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

¹⁴¹ Dopis od Otakara Šourka Janu Květovi ze 17. 3. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁴² Jedná se o publikaci Květ, Jan Miroslav (ed.): *Čtyřicet let Českého kvarteta: 1892–1932*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1932.

vznikla jako Spolek pro postavení pomníku Mistra Antonína Dvořáka v Praze v roce 1931. České kvarteto dokonce zahájilo první valnou hromadu konanou 29. 3. 1931 krátkým koncertem.¹⁴³ Český spolek pro komorní hudbu se stal kolektivním zakládajícím členem a spolkoví funkcionáři se angažovali i ve vedení dvořákovské společnosti.¹⁴⁴ ČSKH Společnosti Antonína Dvořáka několikrát finančně přispěl – v roce 1931 věnoval finanční obnos na paměť zesnulého předsedy spolku a dlouholetého jednatele Václava Müllera¹⁴⁵ a v roce 1933 poskytl příspěvek na nákup Dvořákovy korespondence.¹⁴⁶ Kromě toho se spolek účastnil také přípravy oslav stého výročí houslisty Josefa Slavíka, kdy byl spolek zvolen do čestného komitétu spolu s Pražskou konzervatoří a podílel se přípravných pracích.¹⁴⁷

V mezidobí mezi zánikem Ševčík-Lhotského kvarteta a Českého kvarteta spolek fungoval stejně jako v předchozích letech. Snažil se poskytnout svým členům standard, na který byli zvyklí, i přestože docházelo k tak výrazným obrátům. Změny, které kvůli ztrátě dvou významných souborů nutně přišly, se spolku samozřejmě dotkly, neznamenal ale jeho zásadní přetvoření. ČSKH nadále usiloval o zachování stejné atmosféry a i ve změněných podmínkách se nadále snažil o naplňování svých cílů – podporovat české umělce a českou hudbu.

5.2.2. Organizační struktura

Na počátku třicátých let postihly změny i vedení spolku. V roce 1931 zemřel Václav Müller, jenž byl jednatelem ČSKH téměř od jeho vzniku a dva roky byl i jeho předsedou. Nadále také pokračovaly neshody mezi vedoucími členy spolku. Po rezignaci Karla Wachsmanna na funkci předsedy v roce 1930 panovala mezi správním a výkonným výborem napjatá atmosféra kvůli nejasnostem o kompetencích obou správních složek. V roce 1932 dokonce chtěli na své funkce rezignovat místopředseda Arnošt Arnošt, jednatel Otakar Šourek a další významný funkcionář Maxmilián Leiser. Nakonec byla

¹⁴³ Program koncertu z 23. 3. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

¹⁴⁴ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 35.

¹⁴⁵ Zápis ze schůze širšího výboru z 16. 11. 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

¹⁴⁶ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 36.

¹⁴⁷ Dopis od předsedy Pracovního komitétu Slavíkových oslav ČSKH z 15. 3. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

krize zažehnána a spolkoví představitelé na svých postech zůstali. Výsledkem sporu bylo ještě větší posílení pravomocí výkonného výboru.¹⁴⁸

ČSKH také přijal nového tajemníka místo Václava Stroužka, který tuto funkci vykonával už od roku 1896.¹⁴⁹ Zdeněk Nossberger jeho povinnosti postupně přebíral od roku 1930 a staral se o administrativu spolku a archiv až do sedmdesátých let 20. století. Spolkovou agendu Nossberger obstarával s pomocí své manželky vedle svého běžného povolání.¹⁵⁰

Od roku 1931 spolek zřídil pozici druhého jednatele, na niž nastoupil Vladimír Čelakovský,¹⁵¹ který se staral především o komunikaci s umělci.

Nejdůležitější představitelé ČSKH tohoto období jsou uvedeni v následující tabulce.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel	II. jednatel
1931	Václav Müller	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský
1932	Maxmilián Leiser	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský
1933	Maxmilián Leiser	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský

Tab. 3 Předsedové, místopředsedové a jednatelé ČSKH 1931–1933

5.2.3. Dramaturgie koncertů

Spolkové koncerty v tomto období pokračovaly ve stejném rytmu jako dříve. V jednom ročníku se konalo šestnáct řádných koncertů, které byly rozděleny do dvou koncertních řad. Ročníky stejně jako v předchozí etapě kopírovaly kalendářní rok s krátkou koncertní pauzou v lednu a několikaměsíční přestávkou mezi koncem dubna a začátkem října.

O výběru repertoáru stále rozhodoval správní výbor, ovšem velmi často jen schválil volbu skladeb umělce, který měl na koncertě vystoupit. V roce 1931 například České kvarteto výboru navrhlo, že by chtělo zahrát některou ze skladeb Ferdinanda Vacha (1860–1939), což výbor odsouhlasil, a po domluvě s Vachem vybrali jeho

¹⁴⁸ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 35.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 19.

¹⁵⁰ Dopis od Otakara Šourka Ministerstvu školství, věd a umění z 24. 1. 1951. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

¹⁵¹ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 34.

Klavírní kvintet A dur,¹⁵² jež byl proveden v další koncertní sezoně.¹⁵³ Stejně tak docházelo k tomu, že se na spolek obraceli samotní skladatelé s žádostí o provedení své skladby. Například skladatel Zdeněk Folprecht (1900–1961) spolku nabídl svůj smyčcový kvartet,¹⁵⁴ podle jednatele Otakara Šourka by ale jeho dílo ve spolku zaznělo jen v případě, že bude navrženo některým z těles, která budou na spolkových koncertech v následující sezoně hrát. Šourek proto Folprechtovi doporučil, aby se na některý ze souborů obrátil.¹⁵⁵ Zdeněk Folprecht evidentně neuspěl, poprvé bylo jeho dílo ve spolku provedeno až v roce 1942.¹⁵⁶

Situace, v níž se správní výbor kvůli výběru repertoáru pro spolkové koncerty ve třicátých letech ocitl, nebyla jednoduchá. Na jedné straně spolek stále chtěl provádět díla soudobých autorů i premiéry zcela nových děl, na druhé straně samo spolkové publikum začalo vyžadovat díla klasiků a nové skladby trpělo nebo je přímo odmítalo. Je to zřejmé z korespondence, kterou spolek vedl s interprety nebo skladateli. V dopise Záhřebskému kvartetu ohledně programu, který měl soubor v Praze hrát, jednatel Otakar Šourek píše, že spolek žádá o provedení tří skladeb. Dvě mají být od jugoslávských autorů, nesmí být ale „*obě z moderny těžko přístupné – jedné by bylo pro naše obecenstvo dost*“. Třetí skladba by měla být od klasika nebo romantika.¹⁵⁷ Zde je kromě jasného apelu na soubor, aby neuváděl pouze moderní program, zřetelné, že pokud ve spolku hrála cizí tělesa, byla žádána, aby provedla skladby autorů ze své domoviny. Další podobná poznámka se nachází v dopise skladateli Janu Kuncovi ohledně jeho padesátých narozenin, které spolek na jednom z koncertů chtěl připomenout. Otakar Šourek Kuncovi mimo jiné píše, že mají hodně návrhů od žijících autorů, kterým nemohou vyhovět, protože „*s ohledem na členstvo musíme zůstatvat i při hudbě staré*“¹⁵⁸.

Spolek se nadále snažil uvádět skladby, jež byly oceněny v soutěži na novou komorní skladbu, do programů koncertů tedy mnohdy vybral vítězná díla.

Výběr repertoáru byl také řízen různými významnými událostmi, které chtěl spolek oslavit. Spolek nadále pokračoval v připomínání důležitých výročí žijících i nežijících autorů. Jejich seznam za toto období se nachází v následující tabulce.

¹⁵² Dopis od Otakara Šourka Ferdinandu Vachovi z 26. 11. 1931. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁵³ Program koncertu z 21. 11. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁵⁴ Dopis od Zdeňka Folprechta Otakaru Šourkovi z 8. 6. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁵⁵ Dopis od Otakara Šourka Zdeňku Folprechtovi z 19. 7. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁵⁶ Program koncertu z 9. 3. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁵⁷ Dopis od Otakara Šourka Milanu Grafovi do Záhřebu z 6. 12. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁵⁸ Dopis od Otakara Šourka Janu Kuncovi z 5. 5. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Nejvýznamnější byly oslavy šedesátých narozenin Josefa Suka v roce 1933, na jejichž organizaci se ČSKH spolu s Uměleckou besedou podílel. Celkově oslavy sestávaly ze šesti koncertů, poslední dva byly uspořádány v rámci řádných koncertů komorního spolku.¹⁵⁹ Na jednom ze slavnostních koncertů ještě sám Suk hrál s Českým kvartetem. Byl to jeden z posledních koncertů tohoto souboru v původním složení vůbec.

	Skladatel	Událost
1931	neoslaven žádný skladatel	
1932	Ladislav Vycpálek ¹⁶⁰	padesáté narozeniny
	Joseph Haydn ¹⁶¹	dvě stě let od narození
	Jaroslav Křička ¹⁶²	padesáté narozeniny
1933	Josef Suk ¹⁶³	šedesáté narozeniny – dva koncerty
	Johanes Brahms ¹⁶⁴	sto let od narození
	Jan Kunc ¹⁶⁵	padesáté narozeniny

Tab. 4 Skladatelé, jejichž výročí byla připomenuta na koncertech ČSKH 1931–1933

Jak již bylo zmíněno výše, spolek v roce 1932 oslavil čtyřicáté výročí vzniku Českého kvarteta. Na dvou koncertech soubor vystoupil s pro něj typickým programem. Zahrál samozřejmě smyčcový kvartet Bedřicha Smetany *Z mého života*, který zazněl jak na úplně prvním koncertě ČSKH v roce 1894, tak na mnoha dalších významných spolkových událostech. Kromě toho zazněla díla Josefa Suka, Antonína Dvořáka a Vítězslava Nováka.¹⁶⁶

Spolek i ve třicátých letech pokračoval v pořádání tematických večerů, i když ne tak často jako v předchozím období. Proběhly dva madrigalové večery v podání souboru *The English Singers* a pokračovalo se i v tradici sonátových večerů.

Po celkové analýze hraného repertoáru (z níž byly opět vyjmuty dva koncerty *The English Singers*) bylo zjištěno, že v tomto období zaznělo celkem 168 skladeb od

¹⁵⁹ Dopis od hudebního odboru Umělecké besedy ČSKH z 20. 1. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁶⁰ Program koncertu z 15. 2. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶¹ Program koncertu ze 4. 4. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶² Program koncertu z 24. 10. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶³ Program koncertu ze 4. 12. 1933; program koncertu z 11. 12. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶⁴ Program koncertu z 20. 3. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶⁵ Program koncertu z 20. 11. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶⁶ Program koncertu z 14. 3. 1932; program koncertu z 21. 3. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

63 autorů. Nejhranějším skladatelem byl opět Ludwig van Beethoven s 16 provedenými skladbami následovaný Josefem Sukem se 14 skladbami. Třetím nejhranějším autorem v ČSKH v tomto období byl Antonín Dvořák s 12 skladbami.

Změna oproti předchozímu období nastala ohledně národnosti uváděných skladatelů. Téměř polovina z celkového počtu skladeb (48 %) pocházela od českých skladatelů, což je o 12 % více než v předchozí etapě. Opět je jasně patrné, že spolek dával šanci poměrně velkému množství různých českých skladatelů, celkově provedl díla 32 českých skladatelů, což je více než polovina z celkového počtu skladatelů hraných v této etapě. Podobně jako dříve dalších 36 % programu tvořila německá nebo rakouská hudba. Výrazně poklesl počet francouzské hudby – z 16 % na 8 %, což je dáno především tím, že v tomto období ve spolku nekonzertovalo tolik francouzských interpretů jako předtím. 5 % skladeb složili autoři dalších slovanských národů a zbylá 3 % procenta pocházela od skladatelů jiných národností.

Mírné zvýšení přišlo také v oblasti hudby soudobých autorů (tedy skladatelů, kteří žili na počátku sledovaného období). Z celkového počtu skladeb 42 % pocházelo od soudobých skladatelů. Dalších 58 % procent složili autoři, kteří ve třicátých letech nežili. Všichni z nich se ale rozhodně nedají zařadit do tzv. klasicko-romantického repertoáru (např. Leoš Janáček, Claude Debussy nebo Gabriel Fauré). Český spolek pro komorní hudbu tedy nadále uváděl poměrně velké množství soudobé hudby. Nejvíce soudobé hudby pocházelo od českých autorů – celých 80 %. Dalších 9 % tvořili francouzští soudobí skladatelé a 7 % chorvatští a srbští současní autoři, které spolkovému publiku představovalo hlavně Záhřebské kvarteto. Naopak co se týče skladeb nežijících skladatelů, 60 % z nich složili podle očekávání němečtí nebo rakouští skladatelé podobně jako v předchozím období.

Premiérování nových skladeb českých a slovenských skladatelů probíhalo v Českém spolku pro komorní hudbu i v tomto období, kupříkladu členové Českého kvarteta spolu s Václavem Štěpánem v roce 1931 poprvé provedli Klavírní trio č. 1 Bohuslava Martinů¹⁶⁷ nebo v roce 1933 na koncertě ČSKH poprvé zazněl Smyčcový kvartet Es dur Alexandra Moyzese¹⁶⁸.

Ohledně výběru hudebních druhů se spolek držel svého tradičního nastavení. Nejčastější byl stále smyčcový kvartet a dále skladby, v nichž byl smyčcový kvartet

¹⁶⁷ Program koncertu z 14. 12. 1931. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁶⁸ Program koncertu z 13. 2. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

doplněn o další nástroje. Méně často se objevovala klavírní tria, písně, sonáty nebo dechové kvintety.

Na rozdíl od předchozího období na počátku třicátých let neproběhl ani jeden mimořádný koncert.

5.2.4. Interpreti

Až do roku 1933 stála celá polovina spolkových koncertů na Českém kvartetu. To se na spolková pódia znovu vrátilo s plným nasazením po období, kdy kvůli jiným povinnostem účinkovalo na menším počtu koncertů než obvykle. Téměř až do svého zániku kvarteto znovu hrálo na osmi spolkových koncertech v sezoně – po čtyřech v každé koncertní řadě. V druhé polovině roku 1933 nahradil Josefa Suka, který kvarteto ze zdravotních důvodů opustil, Stanislav Novák. V této sestavě ale kvarteto působilo jen krátce, Novák s Českým kvartetem ve spolku odehrál jen čtyři koncerty.¹⁶⁹ Těleso po smrti Jiřího Herolda na jaře roku 1934 definitivně zaniklo a spolek tak přišel nejen o soubor, jenž hrál na velkém množství koncertů, ale v jednom ohledu také o své výsadní postavení – České kvarteto v Praze jen zřídka koncertovalo na jiných událostech a koncerty Českého spolku pro komorní hudbu díky tomu měly punc jedinečnosti.

Roli zaniklého Ševčík-Lhotského kvarteta, jež v předchozích letech hned po Českém kvartetu tvořilo druhý nejčastěji obsazovaný soubor, převzalo ve třicátých letech Ondříčkovo a Pražské kvarteto. Oba soubory se v tomto období na koncertech objevily přibližně pětkrát. Spolek se snažil dát obzvlášť Pražskému kvartetu co nejvíce koncertních příležitostí. Jednatel Vladimír Čelakovský v jednom ze svých dopisů podotkl, že „*jsou na tom bídne a velmi na nás nařikají*“¹⁷⁰, a proto jeden z volných koncertů v další koncertní sezoně spolek nabídl právě Pražskému kvartetu. Spolek se tím snažil zlepšit obecně nelehkou finanční situaci hudebníků v českých zemích.

V roce 1931 také ve spolku poprvé vystoupilo Moravské kvarteto¹⁷¹, na obou koncertech s programem převážně moravských skladatelů, v čemž soubor pokračoval

¹⁶⁹ Jednatelská zpráva za rok 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

¹⁷⁰ Dopis od Vladimíra Čelakovskému neznámému adresátovi z 28. 7. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁷¹ Moravské kvarteto bylo založeno v roce 1923 ve složení František Kudláček, Josef Jedlička, Josef Trkan a Josef Křenek. Kvarteto se vedle klasického kvartetního repertoáru zaměřovalo i na moderní hudbu a na tvorbu moravských skladatelů. Zdroj: Němcová, Alena: Moravian Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.19093>.

i při svých dalších vystoupeních ve spolku. Koncertu Moravského kvarteta v ČSKH předcházelo dlouholeté domlouvání termínu. Podle dopisu primária Moravského kvarteta Františka Kudláčka jednatelem spolku Otakaru Šourkovi¹⁷² soubor žádal o vystoupení na spolkovém koncertě po celou dobu své existence, došlo k němu ale až v roce 1931. Důvodem byl velký přetlak těles, která ve spolku v té době chtěla vystupovat, a povinnosti spolku k jeho stálým souborům. Místo pro Moravské kvarteto pravděpodobně uvolnilo zaniklé Ševčík-Lhotského kvarteto.

Na počátku třicátých let spolek nadále pokračoval ve zvaní zahraničních smyčcových kvartet. Calvetovo kvarteto (Quatuor Calvet) se ve spolku poprvé představilo dvěma koncerty v roce 1930 a podruhé dvěma vystoupeními v roce 1931. Jejich účast na spolkových koncertech se ale neobešla bez komplikací. Podle jednatelské zprávy za rok 1931¹⁷³ soubor nerespektoval přání výboru, aby na program zařadil alespoň jednu českou skladbu, a také nedojednal vystoupení Pražského kvarteta v Paříži, jak bylo domluveno. Jednatel podotkl, že za těchto podmínek spolek nemůže nadále zahraniční tělesa zvat. Calvetovo kvarteto po této zkušenosti skutečně ve spolku dalších šestnáct let nevystoupilo. Z poznámky v jednatelské zprávě vyplývá, že spolek nejen výrazně preferoval domácí tělesa nad těmi zahraničními, ale že se také snažil umožnit českým souborům koncertní příležitosti v cizině. To je zřetelné i z dopisu jednatele Otakara Šourka klavíristce Anně Krčmářové, kde Šourek píše, že ČSKH musel odmítnout vystoupení lipského Gewandhaus-Quartetu, protože zahraniční tělesa často neplní sliby, že za jejich angažování v Praze budou moci české soubory vystoupit v cizině.¹⁷⁴ Tento postoj spolek zaujal pravděpodobně po špatné zkušenosti s Calvetovým kvartetem. Šourek si v dopise také povzdychl, že „*nemohou do koncertů umístit ani všechna domácí tělesa, která se o to naléhavě hlásí a jež jsou ve svízelné existenční situaci*“. Představa vedení spolku, že zahraniční interpreti dojednávají vystoupení českého souboru ve své domovské zemi, byla poměrně naivní. O koncertní turné se obvykle starali impresáři, kteří umělce zastupovali. Svědčí to ale o touze spolku pomocí svého vlivu podpořit česká tělesa, jež na tom nebyla finančně dobře, a umožnit jim lukrativní koncertní příležitosti. Zde jsou dobře patrné neblahé důsledky světové hospodářské krize z přelomu dvacátých a třicátých let 20. století, která měla na potížích hudebníků jistě svůj podíl.

¹⁷² Dopis od Františka Kudláčka Otakaru Šourkovi z 28. 11. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁷³ Jednatelská zpráva za rok 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 3, Národní archiv České republiky.

¹⁷⁴ Dopis od Otakara Šourka Anně Krčmářové ze 17. 9. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

V roce 1931 v ČSKH také poprvé vystoupilo Záhřebské kvarteto¹⁷⁵, které spolek pozval na naléhání jeho druhého houslisty Milana Grafa, přestože měl takové problémy s umístěním českých souborů. Je pravděpodobné, že se soubor na spolkové koncerty dostal kvůli uprázdněnému prostoru po Ševčík-Lhotského kvartetu a také kvůli vztahu souboru k českým zemím. Primářiem tělesa byl totiž Václav Huml, český houslista a žák Otakara Ševčíka, který od roku 1903 působil jako pedagog v Záhřebu.¹⁷⁶

V roce 1931, po osmi letech od svého posledního vystoupení, ve spolku opět hostovali The English Singers. Jen díky jejich koncertům mohlo spolkové publikum slyšet i renesanční hudbu, která se jinak v programech vůbec neobjevovala. Znovu se také představilo Pražské dechové kvinteto a spolu s ním více dechových kvintetů, jež se předtím na spolkových koncertech objevovala jen zcela výjimečně.

V komorním spolku kromě těles účinkovali také sólisté, většinou opět ve spojení s některým ze smyčcových kvartet, méně často ale probíhaly i sólové recitály nebo sonátové a písňové večery. Klavíristé byli ve spolku nejběžnějšími hosty, celkem jich spolek v tomto období pozval třináct. Stejně jako v předchozí etapě se nejčastěji představovali klavíristé Roman Veselý, Václav Štěpán a Jan Heřman.

Významnou událostí byl koncert 3. dubna 1933, na němž vystoupil francouzský klavírista a skladatel Darius Milhaud (1892–1974), který interpretoval své vlastní skladby.¹⁷⁷ Pozvat Daria Milhauda se spolek zprvu trochu zdráhal. V roce 1932 dostal jednatel Otakar Šourek prvotní impulz od diplomata a kulturního ataše v Paříži Miloše Šafránka, který navrhl, aby Milhaud ve spolku účinkoval.¹⁷⁸ Šourek mu ale objasnil, že mají velký problém s umístěním českých interpretů do již tak plného koncertního rozvrhu a nabídku momentálně nemohou přijmout. V roce 1933 Šourek znovu dostal od Šafránka zprávu o tom, že Milhaud bude v dubnu toho roku v Praze dirigovat koncert orchestru Radiojournalu, a prosil spolek, aby ho na některý z koncertů přece jen umístil, protože to podle Šafránka nepřímo prospěje české hudbě v Paříži.¹⁷⁹ Šourek nakonec

¹⁷⁵ Záhřebské kvarteto bylo založeno v roce 1919. Jeho prvními členy byli profesori Záhřebské konzervatoře Václav Huml, Milan Graf, Ladislav Miranov a Umberto Fabri. V jejich repertoáru byla jak klasická kvartetní díla, tak soudobá hudba včetně tvorby chorvatských autorů. Soubor funguje dodnes. Zdroj: Zagreb Quartet [online]. Zagreb: © 2011 [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <http://zagrebquartet.hr>.

¹⁷⁶ Katalinić, Vjera: Huml, Václav. *Grove Music Online* [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.2273998>.

¹⁷⁷ Program koncertu z 3. 4. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁷⁸ Dopis od Otakara Šourka Vladimíru Čelakovskému z 28. 7. 1932. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

¹⁷⁹ Dopis od Miloše Šafránka Otakaru Šourkovi ze 7. 3. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

souhlasil a koncert v dubnu 1933 proběhl. Šafránek poté spolku děkoval za vstřícnost a vyřizoval, že Milhaud byl přijetím v Praze nadšený.¹⁸⁰

Jediným dalším zahraničním interpretem, který v tomto období na spolkových koncertech vystoupil, byl francouzský houslista Robert Soëtens, jehož pozvání, jak bylo výše uvedeno, nepřímo vyvolalo spor mezi představiteli spolku.

5.3. 1934–1938: Hledání identity po zániku Českého kvarteta

5.3.1. Obecné vývojové tendence

Zánik Českého kvarteta na počátku roku 1934, který navíc přišel tak krátce po monumentálních oslavách jeho čtyřicetileté činnosti, znamenal pro Český spolek pro komorní hudbu zásadní zlom a otřes. Navzdory tomu se spolek snažil fungovat podobně jako předtím, přestože bylo nutné celkově přehodnotit jeho chod a vyrovnat se s novou situací. Jak už bylo řečeno v předchozích kapitolách, České kvarteto pro spolek neznamenovalo jen často obsazovaný soubor, České kvarteto zčásti vyvolalo samotný vznik spolku a spolek na spolupráci s ním od počátku zakládal svou podobu i zaměření. Představitelé ČSKH se se ztrátou Českého kvarteta vyrovnávali navazováním na jeho odkaz, pokračovali v lety ověřené struktuře koncertních ročníků a stále více se obraceli k tradici. Oprávněně měli strach, že jejich členové, kteří vyžadovali stejnou úroveň a povahu koncertů, na niž byli za dlouholeté fungování spolku zvyklí, by po dalších velkých změnách spolek opouštěli. K určitým proměnám ale samozřejmě docházelo. Pro spolek bylo zásadní, aby si udržel vysokou úroveň koncertů nastavenou Českým kvartetem, po jeho zániku tedy zval ty nejlepší české i zahraniční soubory. Velkou část koncertů přirozeně obstarávala prověřená tělesa – Pražské a Ondříčkovovo kvarteto – jež ve spolku hojně koncertovala i v předchozích letech. Nové impulzy přicházely v oblasti hudebních forem a na koncertech byly mnohem více než dříve uváděny skladby z různých oblastí komorní hudby, přestože na kvartetní tvorbě nadále stálo těžiště programů.

Zánik Českého kvarteta nezpůsobil pokles členstva ČSKH, naopak členové stále mírně přibývali. Oproti roku 1930, kdy bylo ve spolku zapsáno 3081 členů, se jejich počet do roku 1938 zvýšil na 3193.¹⁸¹ Vedení spolku si také dobře uvědomovalo, že právě jejich

¹⁸⁰ Dopis od Miloše Šafránka Vladimíru Čelakovskému z 13. 4. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁸¹ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 42.

stabilní a málo fluktuující členská základna, což byl v té době v Praze vskutku ojedinělý jev, je pro ně zcela zásadní, což se uvádí i v jednatelské zprávě za rok 1935¹⁸².

Výbor se snažil úroveň koncertů pozvedat i kultivací celkové atmosféry v koncertní síni, takže v roce 1936 zakázal přístup do sálu i mezi jednotlivými větami, což dříve opozdilcům povoloval.¹⁸³

Český spolek pro komorní hudbu nadále pokračoval v podporování kulturního života v Praze. Obzvlášť mu záleželo na podpoře aktivit, které nějak souvisely s jeho činností nebo s osobnostmi, jež se na chodu spolku podílely. V roce 1934 přispěl na pořízení posmrtné masky Jiřího Herolda, v roce 1935 spolufinancoval zhotovení dvou pamětních desek Františka Ondříčka a pamětní desky Josefa Suka v Benešově a přispěl Umělecké besedě na vydání partitury Sukova Epilogu.¹⁸⁴ V témže roce spolek věnoval finanční dar na založení Smetanova muzea.¹⁸⁵ V roce 1936 přispěl do fondu zřízeného při Pražské konzervatoři na paměť zesnulého Karla Hoffmanna¹⁸⁶ a jeho památku uctil také předseda ČSKH Arnošt Arnošt slavnostním projevem na jednom ze spolkových koncertů.¹⁸⁷ Spolek se také spolu s několika dalšími institucemi zúčastnil oslav Františka Ondříčka, které proběhly v dubnu 1937 na oslavu osmdesáti let od jeho narození a patnácti let od úmrtí, a přispěl jedním koncertem, kde účinkovalo Ondříčkovovo kvarteto.

I navzdory nešťastným událostem, které se v polovině třicátých let odehrály, spolek pokračoval dál jen s drobnými změnami. Stále trvalo období růstu a prosperity a vedoucí představitelé si naplno uvědomovali jedinečnost a význam, který Český spolek pro komorní hudbu pro pražskou kulturní scénu má. Společenské změny, jež v důsledku hospodářské krize a kvůli blížící se válce přicházely, fungování spolku v této době negativně nezasáhly, způsobily ale, že se vedení spolku více zaměřilo na pomoc českým umělcům a podporu české hudby.

¹⁸² Jednatelská zpráva za rok 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

¹⁸³ Program koncertu z 16. 3. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁸⁴ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 35.

¹⁸⁵ Zápis ze schůze užšího výboru z 12. 12. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

¹⁸⁶ Dopis od rektorátu a profesorského sboru Pražské konzervatoře ČSKH ze 4. 4. 1936. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁸⁷ Program koncertu z 20. 4. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

5.3.2. Organizační struktura

Ve druhé polovině třicátých let se spolek potýkal s mnoha změnami, jeho organizační struktura se ale výrazně neměnila. Pravomoci správního a výkonného výboru zůstaly stejné, jako byly nastíněny v podkapitole o organizační struktuře po roce 1918. Vyřešily se také spory, jež mezi sebou někteří vedoucí členové několik let vedli, a spolek byl nadále řízen bez větších potíží.

Představitelé se kromě vlastní spolkové agendy začali více zabývat i propagací české hudby v zahraničí. Spolek už delší dobu při návštěvách zahraničních umělců trval na tom, aby společně s programem podle jejich volby provedli také alespoň jednu českou skladbu.¹⁸⁸ To podle jednatele Vladimíra Čelakovského mohlo být ku prospěchu české hudbě v cizině, protože interpreti budou poté nově nastudovanou českou skladbu provádět v zahraničí. Jako příklad uvedl Kolischovo kvarteto, které za dobu svého pobytu v Československu nastudovalo několik českých moderních skladeb, jež pak hráli i na koncertech v cizině.¹⁸⁹ Objevil se také návrh, aby zahraniční interpret hostující v ČSKH zároveň s honorářem obdržel noty některého českého díla, které by poté mohl za hranicemi provádět.¹⁹⁰

V roce 1935 z funkce předsedy spolku odstoupil kvůli své přílišné zaměstnanosti Maxmilián Leiser, a spolek proto požádal Josefa Suka, zda by nepřijal čestné předsednictví. Výbor chtěl, aby Sukovo jméno bylo se spolkem navždy spojeno i tehdy, kdy vymizel jako interpret ze spolkových programů.¹⁹¹ Suk prý vyjádřil upřímné potěšení, ale ze závažných důvodů odmítl. Výbor proto navrhl příslušný posun funkcionářů na uvolněná místa, což valná hromada schválila.¹⁹² Předsedou se tedy stal dřívější místopředseda Arnošt Arnošt a místopředsedou bývalý první jednatel Otakar Šourek. Návrh na předsednictví byl Sukovi učiněn pouhý měsíc před jeho smrtí na počátku května 1935 (Josef Suk zemřel 29. května 1935).

Přehled vedoucích představitelů ČSKH za toto období je shrnut v následující tabulce.

¹⁸⁸ Srov. s. 50.

¹⁸⁹ Dopis od neznámého pisatele Vladimíru Čelakovskému z 9. 10. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

¹⁹⁰ Dopis od Jana Löwenbacha ČSKH z 8. 10. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

¹⁹¹ Proslov Otakara Šourka *Josef Suk a Český spolek pro komorní hudbu v Praze*, přetištěný na programu koncertu z 21. 10. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁹² Dopis od Arnošta Arnošta Maxmiliánu Leiserovi z 3. 5. 1935. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel	II. jednatel
1934	Maxmilián Leiser	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský
1935	Maxmilián Leiser	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský
1936	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský	
1937	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský	
1938	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský	

Tab. 5 Předsedové, místopředsedové a jednatelé ČSKH 1934–1938

5.3.3. Dramaturgie koncertů

Český spolek pro komorní hudbu nadále pokračoval v pořádání šestnácti řádných koncertů ročně ve dvou koncertních řadách. Drobná změna oproti předchozím letům nastala na konci sledovaného období v rozložení koncertů do ročníků. Až do roku 1937 koncertní ročníky vždy kopírovaly kalendářní rok (koncerty se konaly od začátku února do konce prosince s přestávkou trvající od začátku května do konce září). V roce 1938 se ale oba poslední (osmé) koncerty v obou řadách konaly až v lednu následujícího roku. Od začátku roku 1938 začínaly také koncerty až ve 20.00 na rozdíl od dřívějších let, kdy se začínalo v 19.30. Podle informací na programech si sami členové zvolili pozdější čas konání koncertů v anketě.¹⁹³

O výběr nebo schválení repertoáru pro spolkové koncerty se stále staral správní výbor. Jak je zřetelné z korespondence, bylo běžnou praxí, že výbor navrhl danému umělci jednu nebo dvě skladby, které si přáli, aby na koncertě zazněly, a zbytek nechali na interpretovi. Klavíristku Germaine Leroux¹⁹⁴ například jednatel Vladimír Čelakovský požádal, aby s Moravským kvartetem zahrála Faurého Klavírní kvintet c moll a jednu sólovou skladbu od Vítězslava Nováka. Ostatní kompozice si mohla interpretka sama vybrat z francouzské literatury¹⁹⁵ (s odůvodněním, že je důležité, „*abychom od ní slyšeli*

¹⁹³ Program koncertu z 8. 2. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁹⁴ Germaine Leroux, francouzská klavíristka, manželka diplomata a kulturního ataše v Paříži Miloše Šafránka. Skrze svého manžela měla specifický vztah k českým zemím a je možné, že proto často vystupovala na koncertech ČSKH a byla žádána, aby na program zařazovala skladby českých skladatelů.

¹⁹⁵ Dopis od Vladimíra Čelakovského neznámému adresátovi z 20. 1. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

skladby, které jsou její specialitou a hodí se do tradičního rámce našich koncertů“)¹⁹⁶. Ne vždy se ale přání spolku ohledně repertoáru stoprocentně vyplnila. Germaine Leroux se domnívala, že zařadit jednu českou klavírní skladbu mezi francouzský program bude těžké, a navrhla, že skladbu od českého autora zahraje jako přídavek.¹⁹⁷ V takové podobě koncert také nakonec proběhl.¹⁹⁸

Večer s poměrně ojedinělým programem ve srovnání s ostatními spolkovými koncerty proběhl v roce 1935, kdy cembalistka Wanda Landowska¹⁹⁹ zahrála Goldbergovy variace Johanna Sebastiana Bacha.²⁰⁰ Jedinečnost koncertu spočívala nejen v přednesu barokní hudby, která byla ve spolku prováděna velmi zřídka, ale také v tom, že večer obsahoval pouze jedno dílo, k čemuž dosud nikdy nedošlo.

Jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, spolek měl stále více problémů s uváděním soudobé hudby, kterou část jeho členů na koncertech odmítala. V jednom z dopisů adresovaných jednateři Otakarovi Šourkovi pisatel zmínil, že se mu často vybavují slova zesnulého dlouholetého jednatele a předsedy ČSKH Václava Müllera o tom, jaké problémy má spolek s prosazováním příliš moderních skladeb. Zajímavá je pisatelova douška, že Müller odkazoval zájemce, kteří spolku nabízeli své skladby, na Spolek pro moderní hudbu. Ti ale odmítali s tím, *“že jim tam nikdo na koncerty nepřijde”*²⁰¹.

Jak bylo dlouholetou tradicí, spolek na svých koncertech stále připomínal rozličné významné události, převážně výročí skladatelů. Na koncertě pak zazněla nejméně jedna skladba daného autora, nežádka byl jeho dílům věnován celý koncert (někdy i dva koncerty). Seznam takto připomenutých skladatelů se nachází v tabulce 6.

	Skladatel	Událost
1934	Emanuel Chvála ²⁰²	deset let od úmrtí
	Josef Bohuslav Foerster ²⁰³	sedmdesáté páté narozeniny – dva koncerty

¹⁹⁶ Dopis od Vladimíra Čelakovského neznámému adresátovi z 9. 12. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁹⁷ Dopis od neznámého pisatele Vladimíru Čelakovskému z 27. 1. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

¹⁹⁸ Program koncertu z 26. 3. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

¹⁹⁹ Wanda Landowska (1879–1959), klavíristka, cembalistka a skladatelka. Narodena ve Varšavě, od roku 1900 žila v Paříži, od čtyřicátých let 20. století přesídlila do Spojených států. Patřila mezi světovou špičku v interpretaci hudby 17. a 18. století. Zdroj: Salter, Lionel: Landowska, Wanda. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.15951>.

²⁰⁰ Program koncertu z 12. 11. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰¹ Dopis od J. Šrámka Otakarovi Šourkovi z 16. 10. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

²⁰² Program koncertu z 22. 10. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰³ Program koncertu z 3. 12. 1934; program koncertu z 10. 12. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

	Antonín Dvořák ²⁰⁴	třicet let od úmrtí
	Otakar Zich ²⁰⁵	na paměť úmrtí († 9. 7. 1934)
1935	Josef Suk ²⁰⁶	na paměť úmrtí († 29. 5. 1935) – dva koncerty
	Johann Sebastian Bach ²⁰⁷	dvě stě padesát let od narození
1936	neoslaven žádný skladatel	
1937	Emil Axman ²⁰⁸	padesáté narozeniny
	Albert Roussel ²⁰⁹	na paměť úmrtí († 23. 8. 1937)
	František Ondříček ²¹⁰	osmdesát let od narození, patnáct let od úmrtí
1938	neoslaven žádný skladatel	

Tab. 6 Skladatelé, jejichž výročí byla připomenuta na koncertech ČSKH 1934–1938

Někdy spolek koncert věnoval i jiným významným osobnostem, které byly spojeny s jeho činností. V roce 1934 tak na koncertě připomněl zesnulého Jiřího Herolda († 13. 11. 1934).²¹¹

V komorním spolku pomalu ustávala tradice pravidelných sonátových večerů, které byly poměrně často pořádány před válkou i v prvních letech po ní. Ve druhé polovině třicátých let proběhly dva koncerty, které sestávaly převážně ze sonát, už se ale nejednalo o speciálně označené večery jako dříve.

Po zanalyzování veškerého repertoáru, který v letech 1934–1938 na spolkových koncertech zazněl, bylo zjištěno, že ve spolku zaznělo celkem dvě stě osmdesát skladeb od sto devíti skladatelů. Poprvé od skončení první světové války se nejhranějším skladatelem nestal Ludwig van Beethoven, ale Antonín Dvořák se 30 zahraničními skladbami, což mohlo do jisté míry souviset s měnící se atmosférou v českých zemích, způsobenou německou hrozbou. Ludwig van Beethoven s 25 skladbami obsadil druhé místo a třetí místo se 16 skladbami patřilo Vítězslavu Novákovi.

Spolek se jako v předchozím období stále držel tendence uvádět co nejvíc české hudby. Díla českých skladatelů tvořila 49 % z celkového množství provedených děl. Stále častěji se také stávalo, že program celého koncertu byl tvořen výhradně českou

²⁰⁴ Program koncertu z 16. 4. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰⁵ Program koncertu z 8. 10. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰⁶ Program koncertu z 14. 10. 1935; program koncertu z 21. 10. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰⁷ Program koncertu ze 4. 3. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰⁸ Program koncertu z 15. 3. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁰⁹ Program koncertu ze 4. 10. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²¹⁰ Program koncertu z 12. 4. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²¹¹ Program koncertu z 3. 12. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

hudbou, k čemuž dříve docházelo jen velmi zřídka, což zapříčinila měnící se politická situace v druhé polovině 30. let. I samotný výběr českých skladeb bezpochyby odkazoval na nejistou a nebezpečnou situaci, ve které se Československo ocitlo – tedy silící nacistickou hrozbu a od 1. října 1938 do 14. března 1939 období tzv. druhé republiky. Například v říjnu roku 1938 Pražské kvarteto symbolicky zahájilo dva spolkové koncerty Meditací na staročeský chorál svatý Václave, op. 35 Josefa Suka.²¹² Oproti předchozím letům klesl počet hudby od německých nebo rakouských skladatelů – z 36 % na 28 %. Mírně stoupl počet francouzské hudby, která tvořila 10 % z celkového repertoáru tohoto období. Hudba slovanských skladatelů byla uvedena v 7 % případů a zbylých 6 % představovaly skladby autorů dalších národností.

Počet soudobých skladeb, které spolek na svých koncertech uváděl, stále klesal, což zapříčinilo několik faktorů. Jak bylo zmíněno výše, někteří členové spolku o soudobou hudbu na koncertech nestáli a spolek se vždy snažil v první řadě uspokojit svoje členstvo. Dalším faktorem bylo měnící se vnímání moderní hudby, která začínala být chápána jako výlučné umění pro zasvěcené. Zatímco v době vzniku ČSKH v roce 1894 byla mezi soudobou hudbu počítána i určitá část hudby romantismu (například díla Antonína Dvořáka, Johannese Brahmsa nebo Edvarda Griega), ve třicátých letech byla situace jiná a moderní hudba byla pro tradiční spolkové členstvo stále méně srozumitelná. Méně časté uvádění soudobé hudby na spolkových koncertech mohl způsobit i fakt, že v Praze po válce vzniklo několik spolků, jež se přímo specializovaly na moderní hudbu (Spolek pro moderní hudbu, Hudební skupina Mánesa, Přítomnost atd.) a spolek nechtěl zabírat jejich místo. Celkově počet soudobých skladeb v tomto období klesl ze 42 % na 37 %. Cíl ČSKH, který spočíval v provádění skladeb soudobých českých autorů, se ale nezměnil – 72 % z celkového počtu moderních skladeb pocházelo od českých skladatelů. Další 12 % tvořily skladby skladatelů jiných slovanských národů (což spolek od svého založení také cíleně podporoval), 9 % skladeb složili francouzští soudobí skladatelé, 4 % Němci nebo Rakušané a 3 % skladatelé jiných národností.

Jak bylo zmíněno, německou a rakouskou hudbu spolek obecně v druhé polovině třicátých let neprováděl tolik jako dříve. Zatímco v první polovině třicátých let 60 % hudby od nežijících skladatelů pocházelo od Němců nebo Rakušanů, v druhé polovině třicátých let to bylo jen 42 %.

²¹² Program koncertu ze 17. 10. 1938; program koncertu z 24. 10. 1938. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Premiéry děl českých skladatelů se ve spolku odehrávaly i v této etapě. Například Pražské kvarteto spolu s Karlem Moravcem premiérovalo Smyčcový kvintet Bohuslava Martinů²¹³ nebo Rudolf Firkušný poprvé zahrál Sonátu č. 3 Václava Kaprála.²¹⁴

Po zániku Českého kvarteta začínaly na spolkové koncerty častěji pronikat jiné druhy komorní hudby. Smyčcové kvartety nebo kvintety stále tvořily velkou část repertoáru, častěji ale byla prováděna klavírní tria, dechové kvintety a díky Českému nonetu i nonety. Kromě toho se samozřejmě hrály sólové skladby a písně.

V roce 1937 spolek po dlouhé době uspořádal mimořádný koncert. Byl součástí Mozartova festivalu,²¹⁵ nejednalo se tedy o spolkem organizovaný projekt, jak bylo běžné v přechodných letech.

5.3.4. Interpreti

Největší změny v tomto období nastaly v oblasti interpretů, kteří vystupovali na spolkových koncertech. Po zániku Českého kvarteta žádný soubor pochopitelně nezískal jeho výsadní postavení. Už nikdy se nestalo, že by jeden soubor vystupoval na více než polovině ze všech koncertů, jak bylo běžnou praxí za dob, kdy České kvarteto bylo v plné síle. Spolek stále nejčastěji zval smyčcová kvarteta, od roku 1934 se ale na koncertech začalo střídat mnohem víc různých souborů. Nejvíce koncertů mělo Pražské kvarteto, následováno Ondříčkovým kvartetem. Obě tělesa byla v té době v ČSKH činná už poměrně dlouho a představovala pomyslný most, který propojoval dobu, kdy ještě vystupovalo České kvarteto, s novou situací. Není divu, že spolek jim dával hodně koncertních příležitostí. Častěji se také na programu objevovalo Moravské kvarteto. Tyto tři soubory byla jediná česká smyčcová kvarteta, která na spolkových koncertech v této etapě vystoupila.

I navzdory roztrpčení z chování zahraničních souborů, o kterém bylo pojednáno v předchozí kapitole, se v druhé polovině třicátých let na programu objevilo několik zahraničních kvartet. V období rámovaném lety 1934 a 1938 jich ve spolku vystoupilo šest. Mezi nimi bylo Záhřebské kvarteto, které ve spolku účinkovalo celkem třikrát. Navíc dojednalo vystoupení Pražského kvarteta v Záhřebu²¹⁶ a splnilo tak očekávání vedení spolku, spojovaná s hostováním zahraničních souborů. Dále ve spolku hostoval

²¹³ Program koncertu z 5. 10. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²¹⁴ Program koncertu z 9. 12. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²¹⁵ Program koncertu z 30. 10. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²¹⁶ Dopis od neznámého pisatele Milanu Grafovi ze 14. 10. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

belgický Pro arte quartet²¹⁷, rakouské Kolischovo kvarteto²¹⁸, německé Buschovo kvarteto²¹⁹ a italské soubory Quartetto di Roma a Quartetto Poltonieri.

Výrazně se také zvýšil počet dalších komorních souborů. V letech následujících po zániku Českého kvarteta spolek zval na koncerty jeho bývalé členy, kteří vždy utvořili klavírní trio s některým klavíristou. Několikrát tak spolu vystoupili Karel Hoffmann, Ladislav Zelenka a Jan Heřman nebo Stanislav Novák, Ladislav Zelenka a Václav Štěpán. V roce 1936 se Stanislav Novák, Ladislav Zelenka a Jan Heřman seskupili do sdružení pod názvem České trio a do roku 1938 ve spolku odehráli pět koncertů.

V roce 1934 se v ČSKH poprvé představilo České noneto²²⁰, které v této etapě účinkovalo na třech koncertech. Soubor musel na svou koncertní příležitost ve spolku čekat dva roky, než se pro něj uvolnil termín.²²¹ To svědčí o tom, že souborů, které chtěly na spolkových koncertech účinkovat, bylo víc, než mohl spolek do svých koncertů umístit. Pětkrát také vystoupilo Pražské dechové kvinteto. Na koncertech se objevili

²¹⁷ Pro arte quartet byl založen v roce 1912 v Bruselu. Prvními členy byli Alphonse Onnou, Laurent Halleux, Germain Prévost a Fernand Auguste Lemaire. Od roku 1939 po přesídlení tří jeho členů do USA, těleso působilo ve městě Madison ve Wisconsinu. Zprvu v jeho repertoáru převažovala klasická díla, postupně se začalo věnovat i moderní hudbě. Zdroj: Phillip, Robert – Potter, Tully: Pro arte quartet. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.22382>.

²¹⁸ Kolischovo kvarteto bylo založeno ve Vídni v roce 1922 Rudolfem Kolischem. Zaměřovalo na soudobou hudbu, v jejich repertoáru byla ale i klasická kvartetní díla. Těleso proslulo především interpretací děl autorů druhé vídeňské školy, jejichž díla často premiérovalo. Kromě Prahy kvarteto prokazatelně vystoupilo i v rámci Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni a Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě (srov. s. 91). Zdroj: Jacobson, Bernard: Kolisch, Rudolf. *Grove Music Online* [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.15289>.

²¹⁹ Buschovo kvarteto bylo založeno v roce 1919 Adolfem Buschem transformací z tělesa Wiener Konzertvereins-Quartett (založeno Buschem 1913), které ale kvůli první světové válce nemohlo plně rozvinout svou činnost. Prvními členy tělesa byli kromě primária Adolfa Busche Karl Reitz, Emil Bohnke a Paul Grümmer. Těleso bylo aktivní až do smrti svého zakladatele v roce 1952. Soubor byl nejméně oceňován za svou interpretaci Beethovena, především jeho pozdních kvartetů. Zdroj: Phillip, Robert: Busch, Adolf. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.04422>.

²²⁰ České noneto bylo založeno v roce 1924 z iniciativy houslisty Emila Leichnera. Těleso má ojedinělé nástrojové obsazení, obsahuje housle, violu, violoncello, kontrabas, flétnu, hoboje, klarinet, fagot a lesní roh. Těleso se ve zvýšené míře věnuje soudobé hudbě, často uvádí světové premiéry. Mnoho skladatelů (jako Bohuslav Martinů, Josef Bohuslav Foerster, Sergej Prokofjev) souboru věnovalo svou skladbu. Zdroj: Poláček, Radek: České noneto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3787.

²²¹ Dopis od Otakara Šourka neznámému adresátovi z 5. 11. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

i Čeští madrigalisté²²², Aimův pěvecký kvartet²²³ a Smetanovo trio²²⁴. Došlo i na jedno zahraniční trio – na jeden koncert spolek pozval francouzské smyčcové Trio Pasquier.

Nejčastěji obsazovanými sólisty byli opět klavíristé, a to jak čeští, tak zahraniční. Pravidelným hostem byl od roku 1932 Rudolf Firkušný a stejně jako dříve klavíristé Jan Heřman a Václav Štěpán. Celkem ve spolku v tomto období vystoupilo sedmnáct českých a tři zahraniční klavíristé. Mezi nimi byl i Sergej Prokofjev, jenž na koncertě v roce 1936 interpretoval své vlastní klavírní skladby.²²⁵ Dvakrát ve spolku účinkovala francouzská klavíristka Germaine Leroux. Na jejích vystoupeních je zajímavé to, že se zřekla svého honoráře ve prospěch nezaměstnaných československých hudebníků, a spolek celou částku věnoval k tomuto účelu.²²⁶ Kromě klavíristů se spolkových koncertů účastnilo samozřejmě mnoho dalších sólistů, většinou ve spojení s některým z komorních souborů.

5.4. 1939–1945: Válečná léta

5.4.1. Obecné vývojové tendence

Začátek nacistické okupace českých zemí se samozřejmě na chodu komorního spolku výrazně podepsal. Po 15. březnu 1939 (v té době už proběhlo šest řádných koncertů) se spolek musel vyrovnat se zákazem koncertů, které úřady pokládaly za spolkové schůze, jež byly plošně zakázány. Nakonec je policejní ředitelství na žádost vedení spolku znovu povolilo a koncerty dál probíhaly podle tradičně nastaveného vzorce koncertních ročníků. Nebylo možné svolat ani valnou hromadu, pro její uspořádání dostal

²²² Vokální soubor Čeští madrigalisté byl založen v roce 1929 Bohumilem Špidrou, který soubor vedl až do své smrti v roce 1964. Soubor je stále činný a zaměřuje se převážně na interpretaci české vokální hudby. Zdroj: Čeští madrigalisté [online]. © 2013 [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.cesti-madrigaliste.cz>.

²²³ Aimův pěvecký kvartet založil v roce 1932 Vojtěch Bořivoj Aim. Soubor interpretoval madrigaly a soudobou hudbu. Zdroj: Poláček, Radek: Aim, Vojtěch Bořivoj. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=646.

²²⁴ Smetanovo trio vzniklo v roce 1935. Založili jej klavírista Josef Páleníček, violoncellista František Smetana a houslista Alexander Plocek. V roce 1945 soubor přijal název České trio a violoncellistu Františka Smetanu nahradil Miloš Sádlo, později Alexandr Večtomov. V roce 1999 název Smetanovo trio přijal soubor, v němž v současnosti působí Jitka Čechová, Radim Kresta a Jan Páleníček. Zdroj: Poláček, Radek: Páleníček, Josef. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3774.

²²⁵ Program koncertu z 24. 2. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²²⁶ Vzácný čin. In: *Věstník čsl. hudebníků*, č. 5, 1. 5. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

spolek povolení až na konci června 1939.²²⁷ Až do konce roku 1943 proběhlo šestnáct koncertů v každém ročníku stejně jako v předchozích letech. Spolek se i v nesmírně těžké situaci nadále snažil o to, aby jeho koncerty tvořily spolehlivou součást pražského kulturního života. Stejně jako za první světové války spolkové koncerty představovaly stabilní prostředí pro kulturní vyžití a kvalitní hudební zážitky, jejichž potřeba se za války ještě zintenzivnila.

V roce 1944 došlo poprvé v celé historii ČSKH k přerušení koncertního provozu. Jarní období 1944 započalo jako obvykle čtyřmi koncerty v každé koncertní řadě, které se odehrály od druhé poloviny února do začátku dubna 1944. V podzimním období, jež obvykle trvalo od začátku října do konce prosince, byly koncerty zrušeny, stejně jako na jaře roku 1945. Důvodem byly požadavky ze strany Veřejné osvětové služby (VOS)²²⁸, která chtěla ovlivňovat volbu interpretů i programu na spolkových koncertech. Podle oběžníku členům ČSKH ze srpna 1945 správní výbor „*nepovažoval za slučitelné s národním uvědoměním členstva, aby se podrobil diktátu organizace VOS*“²²⁹, a proto koncerty radši vůbec nepořádal. Koncerty by se od druhé poloviny roku 1944 stejně nemohly konat, v srpnu 1944 byly plošně zakázány veškeré kulturní akce v protektorátu kvůli finální fázi války a totálnímu nasazení.²³⁰ Běžný koncertní provoz se opět rozběhl až na podzim roku 1945.

Válečnou atmosférou byl samozřejmě zásadně ovlivněn výběr repertoáru i umělců, kteří na koncertech vystupovali, což bude podrobně zpracováno v dalších částech této podkapitoly. Obecně se ještě zvýšilo množství české hudby na koncertech, což souvisí s vypjatou situací, a naopak hudba států válčících s nacistickým Německem se dostávala do pozadí. V naprosté většině případů byl také spolek odkázán na české soubory a sólisty, a výjimkou jedné návštěvy italského Tria di Roma v roce 1940.

Touha po kultuře a pozitivních zážitcích jistě přispěla k tomu, že spolek stále získával nové členy. Oproti roku 1938, kdy bylo zapsáno 3193 členů, měl na konci roku

²²⁷ Zápis ze schůze širšího výboru z 23. 6. 1939. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²²⁸ Veřejná osvětová služba byla založena v roce 1943 za účelem kulturněpolitické výchovy českého národa, který měla chránit před rušivými vlivy. Jednalo se o kolaborantskou organizaci, která prosazovala říšské zájmy. Zdroj: Slezák, Filip: *Veřejná osvětová služba v Protektorátu Čechy a Morava*. Magisterská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

²²⁹ Oběžník členům ČSKH od předsedy Otakara Šourka a jednatele Vladimíra Čelakovského ze srpna 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²³⁰ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 183.

1942 spolek 3420 členů.²³¹ Právě rychlý nárůst členů pravděpodobně způsobil, že jednatel spolku Vladimír Čelakovský navrhl správnímu výboru zřízení třetí koncertní řady.²³² Tento nápad se ale nesetkal s úspěchem a spolkové koncerty byly nadále děleny pouze do dvou koncertních řad.

Ve válečných letech obecně zesílila potřeba kultury a hudby a Český spolek pro komorní hudbu na to reagoval, jak nejlépe dokázal. Stále uváděl co nejvíc české hudby, aby vyjádřil svůj pohled na situaci a sounáležitost s národním přesvědčením. Po vynuceném ročním přerušení veškerého koncertního a divadelního provozu spolek opět plynule navázal na svou činnost.

5.4.2. Organizační struktura

V protektorátních letech bylo o to důležitější, aby vedení spolku spolupracovalo a dokázalo se s těžkými okolnostmi vyrovnat. Zápisy ze schůzí správního i výkonného výborů z této doby svědčí o péči a zájmu spolkových funkcionářů o co nejladší průběh spolkového života. Nedochovaly se zprávy o žádných sporech, k jakým došlo ve vedení spolku na přelomu dvacátých a třicátých let, a vše nasvědčuje tomu, že se představitelé ČSKH semkli a snažili se, aby spolek nadále úspěšně fungoval.

Ke změně došlo v předsednictví ČSKH. Na počátku roku 1940 z blíže nspecifikovaných důvodů rezignoval na post předsedy Arnošt Arnošt. Jak bylo zmíněno výše, předsedou byl od roku 1936 a v letech 1927–1935 zastával funkci místopředsedy.²³³ V květnu valná hromada zvolila novým předsedou dosavadního místopředsedu a dlouholetého jednatele Otakara Šourka,²³⁴ který až do svého oficiálního zvolení předsedu zastupoval.

Přehled nejdůležitějších vedoucích představitelů Českého spolku pro komorní hudbu za války se nachází v následující tabulce.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel
1939	Arnošt Arnošt	Otakar Šourek	Vladimír Čelakovský

²³¹ Jednatelská zpráva za rok 1942. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²³² Zápis ze schůze širšího výboru z 11. 12. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²³³ Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 1. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky. Viz též s. 26–27, 40, 50.

²³⁴ Zápis z valné hromady z 20. 5. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

1940	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1941	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1942	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1943	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1944	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1945	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský

Tab. 7 Předsedové, místopředsedové a jednatele ČSKH 1939–1945

5.4.3. Dramaturgie koncertů

I navzdory válečným okolnostem Český spolek pro komorní hudbu pořádal až do roku 1944 šestnáct koncertů ročně ve dvou řadách, jak bylo nastaveno už v roce 1917. Opět se někdy stávalo, že poslední koncert ročníku přesáhl až do následujícího roku stejně jako v roce 1938. V padesátém, jubilejním ročníku v roce 1944 se konalo pouze osm koncertů, čtyři v každé řadě, a dalších osm koncertů bylo bez náhrady zrušeno. O padesátém prvním ročníku, který započal na podzim roku 1945, bude pojednáno v následující kapitole.

Až do roku 1945 ČSKH vypisoval soutěž na novou komorní skladbu a také v protektorátním období pokračoval v občasném uvádění oceněných děl.

Spolek stejně jako v předchozích letech připomínal výročí významných skladatelů. Většinou byl autorovi věnován koncert, na němž zazněla alespoň jedna jeho skladba. V případě sedmdesátých narozenin Vítězslava Nováka v roce 1940 byla jeho díla zařazována průběžně do koncertů v podzimním období roku 1940. Přehled skladatelů, jimž byl věnován spolkový koncert, je v následující tabulce.

	Skladatel	Událost
1939	neoslaven žádný skladatel	
1940	Rudolf Karel ²³⁵	šedesáté narozeniny
	Vítězslav Novák ²³⁶	sedmdesáté narozeniny
1941	Karel Boleslav Jirák ²³⁷	padesáté narozeniny

²³⁵ Program koncertu z 11. 11. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²³⁶ Program koncertu z 14. 10. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²³⁷ Program koncertu ze 17. 2. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

	Antonín Dvořák ²³⁸	sto let od narození – dva koncerty
	Wolfgang Amadeus Mozart ²³⁹	sto padesát let od úmrtí – dva koncerty
1942	Jaroslav Křička ²⁴⁰	šedesáté narozeniny
	Emil Votoček ²⁴¹	sedmdesáté narozeniny
	Otakar Jeremiáš ²⁴²	padesáté narozeniny
	Ladislav Vycpálek ²⁴³	šedesáté narozeniny
1943	Jan Kunc ²⁴⁴	šedesáté narozeniny
1944	Bedřich Smetana ²⁴⁵	šedesát let od úmrtí

Tab. 8 Skladatelé, jejichž výročí byla připomenuta na koncertech ČSKH 1939–1944

V roce 1942 si ČSKH také připomněl, že před padesáti lety mělo svůj první koncert České kvarteto, a výročí připomněl na dvou koncertech, kde vystoupilo Ondříčkovovo kvarteto a Pražské kvarteto.²⁴⁶ V roce 1943 také spolek věnoval jeden koncert Pražskému dechovému kvintetu k patnáctému výročí jeho vzniku²⁴⁷ a jeden koncert Českému nonetu k dvacátému výročí.²⁴⁸

Samotný výběr repertoáru pro spolkové koncerty byl samozřejmě významně ovlivněn válečnými okolnostmi a politickou situací. Fungování spolku za války se nedá jednoduše srovnávat se svobodnými lety před válkou. Situace, v níž spolek fungoval, byla značně odlišná, a lišil se proto i program, který spolek uváděl. Následující údaje byly zpracovány a zhodnoceny pro období v letech 1939–1944, protože v druhé polovině roku 1944 a v první polovině roku 1945 se koncerty nekonaly a poválečná spolková činnost bude zpracována v následující podkapitole. Také je nutné podotknout, že jeden z programů pro toto období byl ztracen (koncert se konal 7. 12. 1942), data tedy musela být zpracována bez něj.

V letech 1939–1944 spolek uvedl 300 děl od 101 skladatelů. Nejhranější skladatelé se od předchozího období nezměnili. Nejčastěji uváděným autorem byl

²³⁸ Program koncertu z 10. 11. 1941; program koncertu ze 17. 11. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²³⁹ Program koncertu z 5. 12. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁰ Program koncertu z 5. 10. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Program koncertu z 30. 11. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴³ Program koncertu z 23. 2. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁴ Program koncertu z 8. 3. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁵ Program koncertu z 13. 3. 1944. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁶ Program koncertu z 19. 10. 1942; program koncertu z 26. 10. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁷ Program koncertu z 25. 10. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁴⁸ Program koncertu z 8. 11. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Antonín Dvořák se 37 skladbami, druhým nejhranějším skladatelem byl Ludwig van Beethoven se 30 skladbami a třetí místo zaujal Vítězslav Novák s 18 skladbami.

Výrazně vzrostlo množství uváděné české hudby. Podobně jako v jiných hudebních institucích a kultuře obecně zesilovala tendence obracet se k národnímu umění a Český spolek pro komorní hudbu nebyl výjimkou. Kromě toho bylo uvádění české hudby podporováno i oficiální protektorátní politikou. Česká hudba tvořila v tomto období 62 % z celkového množství provedených skladeb, což je nárůst o více než 10 % oproti předchozím obdobím. Dalších 29 % skladeb pocházelo od německých nebo rakouských autorů a 5 % od italských skladatelů. Francouzská hudba tvořila pouhých 3 % z celkového repertoáru (oproti 16 % v období 1918–1930), což je pochopitelné vzhledem k tomu, že Francie byla od září 1939 ve válečném stavu s nacistickým Německem. Zbývající 1 % skladeb složili autoři jiných národností. Z následujících údajů je patrné, že zcela vymizela ruská hudba a hudba dalších slovanských národů, jež dříve tvořila sice poměrně malou, ale stabilní součást spolkového repertoáru, kterou se správní výbor snažil podporovat.

Na spolkových koncertech také stále klesal počet skladeb soudobých skladatelů, což je jev, který byl patrný už ve třicátých letech. Během protektorátního období tvořila soudobá hudba jen 32 % z celkového počtu skladeb (pro srovnání, na počátku třicátých let to bylo 42 %). Pokud spolek k uvádění soudobé hudby přistoupil, pocházela v naprosté většině od českých skladatelů. Celkem zazněly skladby od třiceti devíti soudobých českých autorů a jejich hudba tvořila celých 92 % z celkového množství soudobých skladeb. Dalších 7 % pocházelo od současných italských skladatelů a 1 % od německých autorů. Spolek se zjevně snažil uvádět díla od co největšího množství českých žijících autorů. I přesto, že moderní hudba ve spolku dostávala stále méně prostoru, přišel ze strany členstva návrh, aby byly soudobé skladby uváděny až na konci programu, aby bylo možné před jejich začátkem odejít, což jasně značí odmítavý postoj části členů spolku k moderní hudbě. To se ale u výboru nesetkalo s úspěchem a novinky zůstaly uváděny ve středu programu jako doposud.²⁴⁹

²⁴⁹ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 46.

Ve spolku byla nadále premiérována zcela nová díla – například Klavírní kvartet c moll Otakara Jeremiáše,²⁵⁰ III. smyčcový kvartet, op. 41 Karla Boleslava Jiráka²⁵¹ nebo Sonáta pro violoncello a klavír g moll, op. 68 Vítězslava Nováka.²⁵²

Z hlediska hudebních druhů byl repertoár ještě rozrůzněnější než v minulých etapách. Přestože smyčcová kvarteta byla stále velmi častým bodem programu, neměla už tak jasnou převahu jako dříve. Opakovaně se objevovala klavírní tria, dechové kvintety, nonety a další komorní druhy, jimž nebyla v minulosti věnována taková pozornost. Zřídka se objevily i sólové a vokální skladby.

Za války proběhl jeden mimořádný koncert. Opět nebyl zorganizován přímo Českým spolkem pro komorní hudbu, konal se v rámci slavností Českého hudebního máje a vystoupilo na něm společně Ondříčkovo a Pražské kvarteto.²⁵³

5.4.4. Interpreti

V programech z období protektorátu začala být kromě německo-českého zpracování koncertů od října 1942 patrná zejména absence zahraničních interpretů. Zatímco v meziválečných letech spolek spolupracoval se zahraničními tělesy i sólisty, v období po roce 1938/1939 to bylo prakticky nemožné. Jak bylo zmíněno výše, ve spolku v tomto období vystoupilo pouze jedno zahraniční těleso – italské Trio di Roma. Pokusy dojednat vystoupení německého Seddingova kvarteta v roce 1940 a 1941 nebyly úspěšné²⁵⁴ a Trio di Roma zůstává jediným cizím souborem, který v ČSKH za války vystoupil. Spolek v tomto období nedojednal ani jedno vystoupení zahraničního sólisty.

Do všech dalších koncertů proto museli být obsazeni čeští umělci. Kvůli tomu, ale i kvůli celkově se měnícímu přístupu spolku k jeho repertoáru se na koncertech podílelo mnohem větší množství různých komorních těles. Zatímco ve dvacátých letech vystoupilo na více než 90 % koncertů některé ze smyčcových kvartet, v první polovině čtyřicátých let se smyčcová kvarteta podílela jen na necelých třech čtvrtinách koncertů. Uvolnilo se tedy poměrně velké množství večerů pro jiné typy komorních souborů a díky tomu do spolku pronikaly další druhy komorní hudby. Spolek i za války pokračoval ve

²⁵⁰ Program koncertu z 30. 11. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁵¹ Program koncertu ze 17. 2. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁵² Program koncertu z 2. 3. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁵³ Program koncertu z 6. 5. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁵⁴ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 45.

zvaní Českého noneta (šest koncertů), Českého tria (pět koncertů) a Pražského dechového kvinteta (čtyři koncerty). Nově ve spolku vystoupilo i Pražské trio²⁵⁵ a České klavírní kvarteto. Spolek v roce 1939 pozval i soubor specializující se na starou hudbu Pro arte antiqua²⁵⁶, který vystoupil s čistě barokním programem.

Smyčcová kvarteta (někdy doplněná o jednoho či dva další interprety, mnohdy klavíristy) však stále tvořila těžiště spolkových programů. Nejčastěji spolek obsazoval Ondříčkovo a Pražské kvarteto²⁵⁷. Oba soubory ve spolku pravidelně účinkovaly už od poloviny dvacátých let 20. století a spolek je, podobně jako dříve České kvarteto, preferoval oproti jiným, mladším souborům. Ondříčkovo kvarteto v této etapě vystoupilo na dvaceti pěti koncertech a Pražské kvarteto na dvaadvaceti. Spolek si svých stálých kvartet velmi vážil a oběma souborům k jejich dvacetiletým výročím činnosti věnoval finanční odměny.²⁵⁸ Ve spolku opět účinkovalo i Moravské kvarteto (celkem třikrát) a nově také Peškovo kvarteto²⁵⁹ (na šesti koncertech).

Stejně jako v předchozích obdobích byli ze sólistů nejčastějšími hosty klavíristé. Mnohdy doplnili některý z komorních souborů, někdy doprovázeli jiného umělce a občas vystoupili i samostatně. Například klavírista Jan Heřman, který ve spolku v předchozích letech hojně vystupoval po boku jiných umělců nebo v komorním souboru, měl v roce 1943 dva samostatné recitály. Mezi další často obsazované interprety patřili klavíristé František Maxián a František Rauch, violista Karel Moravec nebo violoncellista Bohuš Heran. Ve spolku se představilo také několik houslistů a pěvců, zřídka i hráči na jiné nástroje, kteří vždy doplnili některý z komorních souborů.

²⁵⁵ Pražské trio působilo od období druhé světové války do počátku sedmdesátých let ve složení František Rauch, Bruno Bělčík a Miloš Sádlo. Zdroj: Kuliševyčová, Marie: Pražské trio. *Harmonie* [online]. © 2019 [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/prazske-trio.html>.

²⁵⁶ Soubor Pro arte antiqua byl založen z podnětu Jana Branbergera v roce 1933. Bylo to první těleso na našem území, které provozovalo hru na historické smyčcové nástroje. Těžiště repertoáru spočívalo na renesanční a barokní hudbě. Zdroj: Mikulášková, Věra: Pro arte antiqua. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=495.

²⁵⁷ Pražské kvarteto muselo v roce 1943 z příkazu ministerstva školství přijmout název Černého kvarteto kvůli vzniku německého souboru Das Prager Streichquartett. Po válce byl název opět změněn na Pražské kvarteto. Zdroj: Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 48.

²⁵⁸ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 48.

²⁵⁹ Peškovo kvarteto bylo založeno v roce 1928 ve složení Josef Peška, Josef Zámečník, Jaroslav Svoboda a Jaroslav Blažek. V roce 1945 soubor přijal název Československé kvarteto. Těleso navazovalo na interpretační tradici Českého kvarteta a kromě klasických děl byl jejich repertoár tvořen i skladbami soudobých skladatelů. Zdroj: Štědroň, Bohumír: Československé kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 211.

5.5. 1945–1947: Poválečná euforie

5.5.1. Obecné vývojové tendence

Období bezprostředně následující po konci druhé světové války bylo v ČSKH naplněno velkou euforií. Ze spolkové agendy i z korespondence je zřetelná obrovská radost z nových vyhlídek. V květnu 1945 výkonný výbor odeslal pozdravný telegram prezidentu Edvardu Benešovi.²⁶⁰ Na valné hromadě konající se v červnu 1945²⁶¹ byla s nadšením přivítána zpráva, že se Zdeněk Nejedlý stal ministrem školství a osvěty. Bylo ustanoveno, že se na něj vedení spolku obrátí, pozdraví ho a požádá o zprostředkování návštěvy některého sovětského komorního souboru. Záznamy o tom, zda k tomuto kroku spolek opravdu přistoupil, se nedochovaly. Spolek se také rozhodl vypsat slavnostní soutěž na novou komorní skladbu s hlavní cenou 50 000 korun²⁶² (pro srovnání, obvykle spolek jako odměnu za první cenu vyplácel zhruba 3000 korun), ale tento velkorysý záměr nebyl kvůli nedostatku financí nikdy realizován.²⁶³

Koncertní provoz se po roční pauze opět rozběhl na podzim roku 1945. Spolek po dlouhé přestávce přehodnotil i rozložení koncertů do ročníků, jež předtím kopírovaly kalendářní rok. Od roku 1945 ročníky začínaly v říjnu a končily v dubnu. Dělení na jarní a podzimní období s delší pauzou mezi květnem a zářím zůstalo zachováno. Spolek tak vlastně navázal na první koncertní ročníky konané v samých počátcích jeho existence na konci 19. století, které měly podobné rozložení. Nový začátek koncertních ročníků byl způsoben roční přestávkou, již zapříčinily válečné okolnosti. Vedení spolku se tak rozhodlo proto, aby členstvo nebylo poškozeno dalším čekáním na začátek nového ročníku v únoru,²⁶⁴ a také tím symbolicky ustanovilo počátek nového období fungování spolku, který v roce 1945 začal svou padesátou první sezónou.

Změna nastala také v místě konání koncertů. Po mnoha letech se spolkové koncerty přesunuly ze Smetanovy síně Obecního domu zpět do Rudolfiny, kde se konaly

²⁶⁰ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 49.

²⁶¹ Zápis z valné hromady ze 7. 6. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁶² Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 5. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁶³ Návrh zprávy jednatele Vladimíra Čelakovského valné hromadě ze 17. 2. 1947. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

²⁶⁴ Oběžník členům ČSKH od předsedy Otakara Šourka a jednatele Vladimíra Čelakovského ze srpna 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

před první světovou válkou. Spolek tak podle záznamů v pramenech učinil na četrná přání členů.²⁶⁵

V roce 1946 přišla další velká změna. Spolkové koncerty byly rozděleny do čtyř řad, z nichž každá obsahovala šest koncertů. Koncerty I. a III. řady a koncerty II. a IV. řady se konaly vždy den po sobě, hráli stejní interpreti a program byl v naprosté většině případů totožný. Původně spolek plánoval přidat pouze třetí řadu koncertů (i v tomto případě měly mít řady po šesti koncertech), protože předpokládal, že nové uspořádání bude znamenat výrazný odliv členstva,²⁶⁶ to se ale nestalo, proto musely být přidány dvě řady. Celkem se v koncertních ročnících od roku 1945 odehrálo dvacet čtyři koncertů, ale jen dvanáct koncertů mělo originální program na rozdíl od předchozích let, kdy se ve dvou řadách konalo šestnáct koncertů, ale každý koncert měl jiný program.

Důvodem k rozložení koncertů do čtyř řad namísto dvou byl menší počet míst v Rudolfinu ve srovnání se Smetanovou síní Obecního domu. K omezení koncertů na šest v každé řadě (oproti předchozím osmi) musel spolek přistoupit kvůli zvýšeným nákladům na pořádání koncertů v Rudolfinu, kvůli vyšším výdajům, které byly spojeny s organizací dvaceti čtyř koncertů oproti dřívějším šestnácti, a kvůli obecně horší finanční situaci, s níž se spolek po válce potýkal. Přestože ČSKH v roce 1946 zdvojnásobil členský příspěvek a využil také finance, které mu zbyly z neuskutečněných osmi koncertů v roce 1944 (jež byly bez náhrady členům zrušeny)²⁶⁷, válka a zvyšující se režijní náklady zapříčinily nedostatek financí, s nímž bojoval i nadále. Horší finanční situace pravděpodobně zapříčinila to, že spolek přestal přispívat na další kulturní akce a činnosti jiných společností.

Sice se nekonal hromadný odliv členů, kterého se spolek obával, počet členů přesto mírně poklesl. Po válce měl spolek 3183 členů²⁶⁸ oproti 3420 členům v roce 1942, což způsobilo ještě větší schodek v napjatém rozpočtu.

Obecně se spolek choval podobně jako jiné domácí kulturní instituce v té době. Optimisticky očekával budoucí nové, lepší uspořádání poměrů v poválečné Evropě. Na programy koncertů přibyly skladby ruských autorů stejně jako hudba skladatelů ostatních vítězných států. Spolek rovněž uváděl hudbu za války zemřelých českých skladatelů.

²⁶⁵ Zpráva členům ČSKH od mimořádné valné hromady z roku 1946. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

²⁶⁶ Oběžník členům ČSKH od předsedy Otakara Šourka a jednatele Vladimíra Čelakovského ze srpna 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁶⁷ Oběžník členům ČSKH od předsedy Otakara Šourka a jednatele Vladimíra Čelakovského ze srpna 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁶⁸ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 50.

Znovu bylo také možné zvát zahraniční interprety, čehož spolek také využíval. Optimistická nálada ale netrvala dlouho. Období po únorovém převratu a jeho důsledkům se bude věnovat příští podkapitola.

5.5.2. Organizační struktura

Ve vedení spolku v krátkém období mezi koncem druhé světové války a únorem 1948 se žádné zásadní proměny neudály. Spolkoví představitelé se jednotně snažili vyjít s omezeným finančním rozpočtem a zajistit bezproblémový chod nového uspořádání koncertů do čtyř řad. V roce 1946 proběhla mimořádná valná hromada, která odhlasovala změny, jež ve spolku nastaly.²⁶⁹ Stejně obsazeny zůstaly také hlavní vedoucí pozice ČSKH. Jejich přehled pro toto období je v následující tabulce.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel
1945	Arnošt Arnošt	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1946	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1947	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský

Tab. 9 Předsedové, místopředsedové a jednatelé ČSKH 1945–1947

5.5.3. Dramaturgie koncertů

Se změnou rozložení koncertů do čtyř řad po šesti koncertech přišel spolek o čtyři celé koncertní programy, protože se repertoár v I. a III. řadě a v II. a IV. řadě většinou opakoval. Celkově se tedy hrálo méně různých skladeb než dříve.

Přestože se v ČSKH v období po skončení druhé světové války událo mnoho změn, spolek nadále pokračoval v dlouholeté tradici připomínání výročí skladatelů na svých koncertech, i když ne tak často jako dříve. V tomto období byly takto oslaveny jen sedmdesáté páté narozeniny Vítězslava Nováka.²⁷⁰

Ve výběru programu na spolkové koncerty byl správní výbor ovlivněn změněnou politickou situací, na niž reagoval častějším výběrem děl od skladatelů vítězných států a výrazným omezením skladeb od německých autorů. Programy z tohoto období byly opět podrobeny analýze pro získání podrobnějších údajů. Od roku 1945 koncertní ročníky

²⁶⁹ Zpráva členům ČSKH z 15. 7. 1946. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

²⁷⁰ Program koncertu ze 4. 12. 1945. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

nekopírovaly kalendářní rok, pro přehlednost a zjednodušení byla ale analýza programů ČSKH vypracována tak jako dříve po letech. Zahrnuta budou tedy data z programů od podzimu 1945 do konce roku 1947, přestože padesátý třetí koncertní ročník pokračoval i v ruce 1948. Bohužel se ztratilo dvanáct programů z druhé poloviny roku 1947, tedy všechny programy z podzimního koncertního období 1947, analýza proto musela být vypracována bez nich.

V této etapě zaznělo celkem sto 46 skladeb od 99 skladatelů. Je nutno podotknout, že kvůli založení třetí a čtvrté koncertní řady a omezení koncertů na šest v jedné koncertní řadě se programy I. a III. řady a II. a IV. řady ve většině případů opakovaly. Poprvé ve spolkové historii se mezi nejhranějšími skladateli neumístil Ludwig van Beethoven. Jeho díla v tomto období zazněla pouze dvakrát. Nejčastěji spolek uváděl skladby Antonína Dvořáka (sedmáctkrát), druhým nejhranějším autorem se 12 provedenými skladbami byl překvapivě Maurice Ravel, který se dosud mezi nejhranějšími skladateli neobjevil. O třetí místo se dělil Wolfgang Amadeus Mozart a Vítězslav Novák s 9 skladbami.

Po skončení války na koncertech klesl počet skladeb od českých skladatelů – z 62 % na 52 %, což bylo způsobeno tím, že v nové, svobodnější atmosféře bylo možné uvádět zahraniční autory, jejichž skladby se za války na programech nemohly objevovat. Výrazně vzrostl počet děl od skladatelů z Francie (29 %), Ruska a Sovětského svazu (10 %) a Anglie (9 %). Německá hudba naopak ve spolku oproti předchozím obdobím výrazně poklesla na pouhých 4 % z celkového počtu skladeb. Dříve nejhranější Ludwig van Beethoven se na koncertech téměř neobjevoval, sporadicky byli uváděni pouze Franz Schubert, Johannes Brahms nebo J. S. Bach. Soudobá německá hudba nezazněla ani jednou.

Poměr hudby žijících skladatelů oproti hudbě autorů, kteří ve druhé polovině čtyřicátých let již nežili, se po válce prakticky nezměnil. Soudobá hudba tvořila 33 % z celkového repertoáru. Spolek ale ve zvýšené míře uváděl hudbu skladatelů, kteří zemřeli v letech 1939–1945 (například Václav Štěpán nebo Vítězslava Kaprálová), celkově bylo tedy zastoupení moderní hudby v programech koncertů o něco větší. Na rozdíl od válečných let, kdy byla ze soudobé hudby ve spolku uváděna převážně díla českých skladatelů, se po válce dramaturgie rozšířila hlavně o ruskou a anglickou soudobou hudbu. Z hudby nežijících autorů byla v repertoáru kromě převažující české tvorby výrazně zastoupena francouzská hudba.

Tendence věnovat se více různým hudebním druhům z oblasti komorní hudby pokračovala i po válce, přestože smyčcová kvarteta na programech stále převažovala.

Časté byly kvintety a sextety i sonáty a sólové klavírní skladby stejně jako v předchozích obdobích.

5.5.4. Interpreti

Po válce se spolku znovu nabízela možnost zvát zahraniční interprety. Všichni pozvaní zahraniční umělci, kteří ve sledovaném období v ČSKH účinkovali, už dříve na některém ze spolkových koncertů vystoupili. Ze smyčcových kvartet to bylo francouzské Calvetovo kvarteto a italské Quartetto Poltonieri. Ve spolku v tomto období znovu koncertovala i francouzská klavíristka Germaine Leroux.

Z českých interpretů nejvíce koncertech odehrálo Ondříčkovovo kvarteto. Posilou se pro ČSKH stalo Československé kvarteto (dříve Peškovo), které v této etapě vystoupilo na stejném počtu koncertů jako Pražské kvarteto, jež se spolkem spolupracovalo už mnoho let. Jednou spolek pozval Moravské kvarteto. V roce 1945 se také v ČSKH poprvé představilo Kvarteto Národního divadla²⁷¹. Z dalších komorních souborů ve spolku účinkovalo pouze České noneto a České klavírní kvarteto. Většina programu jako v minulých letech stála na smyčcových kvartetech, protože sólové recitály nebo písňové večery se ve spolku konaly jen zřídka. Kromě Germaine Leroux, která vystoupila ještě s klavíristou Karlem Šolcem a s mezzosopranistkou Růženou Hořákovou, měl samostatný recitál klavírista Jan Heřman. Proběhly také dva večery houslových sonát v podání houslisty Alexandra Plocka s doprovodem Alfréda Holečka a houslistky Marie Hlouňové s klavíristkou Věrou Řepkovou.

5.6. 1948–1953: Poúnorová krize a odvrácení zániku ČSKH

5.6.1. Obecné vývojové tendence

Po komunistickém převratu se spolek musel potýkat s požadavky úřadů na organizační změny a zároveň se snažil vyhovět svým členům. Repertoár celkově odráží dobovou tendenci uvádět díla ruských a sovětských autorů a také českou hudbu. Jak bylo

²⁷¹ Kvarteto Národního divadla bylo založeno v roce 1942 ze členů orchestru Národního divadla. Soubor ukončil svou činnost v roce 1956. Zdroj: Černušák, Gracian: Kvarteto Národního divadla. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 800.

ukázáno v předchozích kapitolách, spolek se tradicionalistickým směrem ubíral už dlouhá léta před převratem, v jeho programech se proto zásadnější změny neudály.

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let se spolku dařilo ve srovnání s jinými kulturními institucemi velmi dobře. Členové poměrně výrazně přibyli, v roce 1951 spolek měl kolem 3800 členů²⁷² (v roce 1946 jen 3183 členů, takže šlo o vsutku výrazný nárůst). Skokový příliv členstva byl nejspíš zčásti způsoben zrušením jiných hudebních spolků (např. Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost v roce 1949).

Hudební sdružení v Praze neměla příliš jistou situaci a ČSKH se snažil co nejdéle udržet svou integritu a neriskovat zrušení nebo sloučení s jinou organizací. Zčásti i kvůli možnosti obhájit svou prospěšnost pro společnost se spolek snažil nabírat posluchače z řad mládeže a nabídl Nerudovu reálnému gymnáziu volné vstupenky na své koncerty.²⁷³ O totéž se údajně snažil i u dělnictva, zde ale bez úspěchu.²⁷⁴

Přes velkou snahu vedení o zachování spolku a další pokračování v duchu jeho více než padesátileté tradice se ale objevily výrazné problémy, s nimiž se spolek musel potýkat. Národní výbor Prahy 15 se spolku v roce 1951 rozhodl odejmout místnosti, které využíval jako kancelář, archiv, přijímací prostor pro návštěvy a místnost pro spolkové schůze. Jednalo se o dvě místnosti v Podolí, které náležely k bytu Zdeňka Nossbergera, dlouholetého tajemníka a archiváře ČSKH. Spolek žádal ministerstvo školství, aby mu byly místnosti ponechány, argumentoval svým nezastupitelným místem v pražském kulturním životě a svou nevýdělečnou povahou.²⁷⁵ O tom, zda byla žádost spolku vyslyšena, se nedochovaly žádné zprávy, lze ale předpokládat, že místnosti spolku zůstaly vzhledem k tomu, že Zdeněk Nossberger své povolání vykonával další dvě desetky let a spolek nadále pokračoval ve své činnosti.

Objevily se ale mnohem závažnější problémy, jež téměř vedly k likvidaci Českého spolku pro komorní hudbu. Ještě než v roce 1951 vzešel v platnost nový spolkový zákon,²⁷⁶ jednatel ČSKH Vladimír Čelakovský jednal s ministerstvem školství

²⁷² Dopis od Otakara Šourka Ministerstvu školství, věd a umění z 24. 1. 1951. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

²⁷³ Dopis od ČSKH ředitelství Nerudova reálného gymnázia z 8. 2. 1949. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

²⁷⁴ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 53.

²⁷⁵ Dopis od Otakara Šourka Ministerstvu školství, věd a umění z 24. 1. 1951. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

²⁷⁶ Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, začal platit 30. července 1951 a umožňoval ministerstvu vnitra ovládat nově vzniklé i stávající spolky, rušit je, kontrolovat je a ovlivňovat jejich činnost.

o jeho možných důsledcích. Všechny spolky, které vznikly před 1. říjnem 1951, muselo ministerstvo vnitra povolit a schválit. Ministerstvo vnitra bylo ochotno dát komornímu spolku povolení pokračovat, jen když jeho zachování navrhne ministerstvo školství. Aby Čelakovský podpořil šanci ČSKH na doporučení od ministerstva školství pro další existenci, navrhl, že spolek pod sebe přiřadí mimopražské komorní spolky, které postupně přestávaly fungovat. To ale ministerstvo školství zamítlo a doporučilo, aby byl ČSKH připojen k Umělecké besedě, „*kerá tak spíš unikne zániku, když bude mít náplň převzatou od komorního spolku*“²⁷⁷. Ministerstvo školství si vyžádalo také názor Svazu československých skladatelů, v jehož vyjádření jasně stálo, že svaz nepokládá samostatné pokračování ČSKH za nutné. Na schůzi akčního výboru v dubnu 1950 bylo poté usneseno nezávazně projít možnost sloučení s Uměleckou besedou, která ale nikdy nebyla realizována.²⁷⁸

Spolek nadále pokračoval v pořádání koncertů i přesto, že nebylo jisté, jaká bude jeho budoucnost. V listopadu 1951 ze zápisu schůze výkonného výboru vyplývá, že se o zachování spolku stále jedná, ale že naděje na jeho pokračování je stále menší.²⁷⁹ Rozřešení situace přišlo v únoru 1952, kdy bylo předsedovi ČSKH Otakarovi Šourkovi sděleno, že ministr školství Zdeněk Nejedlý rozhodl, aby byl spolek zlikvidován a jeho činnost předána České filharmonii.²⁸⁰ Pod Českou filharmonii už v té době spadala mnohá komorní sdružení, například České noneto, Smetanovo kvarteto nebo České trio²⁸¹.

O plánovaném sloučení Českého spolku pro komorní hudbu s Českou filharmonií proběhla v únoru 1952 porada. Účastnili se jí představitelé ČSKH a Klubu umělců²⁸² a řídil ji dirigent Karel Ančerl, který reprezentoval Českou filharmonii. Výkonný výbor se i navzdory rozhodnutí spolek zlikvidovat všemožně snažil, aby členstvo spolku zůstalo pohromadě a aby všem členům bylo umožněno vstoupit do obecnstva České filharmonie, „*protože tvoří základ pražského hudebního života a komorní koncerty*

²⁷⁷ Zápis ze schůze akčního výboru z 2. 4. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁷⁸ Zápis ze schůze akčního výboru z 2. 4. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁷⁹ Zápis ze schůze výkonného výboru z 20. 11. 1951. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁸⁰ Zápis ze schůze výkonného výboru z 28. 2. 1952. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁸¹ Srov. poznámka č. 224.

²⁸² Není jisté, o jakou organizaci se přesně jednalo, je možné, že ČSKH takto v zápise klub spadající pod Svaz československých skladatelů.

*konané mimo spolek jsou slabě navštíveny*²⁸³. I přes námitky ze strany Klubu umělců, který se domníval, že význam členstva ČSKH je značně přeceňován a je žádoucí si postupně vytvořit nové publikum, se Karel Ančerl vyslovil pro udržení členů spolku pohromadě. Po hlasování bylo usneseno, že se spolek prozatím likvidovat nebude a že bude po dohodě s Českou filharmonií sestaven program na koncertní sezonu 1952/1953. Ze zápisu z další porady, která se týkala přičlenění ČSKH k České filharmonii, vyplývá, že spolek má zařídit svou likvidaci k datu, které mu poskytne ministerstvo školství.²⁸⁴

Na konci roku 1952 už ČSKH svou likvidaci bral jako hotovou věc a měl připraven její podrobný plán. Čelakovský na schůzi výkonného výboru prohlásil, že spolek dostal od ministerstva školství pokyn likvidaci připravovat, ale zatím ji neprovádět, protože měl vyčkat na výsledky jednání mezi ministerstvem školství a ministerstvem vnitra. Bylo však schváleno, že od 1. ledna 1953 se budou konat koncerty pod hlavičkou České filharmonie a že bude ze jmění spolku vyčleněna finanční částka na vydání dějin Českého spolku pro komorní hudbu, které sepíše Vladimír Čelakovský. K vydání dějin nikdy nedošlo.

Přestože bylo domluveno, že od začátku ledna 1953 se budou koncerty konat pod záštitou České filharmonie, na programech ze začátku roku 1953 stále zůstala hlavička Českého spolku pro komorní hudbu. Jediné spojení s Českou filharmonií je v pramenech z roku 1953 patrné na jednom z programů, kde je z druhé strany uveden přehled nejbližších koncertů České filharmonie.²⁸⁵ Plánované sloučení s Českou filharmonií a její převzetí spolkových koncertů se zdrželo, což mohl zapříčinit nedostatek financí a pracovních sil v České filharmonii. Filharmonie zatím odmítla povinnosti ČSKH převzít.²⁸⁶ Záměr spolek zlikvidovat se nikdy neuskutečnil a spolek si nadále zachoval svou samostatnost. Likvidace ČSKH nařízená ministerstvem školství nebyla později vyžadována i díky úsilí Čenka Gardavského²⁸⁷ z hudebního oddělení ministerstva

²⁸³ Zápis ze schůze výkonného výboru z 28. 2. 1952. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁸⁴ Zápis z porady o přičlenění ČSKH k České filharmonii po stránce technicko-administrativní. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

²⁸⁵ Program koncertu z 12. 1. 1953; program koncertu z 13. 1. 1953. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

²⁸⁶ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 54.

²⁸⁷ Čeněk Gardavský (1910–1978), muzikolog, pedagog a hudební spisovatel. V hudebním oddělení ministerstva školství a osvěty pracoval od roku 1946, později byl i vedoucím oddělení. Zdroj: Macek, Petr: Gardavský, Čeněk. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4432.

školství.²⁸⁸ Podle Dagmar Vanišové spolek však nedostal ani oficiální schválení, nadále existoval téměř poloilegálně a v dalších letech se snažil o co nejméně viditelnou a bezproblémovou činnost.²⁸⁹ Tvrzení o údajné poloilegalitě se nepodařilo ověřit v dochovaných materiálech. Vanišová při tvorbě své knihy pracovala s dnes již ztracenými prameny, je tedy možné předpokládat, že měla k dispozici podklady, které tuto výpověď dokládaly.

Je opravdu s podivem, že i za takových okolností ČSKH nadále organizoval dvacet čtyři koncertů ročně, na počátku padesátých let navíc i mimořádné koncerty, a stále se snažil o jejich co nejlepší úroveň. Nedochovaly se také žádné záznamy o politických tlacích vycházejících zevnitř ČSKH na čistky v řadách členstva nebo ve vedení. Spolku stále šlo jen o komorní hudbu, o vytvoření koncertního prostoru pro české umělce a o podporu české hudby.

5.6.2. Organizační struktura

Po únoru 1948 se značně změnila celková stavba spolku. Na výzvu Klementa Gottwalda byl v březnu 1948 založen akční výbor,²⁹⁰ prakticky se ale jednalo jen o přejmenování výkonného výboru. Změna byla motivována čistě snahou o zachování spolku. Ústřednímu akčnímu výboru Národní fronty byla o založení podána zpráva a poslány stanovy.²⁹¹ V akčním výboru působili stejní funkcionáři jako předtím (předsedou akčního výboru se dočasně stal místopředseda ČSKH Jaromír Pečírka) s výjimkou dosavadního předsedy ČSKH Otakara Šourka, který pravděpodobně kvůli nesouhlasu s novým uspořádáním na podzim 1948 rezignoval. V listopadu byl novým předsedou akčního výboru, a tudíž i ČSKH zvolen jednatel Vladimír Čelakovský.²⁹²

V tomto uspořádání ale spolek fungoval jen necelé dva roky. Na valné hromadě konané 29. prosince 1950 byl zrušen název „akční výbor“ a Otakar Šourek byl znovu

²⁸⁸ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 54.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 56.

²⁹⁰ Akční výbory byly skupiny politických aktivistů, kteří se snažili na pracovištích uskutečňovat změny v souladu s komunistickou ideologií. Zdroj: Mlýnský, Jaroslav: *Únor 1948 a akční výbory Národní fronty*. Praha: Academia, 1978, s. 205.

²⁹¹ Zápis ze schůze akčního výboru z 22. 3. 1948. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁹² Zápis ze schůze akčního výboru z 8. 11. 1948. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

zvolen předsedou.²⁹³ Na této valné hromadě byla také schválena změna stanov a snížení členů výkonného výboru z osmnácti na šest, což v červnu 1950 požadoval bezpečnostní referát SNB.²⁹⁴ Spolek k tomuto kroku přistoupil také proto, že se k funkci ve výboru nepřihlásil dostatek kandidátů.²⁹⁵ Rozdělení na výkonný a správní výbor tedy zůstalo i po roce 1948, stejně jako pravomoci valné hromady, a nezměnilo se to ani po odvrácení zániku ČSKH na počátku padesátých let.

V roce 1950 byla také uzavřena smlouva s Ivanem Medkem, jež spolku pomáhal pořádat mimořádné koncerty a stal se vedle Zdeňka Nossbergera dalším tajemníkem spolku.²⁹⁶ Nejvýznamnější funkcionáři za toto období jsou shrnuti v následující tabulce.

	Předseda	Místopředseda	Jednatel
1948	Vladimír Čelakovský	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1949	Vladimír Čelakovský	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1950	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1951	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1952	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský
1953	Otakar Šourek	Jaromír Pečírka	Vladimír Čelakovský

Tab. 10 Předsedové, místopředsedové a jednatelé ČSKH 1948–1953

5.6.3. Dramaturgie koncertů

Rozložení koncertů do čtyř řad po šesti koncertech zůstalo. Stejně jako v předchozím období koncertní ročníky začínaly na podzim a končily na jaře. Koncerty se stále konaly v Rudolfinu.

Dlouholetou tradici oslavování výročí významných skladatelů na koncertech se spolek snažil nadále udržovat. V tomto období skladatele připomínal jen v letech 1949–1950. Jejich seznam se nachází v následující tabulce.

²⁹³ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 52.

²⁹⁴ Zápis ze schůze akčního výboru z 27. 6. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

²⁹⁵ Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994, s. 52.

²⁹⁶ Zápis z ustanovující schůze akčního výboru konané po valné hromadě 29. 12. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

	Skladatel	Událost
1949	Josef Suk ²⁹⁷	sedmdesát pět let od narození – čtyři koncerty
	Josef Bohuslav Foerster ²⁹⁸	devadesáté narozeniny – dva koncerty
	Vítězslav Novák ²⁹⁹	na paměť úmrtí († 18. 7. 1949) – dva koncerty
1950	Rudolf Karel ³⁰⁰	sedmdesát let od narození – dva koncerty

Tab. 11 Skladatelé, jejichž výročí byla připomenuta na koncertech ČSKH 1949–1950

Spolek v roce 1948 připomněl i dvacet pět let od založení Českého noneta³⁰¹ a v roce 1952 třicetileté výročí činnosti Ondříčkova kvarteta.³⁰²

Na rozdíl od předchozích let, kdy byl výběr repertoáru čistě na správním výboru, který ve výběru programu musel brát ohled jen na umělce a na své členy, se nyní situace změnila. Vzhledem ke značně nejisté situaci a nebezpečí likvidace, kterému spolek čelil, musel programy koncipovat tak, aby nevyvolávaly zbytečnou pozornost.

Na počátku padesátých let byly pořadatelům hudebních produkcí zaslány koordinační a programové pokyny od Hudební artistické ústředny (HAÚ)³⁰³, v nichž se uvádělo, že všichni pořadatelé musí do konce července 1950 předložit ústředně plán svých programů ke schválení. Do programů koncertů koordinovaných HAÚ bylo nutné vždy zařadit alespoň jednu ruskou nebo sovětskou skladbu a jednu soudobou českou nebo slovenskou skladbu. Zároveň měl pořadatel dbát na přístupnost. HAÚ také doporučovala, aby kvůli získání nového obecnstva nebyly pořádány celovečerní koncerty jednoho sólisty, ale spíše koncerty, kde bude možné slyšet ve smíšeném programu instrumentalisty i zpěváky.³⁰⁴ Přestože spolek tyto pokyny obdržel, nemusel se jimi řídit.

²⁹⁷ Program koncertu z 10. 1. 1949; program koncertu z 11. 1. 1949; program koncertu z 21. 2. 1949; program koncertu z 22. 2. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁹⁸ Program koncertu z 14. 11. 1949; program koncertu z 15. 11. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

²⁹⁹ Program koncertu z 24. 10. 1949; program koncertu z 25. 10. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

³⁰⁰ Program koncertu z 13. 11. 1950; program koncertu z 14. 11. 1950. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

³⁰¹ Program koncertu z 6. 12. 1948; program koncertu ze 7. 12. 1948. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

³⁰² Program koncertu z 18. 2. 1952; program koncertu z 19. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

³⁰³ Hudební artistická ústředna (HAÚ) začala fungovat 1. července 1948. HAÚ příslušelo právo rozhodovat o místním, časovém i věcném přizpůsobení jednotlivých produkcí v zájmu kulturněpolitických potřeb veřejného života a byla oprávněna nedat souhlas k pořádní veřejných hudebních produkcí, na něž se nepamatovalo v předložených plánech. Zdroj: Koordinační a programové pokyny pořadatelům veřejných hudebních produkcí. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

³⁰⁴ Koordinační a programové pokyny pořadatelům veřejných hudebních produkcí. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Otakar Šourek v dopise ministerstvu školství, kde obhajuje prospěšnost spolku a žádá, aby bylo povoleno jeho další pokračování, uvádí, že „*spolku je zákonem vyhrazeno pořádat komorní koncerty mimo rámec podniků hudební artistické ústředny*“³⁰⁵. Spolku se tedy podařilo získat výjimku a bylo mu umožněno koncerty pořádat, aniž by se musel přímo řídit nařízeními HAÚ. Programy spolkových koncertů tudíž neměly ústřednou vyžadovanou skladbu. Ve spolkovém repertoáru z tohoto období je přesto patrné alespoň částečné následování doporučení ústředny, což souvisí s celkovou dobovou atmosférou.

Spolek v roce 1952 také spolupracoval se Svazem československých skladatelů, přestože jejich vztahy nebyly právě přátelské (svaz nedoporučil ministerstvu školství, aby dalo ČSKH povolení pokračovat)³⁰⁶. Přesto spolek v součinnosti se svazem uspořádal koncerty u příležitosti Přehlídky nové tvorby pražských skladatelů. Dva ze svých řádných koncertů spolek věnoval tvorbě soudobých skladatelů doporučených svazem.³⁰⁷

Do analýzy programů koncertů spolku byly zahrnuty řádné koncerty od počátku roku 1948, tedy od druhé poloviny padesátého třetího ročníku, do konce jarního období roku 1953, kdy skončil padesátý osmý ročník.

Ve spolku bylo v této etapě hráno 424 skladeb od 91 skladatelů. Ludwig van Beethoven se 49 provedenými skladbami se po krátkém období po skončení války, kdy ČSKH jeho skladby téměř neuváděl, opět stal nejhranějším skladatelem. Druhým nejčastěji uváděným autorem byl Antonín Dvořák s 32 skladbami a třetím se 27 díly Wolfgang Amadeus Mozart. Tito tři skladatelé se mezi nejhranějšími autory objevovali po celou dobu trvání spolku, což svědčí o tom, že ČSKH záleželo na jeho tradičním programu.

Počet děl od českých skladatelů oproti předchozímu období mírně klesl, nyní tvořily přesně 50 % z celkového repertoáru, což je ve srovnání s dvacátými lety, kdy byla česká hudba uváděna přibližně ve třetině případů, stále vysoké číslo. Německá a rakouská hudba se dostala opět na druhou pozici v počtu uváděných skladeb – 28 % ze všech skladeb napsali němečtí nebo rakouští autoři. Přestože by se dalo očekávat, že po únoru 1948 na koncertech výrazně vzroste ruská a sovětská hudba, nestalo se tak. Ruská hudba tvořila 9 % repertoáru podobně jako bezprostředně po válce. V letech před druhou světovou válkou byly skladby ruských skladatelů hrány přibližně v 5 % případů, nárůst

³⁰⁵ Dopis od Otakara Šourka Ministerstvu školství, věd a umění z 24. 1. 1951. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

³⁰⁶ Srov. s. 70.

³⁰⁷ Program koncertu z 11. 2. 1952; program koncertu z 12. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

je tedy viditelný, ale ne tak výrazný, jak by se dalo předpokládat. Spolek také začal uvádět více skladeb slovenských autorů než dříve, celkem představil skladby šesti Slováků. Slovenskou hudbu ve spolku ve většině případů hrálo Slovenské kvarteto. Výrazně poklesl poměr francouzské hudby z poválečných 20 % na 5 %. Zbývajících 6 % tvořily skladby autorů dalších národností (převážně Italů, Maďarů a Poláků).

Množství skladeb žijících autorů v programech se nadále drželo kolem 32 % jako v předchozích letech, přestože obecnou tendencí v hudebním provozu v té době bylo zaměřovat se více na soudobou hudbu. Spolek stejně jako dříve uváděl nejvíce české soudobé tvorby (67 %), počet českých soudobých skladeb ale klesl ve prospěch sovětské moderní hudby, která tvořila dalších 20 %. Z děl nežijících autorů spolek také nejčastěji uváděl české skladby (42 %) a hned po ní německé nebo rakouské (41 %). Oblíbená byla i francouzská hudba (7 %). Tvorba ruských autorů tvořila jen 4 % z celkového počtu skladeb od nežijících skladatelů.

Z analýzy programů je patrné, že spolek se převážně držel svého tradičního repertoáru. Rozhodně se nestalo, že by zcela změnil svou programovou skladbu. Přestože jsou zřetelné jisté proměny v souladu se změněnou politickou situací, spolek si udržel své typické, léty ověřené složení repertoáru.

ČSKH, který po tak dlouhou dobu zakládal část své identity na spolupráci s Českým kvartetem, nadále pokračoval v jeho odkazu a na většině koncertů uváděl skladby pro smyčcová kvarteta. Jen zřídka uvedl jiné hudební druhy jako kvintety, sextety, sólové skladby nebo sonáty.

Spolek se v padesátých letech znovu navrátil k tradici mimořádných koncertů. K jejich organizaci byl najat Ivan Medek. Motivací pro jejich pořádání bylo zrušení hudebních agentur a dalších institucí, které v Praze do té doby také organizovaly koncerty. Pořádání akcí převzala Hudební artistická ústředna, než se však plně rozběhly, umělci mnohdy zůstávali bez možnosti vystupovat.³⁰⁸ V roce 1950 spolek uspořádal jeden mimořádný koncert – klavírní recitál Josefa Páleníčka.³⁰⁹ V roce 1951 proběhly čtyři mimořádné koncerty. Na přelomu února a března 1951 se konal cyklus mimořádných koncertů (poprvé od roku 1929). Na třech večerech zahrál houslista Alexander Plocek s doprovodem Josefa Páleníčka sonáty pro housle a klavír Ludwiga

³⁰⁸ Zápis z ustanovující schůze akčního výboru konané po valné hromadě 29. 12. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³⁰⁹ Program koncertu z 2. 12. 1950. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

van Beethovena.³¹⁰ V dubnu 1951 ČSKH ve spolupráci s Heroldovým klubem uspořádal mimořádný koncert na paměť patnáctého výročí úmrtí Karla Hofmanna.³¹¹

5.6.4. Interpreti

Z programů po roce 1948 je na první pohled patrné, že doba, kdy v Českém spolku pro komorní hudbu hrálo jedno až dvě stěžejní smyčcová kvarteta nejméně na polovinu ze všech koncertů, byla pryč. Kmenové soubory Pražské kvarteto a Ondříčkově kvarteto, jež ve spolku pravidelně vystupovaly už od poloviny dvacátých let, se koncertů stále účastnily, neměly ale už tak jasnou převahu jako dříve. Obě kvarteta sice stále účinkovala na nejvíce koncertech, další tělesa se ale podílela téměř na stejném množství večerů. Smyčcová kvarteta stále vystupovala na většině spolkových koncertů. Nejvíce koncertů ve spolku odehrálo Pražské, Ondříčkově, Československé a Smetanovo kvarteto³¹² (to vystoupilo v ČSKH poprvé v roce 1948). Spolek pokračoval ve spolupráci i s Moravským kvartetem a Kvartetem Národního divadla. Od roku 1950 ve spolku začalo vystupovat Janáčkově kvarteto³¹³. Na jednom koncertě účinkovalo i Heroldovo kvarteto a Hábovo kvarteto. Po roce 1948 také spolek pozval více slovenských umělců. Několikrát se ve spolku představilo Slovenské kvarteto, většinou se skladbami slovenských autorů. Ze zahraničních souborů přijelo maďarské Tátrai kvarteto a italské Nuovo Quartetto Italiano.

V tomto období ve spolku účinkovalo i poměrně hodně dalších komorních sdružení. Spolek opět pravidelně zval České noneto. Další tělesa jako Pražské dechové kvinteto, Dechové kvinteto Českých filharmonií, České trio nebo Sukovo trio se představila jen na dvou koncertech.

³¹⁰ Program cyklu Beethovenových sonát pro housle a klavír. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

³¹¹ Program koncertu z 16. 4. 1951. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

³¹² Smetanovo kvarteto bylo založeno v roce 1941. Jeho prvními členy byli Václav Neumann, Josef Vlach, Jiří Neumann a Antonín Kohout. Ve kmenovém repertoáru souboru byly skladby Ludwiga van Beethovena a skladby českých autorů. Zdroj: Poláček, Radek: Smetanovo kvarteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=8268.

³¹³ Janáčkově kvarteto vzniklo v roce 1947 na brněnské konzervatoři ve složení Jiří Trávníček, Miroslav Matyáš, Jiří Kratochvíl a Karel Kafka. Zdroj: Poláček, Radek: Janáčkově kvarteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3172.

Ve spolku samozřejmě vystupovali i další sólisté. Zřídka na samostatných recitálech (takto se v ČSKH znovu představila francouzská klavíristka Germaine Leroux, dále polská houslistka Eugenia Uminska s doprovodem klavíristky Ilzy Rodińsky, slovenský houslista Tibor Gašparek nebo výše zmínění houslista Alexander Plocek a klavírista Josef Páleníček), častěji sólisté doplnili některé ze smyčcových kvartet. Navzdory doporučení HAÚ věnovat zvýšenou pozornost vokální hudbě ve spolku v letech 1948–1953 nevystoupil ani jeden pěvec nebo vokální soubor.

6. Soutěž ČSKH na novou komorní skladbu v letech 1918–1945

6.1. Historie soutěže v letech 1918–1945

V průběhu let bylo v soutěži Českého spolku pro komorní hudbu oceněno mnoho významných skladatelů, jejichž komorní díla by bez impulsu, který jim soutěž poskytla, možná nikdy nevznikla. Přesto není soutěži ve starší literatuře věnován kromě krátkých a obecných shrnujících informačních pasáží žádný prostor. Pro další výklad o historii soutěže bylo čerpáno pouze z archivních materiálů, jež často kvůli neuspořádanosti a neúplnosti fondu podávají jen kusé informace. Soutěže se mnohdy týkají rukou psané poznámky, o nichž není jasné, kdo je pořídil a v jaké době vznikly. Je tedy možné, že v konkurzu byla oceněna i jiná díla nebo došlo ke skutečnostem, o nichž se nedochovaly záznamy.

Český spolek pro komorní hudbu začal vypisovat svou vlastní soutěž na novou komorní skladbu v roce 1895, tedy pouhý rok po svém založení. Spolek tak chtěl podpořit novou soudobou tvorbu a finančně pomoci mladým skladatelům. Soutěže se mohli podle podmínek účastnit pouze čeští autoři s novou původní komorní skladbou. Odborná porota zhodnotila anonymně přihlášené skladby a vyhlásila výherce (počet oceněných děl se lišil, většinou byly vyhlášeny jedna až čtyři vítězné skladby), kteří obdrželi finanční odměnu. Zpočátku na peněžitě odměny za vítězná díla přispíval tehdejší předseda a mecenáš ČSKH Josef Hlávka, po roce 1907 ceny financoval spolek ze svého vlastního jmění. Do roku 1917 proběhlo deset soutěžních ročníků, spolek totiž konkurz nevypisoval každý rok, ale nepravidelně v závislosti na vnějších okolnostech a finanční situaci. Historie soutěže v letech 1895–1918 je podrobně zpracována v mé bakalářské práci.³¹⁴

ČSKH pokračoval ve vypisování soutěže na novou komorní skladbu i po skončení první světové války a od roku 1918 do roku 1945 zorganizoval celkem šestnáct soutěžních ročníků, v nichž bylo oceněno čtyřicet šest komorních skladeb. Soutěž se nekonala každý rok, okolnosti (pravděpodobně finanční situace nebo nedostatek přihlášených prací) stejně jako před válkou nedovolily každoroční vypisování soutěže. Mnohdy docházelo k tomu, že soutěž byla vyhlášena s ročním zpožděním.

³¹⁴ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 59–62.

K zajímavé události došlo v roce 1930, kdy skladatel Josef Hüttel³¹⁵, jehož smyčcový kvartet byl oceněn v soutěži vypsané v roce 1927, skladbu věnoval po jejím vydání v Paříži Českému spolku pro komorní hudbu, což se stalo vůbec poprvé v historii spolku.³¹⁶ Jak bylo zdůrazněno v jednatelské zprávě za rok 1930³¹⁷, spolek si toho velmi vážil.

Jen několik dní po konci druhé světové války bylo oznámeno vypsání slavnostní soutěže na oslavu míru s hlavní cenou ve výši 50 000 korun. V porotě měli zasednout Vítězslav Novák, Pavel Bořkovec a Richard Zika.³¹⁸ Kvůli ztížené finanční situaci (o níž bylo detailněji pojednáno výše) se soutěž nikdy neuskutečnila.³¹⁹

Poslední soutěžní ročník byl vyhlášen na konci května roku 1945.³²⁰ V únoru roku 1947 se na schůzi správního výboru definitivně rozhodlo, že na vypisování dalších ročníků soutěže na novou komorní skladbu nejsou finance, a soutěž od té doby pořádána nebyla.³²¹

6.2. Podmínky soutěže

Vypsání nové soutěže bylo nejčastěji vyhlášováno na programech koncertů ČSKH. Skladby, jež chtěli autoři do soutěže přihlásit, musely být zaslány na adresu spolku do uvedeného termínu. Odborná porota přihlášená díla zhodnotila a opět na programech koncertů spolek vyhlásil vítěze (i když nedůsledně, ne všechny výsledky soutěžních ročníků byly zveřejněny na programech). Soutěžní díla měli skladatelé označit heslem nebo mottem a nesměla být podepsána, jinak skladatelé riskovali diskvalifikaci.

³¹⁵ Josef Hüttel (1893–1951), skladatel, dirigent a hudební pedagog. V letech 1926–1946 žil v egyptské Alexandrii, kde působil jako učitel, později jako ředitel oddělení evropské hudby v egyptském rozhlasu a dirigent rozhlasového orchestru. Zdroj: Wiedermann, Petra: Hüttel, Josef. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=963.

³¹⁶ Zpráva jednatele pro schůzi širšího výboru 29. 10. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³¹⁷ Jednatelská zpráva za rok 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³¹⁸ Zápis ze schůze širšího výboru z 24. 5. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³¹⁹ Návrh zprávy jednatele na valné hromadě 17. 2. 1947. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 7, Národní archiv České republiky.

³²⁰ Zápis ze schůze širšího výboru z 24. 5. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³²¹ Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 2. 1947. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

V roce 1936 musela porota ze soutěže vyřadit kvintet Bohuslava Martinů, protože byl podepsán, přesto se ale porota rozhodla dílo odměnit finanční premií.³²² V roce 1941 porota ze stejného důvodu diskvalifikovala skladbu Vladimíra Štědrone, přestože se podle porotců jednalo o dílo velmi dobré úrovně.³²³ Partitury vítězných děl byly uloženy ve spolkovém archivu a spolek si vyhradil právo provádět je na svých koncertech, přestože zdaleka ne všechny oceněné skladby uvedl. Skladby, které se v soutěži neumístily, byly vráceny jejich autorům. Běžně se do soutěže přihlašovalo mezi deseti a dvaceti autory, jejich počet se ročník od ročníku lišil.

Oproti prvním ročníkům, kdy byly udělovány až čtyři ceny, se od roku 1917 začaly udělovat jen dvě ceny. I. cena byla většinou oceněna částkou 3000 korun a II. cena 1500 korun. Pokud porota seznala, že žádné z přihlášených děl nedostačuje k získání I. ceny, nemusela ji udělovat. Porota se mnohdy rozhodla udělit finanční odměnu i dalším autorům, kteří obdrželi většinou premií ve výši zhruba 1000 korun. Od roku 1936 měla porota možnost celou finanční částku určenou na odměny (celkem 4500 korun) rozdělit do více cen podle svého uvážení. Od roku 1942 spolek začal standardně udělovat tři ceny s ohodnocením 3000, 2000 a 1000 korun.

Po vzniku Československa v roce 1918 se mohli soutěže účastnit kromě českých i slovenští skladatelé.

6.3. Porota soutěže

Protože se nedochovaly zprávy svědčící o opaku, je pravděpodobné, že porotu soutěže až do roku 1945 vybíral správní výbor, jako tomu bylo od založení soutěže.³²⁴ Porota byla vždy tříčlenná a její členové se měnili většinou jen kvůli úmrtí nebo zdravotní indispozici některého z nich. Už od úvodních ročníků byly mezi porotci soutěže významné osobnosti české hudby. Prvním předsedou poroty byl Antonín Dvořák. S ním v porotě zasedal Jindřich Kàan z Albestů, který se účastnil každého ročníku od založení soutěže až do své smrti. Stejně tak Emanuel Chvála byl s přestávkami činný v porotě soutěže od jejího založení až do dvacátých let 20. století. I v meziválečném období byla

³²² Zápis ze schůze užšího výboru ze 7. 5. 1936. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³²³ Zápis ze schůze poroty pro výroční ceny ČSKH z 19. 12. 1941. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

³²⁴ Návrh konkurenčního řádu při zadávání cen Českým spolkem pro komorní hudbu. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 3, Národní archiv České republiky.

porota složena z kapacit oboru. V porotě dlouhá léta zasedali Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel a Emil Hlobil.

V následující tabulce jsou uvedeni porotci soutěže za roky, kdy byla vyhlášena. Jejich seznam byl sestaven pomocí informací na programech a jednatelských zpráv.

	Členové poroty
1918	Jindřich Kàan z Albestů, Emanuel Chvála, člen Českého kvarteta ³²⁵
1919	Jindřich Kàan z Albestů, Emanuel Chvála, Josef Bohuslav Foerster
1920	Jindřich Kàan z Albestů, Emanuel Chvála, Josef Bohuslav Foerster
1922	Jindřich Kàan z Albestů, Emanuel Chvála, Josef Bohuslav Foerster
1925	Jindřich Kàan z Albestů, Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák
1926	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1928	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1930	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1932	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1934	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1936	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1938	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1940	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1942	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Rudolf Karel
1943	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Emil Hlobil
1945	Josef Bohuslav Foerster, Karel Boleslav Jirák, Emil Hlobil

Tab. 12 Složení poroty soutěže ČSKH 1918–1945

6.4. Výherci soutěže

Přehled laureátů soutěže Českého spolku pro komorní hudbu byl sestaven z několika různých typů pramenů. Využity byly ručně psané seznamy oceněných děl, které se nacházejí v Národním archivu, informace na programech koncertů ČSKH, jednatelské zprávy a zápisy ze schůzí správního a výkonného výboru. Po porovnání všech údajů se podařilo vytvořit přehled oceněných děl a jejich autorů. Vzhledem k tomu, že na programech koncertů nebyly vyhlášeny všechny soutěžní ročníky a že především na

³²⁵ Z pramenů není jasné, o kterého člena se jednalo.

rukopisných seznamech se objevují zjevné chyby, je možné, že se v tabulce objeví určité nepřesnosti.

V případě, že porota dílu neudělila některou z cen, ale přesto uznala za vhodné je ocenit finanční prémiei nebo čestným uznáním, je v příslušném sloupci uvedeno „odměna“. Datace se shoduje stejně jako u tabulky s přehledem porotců s rokem vyhlášení soutěžního ročníku, ne s rokem jejího vypsání. V případě, že z pramenů není jasné, které z děl získalo jakou cenu, tato hodnota zůstane nevyplněna.

	Skladatel	Název skladby	Cena
1918	Václav Štěpán	Smyčcový sextet „Dýmem, jiskrami a ohněm“	I. cena
	Karel Boleslav Jirák	Smyčcový sextet s altovým sólem „Procul patriae“	II. cena
1919	Miroslav Krejčí	Smyčcový kvartet C dur „O životě a moudrosti“	I. cena
	František Ondříček	Smyčcový kvartet As dur „Pro patria“	II. cena
1920	Bohuslav Martinů	Smyčcový kvartet „Jaro 1917“	II. cena
1922	Josef Procházka	Sonáta pro housle a klavír „Andante“	II. cena
	<i>neznámý autor</i>	Smyčcový kvartet „Hluboká duše“	odměna
1925	Miroslav Krejčí	Kvintet pro klarinet a smyčcový kvartet	I. cena
	František Pícha	Smyčcový kvartet cis moll „Na rozchodu s mládím“	II. cena
	Pavel Bořkovec	Klavírní kvintet „1922“	odměna
1926	Emil Hlobil	Smyčcový kvintet se dvěma violami	I. cena
	Jaroslav Řídký	Kvintet pro klarinet a smyčce „Jaro“	II. cena
	Emil Axman	Smyčcový kvartet „Umění a život“	odměna
	<i>neznámý autor</i>	Smyčcový kvartet „K-k, 1924“	odměna
	<i>neznámý autor</i>	Smyčcový kvartet „Pravda vítězí“	odměna
1928	František Pícha	Houslová sonáta d moll	II. cena
	František Bartoš	Sextet c moll	odměna
	Josef Hüttel	Smyčcový kvartet	odměna
	Karel Janeček	II. smyčcový kvartet	odměna

1930	Jaroslav Řídký	Smyčcový kvartet „Harmonie 1926“	I. cena
	Bohuslav Martinů	Klavírní trio „A B 25“	II. cena
	Pavel Bořkovec	Smyčcový kvartet „Largo“	odměna
	Josef Vlach-Vrutický	Smyčcový kvartet „1924“	odměna
1932	Jaroslav Řídký	Smyčcový kvartet „Březen“	I. cena
	Jaroslav Zich	Smyčcový kvartet „O jedné větě 1931“	II. cena
1934	Jaroslav Řídký	Smyčcový kvartet „Melos“	I. cena
	Vilém Petrželka	Sonáta pro housle a klavír „Jaro 1933“	II. cena
	Jaroslav Maštalíř	Smyčcový kvartet „Mládí“	odměna
	Silvestr Hippmann	Sonatina pro housle a klavír „8. III. 1933“	odměna
1936	František Bartoš	Smyčcový kvartet „A2“	
	Emil Hlobil	Sonatina pro housle a klavír „1934“	
	František Pícha	Trio pro housle, violu a klavír „Quasi una fantasia“	
	Vladimír Polívka	Suita pro violu a dechový kvintet	
1938	Josef Páleníček	Sonáta pro klavír „Ultimus“	I. cena
	Jaroslav Maštalíř	Smyčcový kvartet e moll	
	František Vrána	Smyčcový kvartet f moll „Ars“	
1940	Jaroslav Řídký	Smyčcový kvartet a moll „1938“	II. cena
	František Vrána	Sonáta pro klavír „Presto“	odměna
	Dalibor C. Vačkář	Nonet „1939“	odměna
1942	Julius Kalaš	Smyčcový kvartet f moll	I. cena
	Antonín Modr	Smyčcový kvartet	II. cena
	Zdeněk Folprecht	Concertino pro 9 sólových nástrojů, op. 21	III. cena
1943	Václav Martinovský	Nonet „Komorní hudba 1942“	II. cena
1945	František Suchý	Nonet	II. cena
	František Vrána	Dechový kvintet	odměna
	Ilja Hurník	Sonáta pro violoncello a klavír e moll	odměna

Tab. 13 Přehled oceněných děl v soutěži ČSKH 1918–1945

7. Český spolek pro komorní hudbu v kontextu dalších komorních spolků v letech 1918–1953

Český spolek pro komorní hudbu fungoval v bohatém kulturním prostředí. Už v době jeho založení existovaly jiné společnosti, které se zabývaly pořádáním koncertů komorní hudby, a jejich počet v Praze i v jiných českých městech ještě narostl po první světové válce. Pochopení kontextu, v němž Český spolek pro komorní hudbu fungoval, je pro celou tematiku velmi důležité, protože ČSKH byl do jisté míry ovlivněn okolním prostředím a sám měl významný vliv na chod a v některých případech i na vznik jiných hudebních institucí. V následující kapitole jsou nejdříve představeny nejdůležitější pražské i mimopražské hudební spolky zabývající se komorní hudbou s důrazem na jejich pořadatelskou koncertní činnost. Kapitola se dále věnuje zařazení ČSKH do dobového kontextu, jeho vlivu na ostatní instituce, odlišnostem a spolupráci mezi komorním spolkem a dalšími společnostmi.

7.1. Charakteristika pražských spolků

7.1.1. Hudební odbor Umělecké besedy

Umělecká beseda byla založena v roce 1863. Její hudební odbor se od svého založení snažil o pořádání koncertů – vedení odboru zavedlo abonentní večery a později cyklus populárních koncertů. Kvůli slabé návštěvnosti a finanční nákladnosti koncerty nebyly pořádány soustavně a příliš pravidelně. Až do založení ČSKH se na koncertech objevovala vedle orchestrálních děl i komorní hudba, po založení samostatného českého komorního spolku už beseda komorní hudbu téměř vůbec nezařazovala.³²⁶ Od dvacátých let 20. století se odbor zaměřoval převážně na vydavatelskou činnost spojenou s nakladatelstvím Hudební matice (založeno 1871)³²⁷ a pořádání koncertů se příliš nevěnoval. Přesto probíhaly novinkové koncerty složené z děl, které Hudební matice právě vydávala,³²⁸ a orchestrální večery s díly klasiků i soudobých skladatelů. Hudební

³²⁶ Šilhan, Antonín: Hudební odbor v prvním půlstoletí Umělecké besedy. In: Jelínek, Hanuš: *Padesát let Umělecké besedy 1863–1913*. Praha: Umělecká beseda, 1913, s. 77–138.

³²⁷ Reittererová, Vlasta: Umělecká beseda. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2405.

³²⁸ Matys, Rudolf: *V umění volnost. Kapitoly z dějin Umělecké besedy*. Praha: Academia, 2003, s. 195.

odbor také organizoval koncertní cykly oslavující výročí významných českých skladatelů (kupříkladu Vítězslava Nováka) a večery věnované různým hudebním kulturám (např. rumunské).³²⁹ Od třicátých let se pravidelně konaly tzv. hudební úterky, které odbor s přestávkami pořádal až do roku 1951. Jednalo se o intimní neoficiální koncerty převážně komorní hudby, často s průvodním slovem, pro stálý okruh posluchačů (koncerty navštěvovalo šedesát až sto třicet lidí). Na koncertech se platil pouze režijní poplatek a umělci (mnohdy amatéři) dostávali symbolický honorář. Na programech byla klasická díla i moderní hudba a konaly se též večery zaměřené na jeden styl, kulturu nebo autora.³³⁰ Po roce 1948 byly zrušeny jednotlivé odbory Umělecké besedy včetně hudebního a beseda přišla o svou samostatnost. Vedení se přesto scházelo, oproti předchozím letům byla ale činnost velmi omezená.³³¹ Umělecká beseda fakticky zanikla v roce 1963 (formálně v roce 1972), po roce 1989 byla její činnost obnovena.³³²

7.1.2. Jednota pro komorní hudbu (Kammermusikverein)

Jednota pro komorní hudbu vznikla v roce 1876 jako česko-německý komorní spolek. Český spolek pro komorní hudbu se utvořil odloučením české části v roce 1894 (o rozličných důvodech rozdělení a o historii Jednoty před rokem 1894 je pojednáno v mé bakalářské práci³³³). Německá část jednoty pokračovala po rozdělení ve své činnosti pod původním názvem. Společnost si zachovala své dobré renomé z předchozích let a nastavený systém pořádání osmi koncertů ročně. Jednota měla po rozdělení kolem tisíce členů převážně německé národnosti a jejich počet se stále zvolna zvyšoval. Na koncertech účinkovali až do třicátých let 20. století hlavně němečtí interpreti, důsledkem čehož z programů až do doby, kdy v Jednotě začalo pravidelně vystupovat Pražské kvarteto a další čeští umělci, téměř vymizela česká hudba. Programy koncertů obsahovaly převážně díla z klasicko-romantického repertoáru, objevovala se ale i soudobá hudba

³²⁹ Matys, Rudolf: *V umění volnost. Kapitoly z dějin Umělecké besedy*. Praha: Academia, 2003, s. 205.

³³⁰ Tamtéž, s. 202–205.

³³¹ Tamtéž, s. 274.

³³² Reittererová, Vlasta: Umělecká beseda. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2405.

³³³ Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017, s. 13–22.

a zcela nové skladby. Poslední koncert jednoty proběhl v roce 1938, právně spolek zanikl v roce 1942.³³⁴

7.1.3. Pražský spolek pro pěstování písně

Pražský spolek pro pěstování písně byl založen v roce 1908. Sám se považoval za doplnění Českého spolku pro komorní hudbu (což dávalo smysl, protože ČSKH se vokální hudbě nikdy příliš nevěnoval) a stanovil si podobné úkoly jako ČSKH (podporovat českou hudbu a české interprety).³³⁵ Jednotlivé koncerty byly často věnovány písním jednoho autora nebo určitému uměleckému směru. V naprosté většině případů se jednalo o písně s doprovodem klavíru, především od českých skladatelů. Spolek prováděl starší i soudobou hudbu a často úpravy lidových písní. Pořádal také koncerty věnované jubileím významných skladatelů. Spolek měl v prvních letech své činnosti kolem čtyř set členů, jejich počet se postupně mírně snižoval. Pořádal až na výjimky osm koncertů ročně. Pražský spolek pro pěstování písně přestal pořádat koncerty kvůli špatné finanční situaci a úbytku členů v roce 1934. Oficiálně zanikl v roce 1941.³³⁶

7.1.4. Spolek pro moderní hudbu

Spolek pro moderní hudbu byl založen v roce 1920 z iniciativy Vítězslava Nováka, Josefa Suka a Otakara Ostrčila. Specializoval se na českou i zahraniční soudobou hudbu především komorních žánrů. Na jeho koncertech zazněla díla autorů obrazejících se k tradici, ale též experimentální skladby. Spolek často uváděl světové premiéry.³³⁷ V prvních sezonách pořádal deset abonementních koncertů ročně, počet koncertů v jednotlivých ročnících se poté postupně snižoval. Zprvu se spolku dařilo

³³⁴ Reittererová, Vlasta: Verein für Kammermusik Prag. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4989.

³³⁵ Branberger, Jan: *Čtvrtstoletí spolku pro pěstování písně v Praze 1909–1934*. Praha: Spolek pro pěstování písně, 1935, s. 8.

³³⁶ Reittererová, Vlasta: Spolek pro pěstování písně v Praze. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4055.

³³⁷ Reittererová, Vlasta: Spolek pro moderní hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=6914.

dobře, v prvních letech měl kolem tří set členů, postupně se ale začal potýkat s čím dál menší návštěvností a finančními problémy, kvůli čemuž začal zařazovat i tradičnější skladby a vystoupení slavných umělců, čímž se snažil přilákat posluchače.³³⁸ V roce 1927 se začalo uvažovat o ukončení činnosti spolku, Alois Hába a Mirko Očadlík se ale zasloužili o jeho zachování a nastavili nový programový směr, orientovaný na modernější repertoár. Počet členů však stále klesal (v roce 1927 měl spolek jen 83 členů), a hospodářská krize na přelomu dvacátých a třicátých let v roce 1933 definitivně způsobila jeho zánik. Právně spolek zanikl v roce 1939.³³⁹

7.1.5. Spolek pro soukromé provádění hudby v Praze (Verein für musikalische Privataufführungen in Prag)

Pražská pobočka vídeňské společnosti Verein für musikalische Privataufführungen³⁴⁰ vznikla v roce 1922 na popud Arnolda Schönberga, který se stal jejím čestným předsedou. Jednalo se o soukromý spolek s neveřejnými koncerty, který měl přibližně čtyři sta členů (což bylo více, než měl vídeňský spolek). Mezi členy byly osobnosti z německého i českého kulturního života, ve výboru byl např. Alexander von Zemlinsky nebo Václav Talich. Na rozdíl od vídeňského spolku členstvo nesestávalo pouze z profesionálních hudebníků. Ve spolku byla hrána převážně zahraniční soudobá hudba, ke konci jeho fungování i česká hudba.³⁴¹ Pražské vedení spolku se staralo pouze o organizaci koncertů, program koncertů byl volen vídeňskou centrálou. Nejčastěji byla uváděna díla Arnolda Schönberga, Albana Berga, Clauda Debussyho nebo Maxe Regera. Z českých autorů se na programech objevili Alois Hába, Vítězslav Novák a Josef Suk.³⁴² Spolek podle zprávy určené policejnímu ředitelství z roku 1927 zanikl v roce 1924 pro nedostatek členů.³⁴³

³³⁸ Holzknicht, Václav: *Hudební skupina Mánesa*. Praha: Panton, 1968, s. 51.

³³⁹ Ludvová, Jitka: Spolek pro moderní hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 8, č. 2, 1976, s. 147–173.

³⁴⁰ Verein für musikalische Aufführungen založil Arnold Schönberg ve Vídni v roce 1918. Koncerty byly zprvu dostupné jen pro členy, ke konci fungování spolek uspořádal i několik veřejných koncertů. Prováděna byla výhradně soudobá hudba s důrazem na výbornou interpretační kvalitu. Spolek přestal pořádat koncerty v roce 1921. Zdroj: Botstein, Leon: Vienna. *Grove Music Online* [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.29326>.

³⁴¹ Vojtěch, Ivan: Verein für musikalische Privataufführungen in Prag. Versuch einer Dokumentation. In: *Miscellanea musicologica*, sv. 36, 1999, s. 9–128.

³⁴² *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 140.

³⁴³ Ludvová, Jitka: Německý hudební život v Praze 1880–1939. In: *Uměnovědné studie IV*. Praha 1983, s. 156–157.

³⁴³ Vojtěch, Ivan: Verein für musikalische Privataufführungen in Prag. Versuch einer Dokumentation. In: *Miscellanea musicologica*, sv. 36, 1999, s. 15.

7.1.6. Sdružení pro soudobou hudbu Přítomnost

Přítomnost byla založena v roce 1924. Zaměřovala se především na českou soudobou tvorbu (a to i na skladby německy mluvících autorů žijících v českých zemích). Přítomnost se nesnažila být úzce vymezeným spolkem pro jednu tvůrčí skupinu (jako například Hudební skupina Mánesa), na jejích koncertech se objevovaly skladby všech směrů soudobé hudby. Ve třicátých letech po zániku Spolku pro moderní hudbu se začal v Přítomnosti angažovat Alois Hába, který do programů začal prosazovat nejmodernější skladby české i zahraniční avantgardy, vymezil se oproti dřívější spíše tradicionalistické orientaci a nastavil novou linii, kterou se sdružení vydalo.³⁴⁴ Spolek neměl ustálený počet koncertů pro každou sezonu, jejich množství se pohybovalo od dvanácti do dvaatřiceti koncertů v každém ročníku. Přítomnost pořádala i tematické večery zaměřené na hudbu různých národů nebo skladatelské osobnosti a organizovala koncertní cykly k významným výročím. Koncerty byly převážně komorní, jen výjimečně orchestrální. Ve třicátých letech měla Přítomnost přibližně 250 členů, za okupace se jejich počet zdvojnásobil.³⁴⁵ V období protektorátu muselo být z názvu vypuštěno slovo „přítomnost“ (společnost se nazývala jen Sdružení pro soudobou hudbu) a spolek uváděl výhradně díla českých autorů. Po válce se sdružení snažilo i přes finanční problémy obnovit bohatou předválečnou činnost a často uvádělo díla autorů, kteří zahynuli během nacistické okupace (jako Pavel Haas nebo Gideon Klein), nebo skladby napsané ve válečných letech. V roce 1949 byl spolek začleněn do Svazu československých skladatelů a přestal samostatně fungovat. Svou činnost obnovil v roce 1989.³⁴⁶

7.1.7. Hudební skupina Mánesa

Hudební skupina Mánesa se od předchozích spolků liší. Pět hudebníků (František Bartoš, Pavel Bořkovec, Jaroslav Ježek, Iša Krejčí a Václav Holzknecht) se seskupilo kolem výtvarného spolku Mánes, v jehož výstavní síni pořádali komorní koncerty. Skupina začala fungovat v roce 1932 a uváděla soudobou hudbu mladé generace –

³⁴⁴ Ladmanová, Milada: Stylový přínos Přítomnosti, sdružení pro soudobou hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 5, č. 2, 1968, s. 187–209.

³⁴⁵ *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981, s. 194.

³⁴⁶ Reittererová, Vlasta: Přítomnost, sdružení pro současnou hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1510.

objevovaly se nejen skladby členů skupiny, ale česká i zahraniční hudba včetně zcela nových skladeb. Pořádány byly také tematické večery. Skupina se vymezovala oproti Českému spolku pro komorní hudbu, který byl podle jejího názoru až příliš tradicionalistický a oficiální, i vůči Spolku pro moderní hudbu, jenž kvůli zachování dobré návštěvnosti zařazoval tradicionalistická díla a slavné umělce, což mu skupina vyčítala. Celkem Hudební skupina Mánesa uspořádala sedmnáct koncertů pro poměrně nevelké publikum. V roce 1939 po emigraci Jaroslava Ježka byla skupina rozpuštěna. Zbývající členové vstoupili do sdružení Přítomnost.³⁴⁷

7.2. Charakteristika mimopražských spolků

7.2.1. Beseda brněnská

Beseda brněnská byla založena v roce 1861 jako první český hudební spolek v Brně. Beseda si kladla za cíl podporovat pěstování českého a slovanského zpěvu, pořádat koncerty a přednášky. Ke společnosti náležel pěvecký sbor Besedy brněnské, jeho sbormistrem byl v letech 1876–1891 Leoš Janáček. Ten rozšířil koncertní repertoár o orchestrální skladby a zařazoval soudobou a zahraniční hudbu. Na koncertech besedy byla uváděna především díla tzv. klasicko-romantického repertoáru a české moderny, v čemž beseda pokračovala i ve 20. století. Nadále se zaměřovala především na orchestrální a sborové skladby, zřídka uváděla komorní skladby.³⁴⁸ V roce 1913 beseda zabránila založení samostatného brněnského spolku pro komorní hudbu a prosadila vznik komorního odboru spadajícího přímo pod Besedu brněnskou. Komorní odbor pořádal čtyři až šest komorních koncertů ročně a po svém založení měl přibližně 160 abonentů.³⁴⁹ Na komorních koncertech besedy pravidelně účinkovalo České kvarteto i další pražské soubory a sólisté (Pražské kvarteto, Ševčíkovo kvarteto, Ondříčkovovo kvarteto, České trio, Jan Heřman, Rudolf Firkušný...). Komorní odbor kromě řádných koncertů pořádal i mimořádné koncerty a koncertní cykly (např. Dvořákův). Od druhé poloviny dvacátých let se komorní odbor začal potýkat s finančními problémy a klesajícím zájmem o koncerty. Za okupace bylo pořádání koncertů výrazně omezeno a v roce 1948 komorní

³⁴⁷ Holzknec, Václav: *Hudební skupina Mánesa*. Praha: Panton, 1968.

³⁴⁸ Pivoda, Ondřej: Beseda brněnská. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1115.

³⁴⁹ Helfert, Vladimír: *Filharmonický spolek Beseda brněnská v letech 1911–1930*. Brno, 1931, s. 7.

odbor ukončil svou činnost, protože pořádání komorních koncertů v Brně převzala Hudební artistická ústředna. Beseda brněnská byla na počátku padesátých let přičleněna ke Státní filharmonii Brno, přestala samostatně pořádat koncerty a zachoval se pouze její pěvecký sbor, který nadále vystupoval. Od roku 1993 se sbor osamostatnil (nyní nese název Brněnský filharmonický sbor Beseda brněnská) a stále funguje jako amatérský pěvecký soubor.³⁵⁰

7.2.2. Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni

Plzeňský komorní spolek vznikl v roce 1908 po úspěšných koncertech Ševčíkova kvarteta v Plzni. O koncerty spolku byl hned po jeho založení velký zájem, v roce 1909 měl přes 750 členů, po první světové válce měl dokonce 880 členů. Počet členů začal klesat na počátku třicátých let (pravděpodobně v důsledku hospodářské krize). S plzeňským spolkem bylo výrazně spjato Ševčíkovo kvarteto, které účinkovalo na velkém množství jeho koncertů (dalo by se říct, že Ševčíkovo kvarteto znamenalo pro Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni totéž, co znamenalo České kvarteto pro Český spolek pro komorní hudbu). Úroveň koncertů plzeňského komorního spolku byla poměrně vysoká, vystoupila na nich skvělá česká i zahraniční tělesa (České kvarteto, Pražské kvarteto, České noneto, Kolischovo kvarteto, Calvetovo kvarteto). Jeho repertoár tvořila převážně díla tzv. klasicko-romantického repertoáru, méně často soudobá hudba. V každé sezoně spolek pořádal pět až šest předplatitelských koncertů. Některé večery byly věnovány tvorbě jednoho autora a spolek na koncertech také připomínal důležitá výročí autorů nebo významných souborů.³⁵¹ Nepodařilo se zjistit přesné datum zániku spolku, je však pravděpodobné, že k němu došlo na přelomu čtyřicátých a padesátých let, kdy v důsledku nového spolkového zákona zanikla velká část spolků po celé zemi.

7.2.3. Spolek pro komorní hudbu v Moravské Ostravě

O ostravském komorním spolku je možné nalézt jen velmi málo informací. Je známo, že vznikl v roce 1934 z iniciativy malíře, klavíristy a organizátora Otakara

³⁵⁰ Pivoda, Ondřej: Beseda brněnská. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1115.

³⁵¹ Špelda, Antonín: *Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni*. Plzeň, 1949.

Pavlouska. Založen byl po vzoru Českého spolku pro komorní hudbu, od něhož si vyžádal stanovy k nahlédnutí, aby podle nich mohl vytvořit vlastní stanovy.³⁵² Dochovala se korespondence mezi oběma spolky, ostravský spolek se na ČSKH se žádostí o radu obracel i v dalších letech. V ostravském komorním spolku vystoupily významné české i zahraniční soubory a sólisté jako Kolischovo kvarteto nebo Rudolf Firkušný.³⁵³ Podle knihy *Hudba v českých dějinách*³⁵⁴ byl repertoár koncertů ostravského spolku rovněž spíše tradiční, což souvisí s tím, že se ostravský spolek inspiroval Českým spolkem pro komorní hudbu. Není známo, kdy spolek zanikl, nejpozději k tomu ale pravděpodobně došlo na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století.

7.2.4. Spolek pro komorní hudbu v Olomouci

Komorní spolek v Olomouci byl oficiálně založen v roce 1937. Vznikl transformací ze společnosti, která v Olomouci fungovala už od roku 1927 pod názvem Volné sdružení přátel moderní hudby v Olomouci, jež se zaměřovalo převážně na soudobou komorní hudbu autorů české moderny a předválečné a meziválečné generace a v menší míře i na klasicko-romantické skladby českých i zahraničních autorů.³⁵⁵ Kvůli nesoustavnosti a různorodosti repertoáru a také malé návštěvnosti se sdružení přeměnilo na pevný komorní spolek s ročním členským příspěvkem. Komorní spolek pořádal pět koncertů ročně, od roku 1946 osm koncertů. V době svého založení měl kolem tří set členů a jejich počet se soustavně zvyšoval. Na rozdíl od svého předchůdce neměl olomoucký komorní spolek kromě válečných let problém s malou návštěvností koncertů, v roce 1946 měl přes tisíc členů, což vedlo k rozhodnutí další členy nepřijímat. O rok později počet členů výrazně poklesl na 770.³⁵⁶ Spolek pro komorní hudbu v Olomouci si kladl za cíl podporovat československou komorní hudbu.³⁵⁷ Repertoár tvořila převážně klasicko-romantická díla, méně často česká i zahraniční soudobá hudba. Nejhranějším skladatelem byl Antonín Dvořák.³⁵⁸ Na koncertech spolku pravidelně vystupovalo

³⁵² Dopis od Otakara Pavlouska Otakaru Šourkovi z 21. 4. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³⁵³ Kusák, Jiří – Mazurek, Jan: Podíl Leoše Janáčka a jeho hudby na rozvoji ostravského hudebního života 1. poloviny 20. století. In: *Sborník z konference Janáčkiana*. Ostrava, 2008, s. 97.

³⁵⁴ Černý, Jaromír a kol.: *Hudba v českých dějinách: Od středověku do nové doby*. Praha: Supraphon, 1983, s. 381.

³⁵⁵ Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc: Spolek pro komorní hudbu v Olomouci, 1947, s. 34.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 68–79.

³⁵⁷ Silná, Ingrid: *Hudba v olomouckých spolcích v letech 1918–1939*. Olomouc, 2016, s. 131.

³⁵⁸ Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc: Spolek pro komorní hudbu v Olomouci, 1947, s. 80.

Pražské kvarteto, České noneto, Ondříčkovovo kvarteto, Moravské kvarteto nebo Pražské dechové kvinteto.³⁵⁹ O osudech spolku pro roce 1947 nebyly nalezeny žádné zprávy. Je možné, že si udržel stejně jako ČSKH svou samostatnost a nadále pořádal koncerty, pravděpodobnější ale je, že na přelomu čtyřicátých a padesátých let zanikl a obnovil svou činnost až po roce 1989. V roce 2005 byl olomoucký komorní spolek přičleněn k Moravské filharmonii Olomouc a v této podobě funguje dodnes.³⁶⁰

7.3. Zařazení Českého spolku pro komorní hudbu do dobového kontextu

Po zhodnocení činnosti Českého spolku pro komorní hudbu v kontextu ostatních spolků, které se zabývaly pořádáním komorních koncertů, vyplyne několik zásadních zjištění. ČSKH byl zdaleka největším spolkem. Ve třicátých letech, kdy fungovala naprostá většina výše zmíněných spolků, měl ČSKH přes tři tisíce členů, čímž třikrát převyšoval druhý největší spolek – německou Jednotu pro komorní hudbu, jež v této době měla kolem tisíce členů – a mnohonásobně ostatní pražské i mimopražské spolky. Jako jediný také nepřerušene vykonává svou původní činnost až do dnešních dnů. I v období, kdy ostatní hudební spolky zanikaly (na počátku třicátých let kvůli důsledkům hospodářské krize a na přelomu čtyřicátých a padesátých let následkem spolkového zákona a nového politického uspořádání), si Český spolek pro komorní hudbu udržel svou samostatnost a stále prosperoval. ČSKH se také jako jediný nemusel podřídit diktátu Hudební artistické ústředny.

Zajímavé je, že i v období dvacátých a třicátých let, kdy v Praze vznikaly další spolky pořádající komorní koncerty, členstvo Českého spolku pro komorní hudbu stále rostlo. A když jiné spolky zanikaly pro nedostatek členů, ČSKH úbytek posluchačů nikdy nezaznamenal. Je možné, že členstvo jiných pražských spolků po jejich zániku přešlo do ČSKH.

Český spolek pro komorní hudbu tvořil skutečně stabilní instituci. Téměř třicet let, od roku 1917 do roku 1946 (až na roční přestávku ve finální fázi druhé světové války), pořádal každý rok šestnáct řádných koncertů, a po roce 1946 dvacet čtyři koncertů ročně.

³⁵⁹ Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc: Spolek pro komorní hudbu v Olomouci, 1947, s. 81.

³⁶⁰ Vičarová, Eva: Moravská filharmonie. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2424.

Jeho členstvo se mohlo plně spolehnout na pravidelnost a stálost koncertních sezon, což zvláště v Praze nebývalo pravidlem. V Praze ze spolků pravidelně pořádala koncerty jen německá Jednota pro komorní hudbu (Kammermusikverein) a Pražský spolek pro pěstování písně, mimo Prahu olomoucký a plzeňský komorní spolek. Koncerty ostatních spolků se konaly nepravidelně a jejich počet se lišil každou sezonu. ČSKH oproti jiným spolkům také pořádal nejvíce koncertů v sezoně (kromě některých ročníků, kdy je převýšily koncerty Přítomnosti).

Repertoár hraný v hudebních spolcích té doby je možné rozdělit na dvě hlavní skupiny. První, do níž zapadá i ČSKH, je zaměřená tradičněji, na programech těchto spolků převažovala díla autorů klasicismu a romantismu. Není ale pravda, že spolky tohoto typu se moderní hudbě vůbec nevěnovaly. Jak bylo ukázáno výše, soudobá hudba tvořila přibližně třetinu z celkového repertoáru ČSKH, a též ostatní tradičně zaměřené spolky moderní hudbu v menší míře uváděly. Je namístě o Českém spolku pro komorní hudbu mluvit spíše jako o tradicionalistické instituci, ovšem s vědomím, že moderní hudbu pěstoval, podporoval ji a poměrně často ji uváděl. Do téhož směru zapadá i Hudební odbor Umělecké besedy, Jednota pro komorní hudbu a Pražský spolek pro pěstování písně (tedy všechny spolky, které vznikly do konce desátých let 20. století). Kvůli svému dlouholetému fungování a silné tradici se tyto spolky nevydávaly příliš moderním směrem.

Z mimopražských společností zvolily tradicionalistickou linii všechny sledované instituce, což svědčí o tom, jakou hudbu mimopražské publikum na komorních koncertech preferovalo. Obzvláště v činnosti Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni je možné najít mnoho podobností s Českým spolkem pro komorní hudbu. Obě společnosti měly podobný repertoár, často na jejich koncertech vystupovali titíž umělci, obě pořádaly tematicky zaměřené večery a na koncertech mnohdy připomínaly výročí významných skladatelů. Podobnosti lze nalézt i mezi ČSKH a Spolkem pro komorní hudbu v Olomouci, což je pochopitelné, protože olomoucký spolek se při tvorbě stanov inspiroval u Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě, který své stanovy vytvořil podle ČSKH.³⁶¹ Svým fungováním se ČSKH samozřejmě podobal i německé Jednotě pro komorní hudbu, což souviselo také s tím, že Český spolek pro komorní hudbu vzešel z jednoty a výrazně se inspiroval původní společnou činností.

³⁶¹ Vičarová, Eva: *Pěvecké a hudební spolky za první republiky a Olomouc*. Olomouc, 2016, s. 125.

Druhý směr volby repertoáru spočíval ve výhradní orientaci na soudobou hudbu. Toto směřování je reprezentováno Spolkem pro moderní hudbu, Sdružením pro soukromé provádění hudby v Praze (Verein für musikalische Privataufführungen in Prag), Přítomností a Hudební skupinou Mánesa. Tyto spolky vznikaly ve dvacátých a třicátých letech 20. století a jejich vznik zčásti vyvolalo pro některé nedostatečné uvádění soudobé hudby v již existujících spolcích. Je přirozené, že se nové společnosti vůči starším institucím vymezovaly a nesouhlasily s jejich tradičním zaměřením.

Za povšimnutí stojí fakt, že od založení Pražského spolku pro pěstování písně v roce 1908 v Praze nevznikl žádný tradicionalisticky orientovaný komorní spolek. Existence Českého spolku pro komorní hudbu, jeho doplnění v podobě Pražského spolku pro pěstování písně a německé Jednoty pro komorní hudbu, v pražském kulturním životě zcela naplnila poptávku a dalších spolků tohoto typu nebylo třeba. Po zániku Jednoty pro komorní hudbu a Pražského spolku pro pěstování písně ve druhé polovině třicátých let reprezentoval Český spolek pro komorní hudbu tento směr v Praze sám (koncerty Hudebního odboru Umělecké besedy byly pořádány příliš nepravidelně, aby mohly být pro ČSKH skutečnou konkurencí), což ještě pravděpodobně posílilo pozici spolku a navýšilo počet jeho členů.

V meziválečném období byla běžná spolupráce mezi různými hudebními společnostmi. Český spolek pro komorní hudbu nejčastěji spolupracoval s hudebním odborem Umělecké besedy. Umělecká beseda ČSKH propůjčovala své prostory pro pořádání valných hromad³⁶² a oba spolky se společně podílely na mnoha akcích. Společnými silami uspořádaly slavnosti u příležitosti dvacátého pátého výročí úmrtí Antonína Dvořáka v roce 1929,³⁶³ oslavy šedesátých narozenin Vítězslava Nováka v roce 1930³⁶⁴ nebo oslavy šedesátých narozenin Josefa Suka v roce 1933.³⁶⁵ Podle stanov ČSKH bylo také zástupci Umělecké besedy vyhrazeno stálé místo ve správním výboru komorního spolku³⁶⁶ a stejně tak reprezentant spolku zasedal ve výboru Umělecké

³⁶² Protokoly o valných hromadách Českého spolku pro komorní hudbu z let 1907–1933. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³⁶³ Slavnosti na paměť Antonína Dvořáka u příležitosti 25. výročí smrti. Umělecká beseda, 1929. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

³⁶⁴ Dopis od Umělecké besedy ČSKH bez datace. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³⁶⁵ Dopis od Umělecké besedy ČSKH z 20. 1. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³⁶⁶ Návrhy stanov ČSKH z roku 1894. Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973, archiv České filharmonie.

besedy.³⁶⁷ Dlouholetý jednatel a předseda ČSKH Václav Müller byl také zároveň jednatelem hudebního odboru Umělecké besedy.³⁶⁸

Jistá spolupráce probíhala i mezi ČSKH a jeho německým protějškem, Jednotnou pro komorní hudbu. Dochovala se informace o tom, že se obě instituce spolu se Spolkem pro komorní hudbu v Moravské Ostravě domlouvaly na společném postupu při zvaní zahraničních interpretů, kteří by při své návštěvě v Praze mohli vystoupit v obou spolcích.³⁶⁹ Zda se obě instituce skutečně domluvily a takové koncerty zrealizovaly, není známo.

Český spolek pro komorní hudbu spolupracoval i s mimopražskými společnostmi. Podle dochovaných materiálů probíhala nejrozvinutější spolupráce se Spolkem pro komorní hudbu v Moravské Ostravě. Ten se při svém vzniku inspiroval stanovami ČSKH a opakovaně navrhoval Českému spolku pro komorní hudbu, aby se při zvaní zahraničních těles spojili kvůli lepším honorářovým podmínkám.³⁷⁰ Ostravský spolek konkrétně informoval ČSKH o pozvání Buschova kvarteta, jež mělo účinkovat v ostravském spolku v roce 1936. Buschovo kvarteto poté opravdu v ČSKH v prosinci 1936 vystoupilo, spolupráce tedy byla úspěšná. Český spolek pro komorní hudbu ostravskému spolku oplatil jeho laskavost a poslal mu seznam umělců, kteří budou v ČSKH hostovat v sezoně 1937. Ostravský spolek měl už ale další sezonu naplněnou a nemohl se podle informací ČSKH zařídit.³⁷¹ Obě společnosti nadále zůstaly v kontaktu, avšak o tom, jestli proběhla další podobná spolupráce, se nedochovaly záznamy.

O součinnosti ČSKH s dalšími spolky nejsou zprávy, je ale důvodné se domnívat, že aktivity Českého spolku pro komorní hudbu jako instituce s dlouholetou tradicí, velkým dopadem a největším počtem členů, další společnosti výrazně ovlivnily. Je to zřetelné na podobném organizačním uspořádání i volbě repertoáru.

Běžně docházelo k tomu, že stejní umělci koncertovali v různých spolcích. Například Pražské kvarteto hrálo v ČSKH, v Jednotě pro komorní hudbu, ve Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni i ve Spolku pro komorní hudbu v Olomouci. Václav

³⁶⁷ Dopis od jednatele hudebního odboru Umělecké besedy Vladimíru Čelakovskému z 8. 3. 1937. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

³⁶⁸ Jednatelská zpráva za rok 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

³⁶⁹ Dopis od Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě ČSKH ze 13. 7. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

³⁷⁰ Dopis od Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě ČSKH bez datace. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

³⁷¹ Dopis od předsedy Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě Vladimíru Čelakovskému z 5. 9. 1936. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Štěpán také často vystupoval jako klavírista jak v Českém spolku pro komorní hudbu, tak ve Spolku pro moderní hudbu.

Závěr

Český spolek pro komorní hudbu představuje jedinečný fenomén, který v českých zemích nemá obdoby. Po celou první polovinu 20. století významně ovlivňoval český hudební život – v době svého vzniku na konci 19. století podpořil začínající České kvarteto, kterému umožnil samostatné fungování, a po první světové válce zas inspiroval vznik jiných spolků. Spolek také podstatně podpořil soudobou českou komorní tvorbu svou soutěží na novou komorní skladbu, díky níž byli skladatelé motivováni k tvorbě.

Český spolek pro komorní hudbu se svému členstvu snažil zprostředkovat celou šíři komorní hudby. Nezaměřoval se pouze na jedno odvětví nebo styl, ale na svých koncertech obsáhl komorní tvorbu od baroka až po ty nejmodernější skladby. V jeho programech měla převahu klasická díla, což spolek zařadilo spíše mezi instituce obracející se k tradici. Třetinu repertoáru však stabilně tvořila soudobá hudba převážně od českých skladatelů, členstvo spolku tedy mělo možnost seznámit se i s novými tendencemi v hudebním životě. Také soutěž na novou komorní skladbu, kterou spolek vypisoval celých padesát let, dokládá, že přestože byl orientován spíše tradicionalisticky, záleželo mu na moderní hudbě a soudobých skladatelích.

Svým členům spolek umožnil slyšet nejlepší díla z celého spektra komorní hudby v podání špičkových interpretů. Spolku vždy záleželo na tom, aby kvalitní česká tělesa a sólisté měli dostatek možností ke koncertnímu vystupování, a sám cíleně napomáhal souborům, které byly ve finanční tísní, nabídkou vystupovat na spolkových koncertech, nebo jim dokonce dojednal koncertní cestu do zahraničí. Na koncertech ČSKH účinkovali také významní zahraniční umělci, díky nimž byl často značně obohacen spolkový repertoár, a posluchači se mohli seznámit s odlišným interpretačním přístupem.

Spolek kladně ovlivňoval kulturní život v Praze od počátku své existence. Opakovaně přispíval na chod jiných sdružení a podporoval význačné aktivity napomáhající propagaci české hudby nebo vědeckou činnost.

Pozitivní vliv Českého spolku pro komorní hudbu je také jasně zřetelný na příkladech mimopražských komorních spolků. ČSKH prokazatelně inspiroval vznik Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě a nepřímo i Spolku pro komorní hudbu v Olomouci. Po srovnání činnosti jednotlivých mimopražských spolků je očividné, že inspiraci pro své fungování z působení Českého spolku pro komorní hudbu čerpalo i Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni.

Zvláště ve srovnání s činností dalších hudebních spolků se ukáže jedinečnost Českého spolku pro komorní hudbu. Jeho stabilní a stále rostoucí členská základna, která čítala víc než tři tisíce osob, je vskutku nebývalá i v celoevropském kontextu. Téměř neuvěřitelným se zdá fakt, že se spolku podařilo uchovat si svou samostatnost i na přelomu čtyřicátých a padesátých let, kdy naprostá většina dalších spolků zanikla nebo se musela podřídit diktátu Hudební artistické ústředny.

Podstatné je i zjištění, že v Praze od desátých let 20. století nevznikaly žádné další spolky podobného zaměření jako ČSKH. Z toho vyplývá, že svou funkci vykonával natolik dobře, že nebylo třeba jej jakkoli nahradit.

Český spolek pro komorní hudbu po skončení první světové války úspěšně navázal na svou předchozí činnost. Stále naplňoval své cíle – podporoval českou hudbu i soudobé skladatele a pozitivně ovlivňoval kulturní dění po celé zemi, což činil i za nesmírně obtížných podmínek nacistické okupace a pod přímou hrozbou svého zániku v padesátých letech. V Praze vytvářel ideální prostředí pro rozvoj komorní hudby, z čehož česká hudební scéna doposud čerpá.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní materiály

Dopis od Arnošta Arnošta Maxmiliánu Leiserovi z 3. 5. 1935. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od ČSKH ředitelství Nerudova reálného gymnázia z 8. 2. 1949. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Dopis od Františka Kudláčka Otakaru Šourkovi z 28. 11. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od hudebního odboru Umělecké besedy ČSKH z 20. 1. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od J. Šrámka Otakaru Šourkovi z 16. 10. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Jana Löwenbacha ČSKH z 8. 10. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

Dopis od jednatele hudebního odboru Umělecké besedy Vladimíru Čelakovskému z 8. 3. 1937. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Miloše Šafránka Otakaru Šourkovi ze 7. 3. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Miloše Šafránka Vladimíru Čelakovskému z 13. 4. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od neznámého pisatele Milanu Grafovi ze 14. 10. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od neznámého pisatele Vladimíru Čelakovskému z 27. 1. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od neznámého pisatele Vladimíru Čelakovskému z 9. 10. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

Dopis od Otakara Pavlouska Otakaru Šourkovi z 21. 4. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Anně Krčmářové ze 17. 9. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Ferdinandu Vachovi z 26. 11. 1931. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Janu Kuncovi z 5. 5. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Janu Květovi ze 17. 3. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Milanu Grafovi do Záhřebu z 6. 12. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Ministerstvu školství, věd a umění z 24. 1. 1951. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka neznámému adresátovi z 5. 11. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Otakara Šourka Vladimíru Čelakovskému z 28. 7. 1932. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

Dopis od Otakara Šourka Zdeňku Folprechtovi z 19. 7. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od předsedy Pracovního komitétu Slavíkových oslav ČSKH z 15. 3. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od předsedy Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě Vladimíru Čelakovskému z 5. 9. 1936. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě ČSKH bez datace. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

Dopis od Spolku pro komorní hudbu v Moravské Ostravě ČSKH ze 13. 7. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 4, Národní archiv České republiky.

Dopis od rektorátu a profesorského sboru Pražské konzervatoře ČSKH ze 4. 4. 1936. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Vladimíra Čelakovskému neznámému adresátovi z 28. 7. 1932. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Vladimíra Čelakovského neznámému adresátovi z 9. 12. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Vladimíra Čelakovského neznámému adresátovi z 20. 1. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Umělecké besedy ČSKH bez datace. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Umělecké besedy ČSKH z 20. 1. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Dopis od Zdeňka Folprechta Otakaru Šourkovi z 8. 6. 1933. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Jednatelská zpráva za rok 1919. Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973, archiv České filharmonie.

Jednatelská zpráva za rok 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Jednatelská zpráva za rok 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Jednatelská zpráva za rok 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

Jednatelská zpráva za rok 1942. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Koordinační a programové pokyny pořadatelům veřejných hudebních produkcí. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Návrh konkurenčního řádu při zadávání cen Českým spolkem pro komorní hudbu. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 3, Národní archiv České republiky.

Návrh zprávy jednatele Vladimíra Čelakovského valné hromadě ze 17. 2. 1947. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

Návrhy stanov ČSKH z roku 1894. Karton bez číselného označení s názvem Spolek pro komorní hudbu 1894–1973, archiv České filharmonie.

Oběžník členům ČSKH od předsedy Otakara Šourka a jednatele Vladimíra Čelakovského ze srpna 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Pozvánka na Cyklus komorních děl Antonína Dvořáka na programu koncertu z 11. 2. 1929. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program cyklu Beethovenových smyčcových kvartet. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program cyklu Beethovenových sonát pro housle a klavír. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 10. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 11. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 22. 12. 1919. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 22. 3. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 10. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 12. 1920. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 1. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 10. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 10. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 19. 12. 1921. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 2. 10. 1922. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 12. 1922. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 29. 1. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 9. 4. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 16. 4. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 11. 1923. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 3. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 3. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 7. 4. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 10. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 20. 10. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 11. 1924. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 10. 1925. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 10. 1926. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 28. 3. 1927. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 10. 1927. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 27. 2. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 19. 3. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 29. 10. 1928. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 9. 12. 1929. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 3. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 23. 3. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 10. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 3. 11. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 11. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 11. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 8. 12. 1930. Karton Programy ČSKH 1894–1930, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 14. 12. 1931. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 15. 2. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 14. 3. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 21. 3. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 4. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 10. 1932. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 2. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 20. 3. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 3. 4. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 20. 11. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 12. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 12. 1933. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 26. 3. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 16. 4. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 8. 10. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 22. 10. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 11. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 3. 12. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 12. 1934. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 3. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 14. 10. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 21. 10. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 9. 12. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 2. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 16. 3. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 20. 4. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 5. 10. 1936. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 8. 2. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 15. 3. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 4. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 10. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 30. 10. 1937. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 10. 1938. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 10. 1938. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 6. 5. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 14. 10. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 11. 1940. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 2. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 11. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 17. 11. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 5. 12. 1941. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 23. 2. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 2. 3. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 9. 3. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 5. 10. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 19. 10. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 26. 10. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 30. 11. 1942. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 8. 3. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 25. 10. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 8. 11. 1943. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 3. 1944. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 4. 12. 1945. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 6. 12. 1948. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu ze 7. 12. 1948. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 10. 1. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 1. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 21. 2. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 22. 2. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 24. 10. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 25. 10. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 15. 11. 1949. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 2. 12. 1950. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 11. 1950. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 14. 11. 1950. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 16. 4. 1951. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 11. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 18. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 19. 2. 1952. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 12. 1. 1953. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Program koncertu z 13. 1. 1953. Karton Programy ČSKH 1951–1980, archiv České filharmonie.

Proslov Otakara Šourka *Josef Suk a Český spolek pro komorní hudbu v Praze* přetištěný na programu koncertu z 21. 10. 1935. Karton Programy ČSKH 1931–1950, archiv České filharmonie.

Protokoly o valných hromadách Českého spolku pro komorní hudbu z let 1907–1933. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Slavnosti na paměť Antonína Dvořáka u příležitosti 25. výročí smrti. Umělecká beseda, 1929. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

Vzácný čin. In: *Věstník čsl. hudebníků*, č. 5, 1. 5. 1934. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Zápis z porady o přičlenění ČSKH k České filharmonii po stránce technicko-administrativní. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

Zápis z ustanovující schůze akčního výboru konané po valné hromadě 29. 12. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis z valné hromady z 20. 5. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis z valné hromady ze 7. 6. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze akčního výboru z 22. 3. 1948. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze akčního výboru z 8. 11. 1948. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze akčního výboru z 2. 4. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze akčního výboru z 27. 6. 1950. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze poroty pro výroční ceny ČSKH z 19. 12. 1941. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Zápis ze schůze širšího výboru 18. 4. 1923. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru z 11. 4. 1928. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru z 16. 11. 1931. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru ze 14. 3. 1932. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze užšího výboru ze 7. 5. 1936. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru z 23. 6. 1939. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 1. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru z 11. 12. 1940. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 5. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru z 24. 5. 1945. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze širšího výboru ze 17. 2. 1947. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze užšího výboru z 12. 12. 1935. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze výkonného výboru z 30. 10. 1922. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze výkonného výboru z 20. 11. 1951. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zápis ze schůze výkonného výboru z 28. 2. 1952. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 2, Národní archiv České republiky.

Zpráva členům ČSKH od mimořádné valné hromady z roku 1946. Karton č. 2, archiv České filharmonie.

Zpráva členům ČSKH z 15. 7. 1946. Fond Česká filharmonie – Český spolek pro komorní hudbu, karton č. 12, Národní archiv České republiky.

Zpráva jednatele pro schůzi širšího výboru z 1. 10. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Zpráva jednatele pro schůzi širšího výboru z 29. 10. 1930. Karton č. 1, archiv České filharmonie.

Literatura

Boleška, Josef: *Deset let Českého kvarteta 1892–1902*. Praha: M. Urbánek, 1902.

Branberger, Jan: *Čtvrtstoletí spolku pro pěstování písně v Praze 1909–1934*. Praha: Spolek pro pěstování písně, 1935.

Černušák, Gracian: Beseda brněnská. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 92.

Černušák, Gracian: České kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 205–206.

Černušák, Gracian: Jednota pro komorní hudbu v Praze. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 583–584.

Černušák, Gracian: Kvarteto Národního divadla. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 800.

- Černušák, Gracian: Pražské kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2. Praha: Státní hudební vydavatelství, s. 360–361.
- Černušák, Gracian: Přítomnost. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 386–387.
- Černušák, Gracian: Spolek pro moderní hudbu v Praze. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 580.
- Černušák, Gracian: Spolek pro pěstování písně. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 581.
- Černušák, Gracian: Umělecká beseda. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 812–813.
- Černý, Jaromír a kol.: *Hudba v českých dějinách: Od středověku do nové doby*. Praha: Supraphon, 1983.
- Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, sv. 2 (1918–1945). Praha: Academia, 1981.
- Helfert, Vladimír: *Filharmonický spolek Beseda brněnská v letech 1911–1930*. Brno, 1931.
- Holzknicht, Václav: *Hudební skupina Mánesa*. Praha: Panton, 1968.
- Koščíková, Kristína: *Ženy klavíristky na Pražské konzervatoři v období prvej republiky*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014.
- Kusák, Jiří – Mazurek, Jan: Podíl Leoše Janáčka a jeho hudby na rozvoji ostravského hudebního života 1. poloviny 20. století. In: *Sborník z konference Janáčkiana*. Ostrava, 2008, s. 95–102.
- Květ, Jan Miroslav (ed.): *Čtyřicet let Českého kvarteta: 1892–1932*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1932.
- Květ, Jan Miroslav: *Národní umělec Ladislav Zelenka a České kvarteto*. Praha: Vydavatelství Ministerstva informací, 1948.
- Ladmanová, Milada: Přítomnost. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, s. 748–749.
- Ladmanová, Milada: Stylový přínos Přítomnosti, sdružení pro soudobou hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 5, č. 2, 1968, s. 187–209.

- Ludvová, Jitka: Německý hudební život v Praze 1880–1939. In: *Uměnovědné studie IV*. Praha 1983, s. 53–183.
- Ludvová, Jitka: Spolek pro moderní hudbu. In: *Hudební věda*, roč. 8, č. 2, 1976, s. 147–173.
- Ludvová, Jitka: Spolek pro moderní hudbu. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 865–866.
- Matys, Rudolf: *V umění volnost. Kapitoly z dějin Umělecké besedy*. Praha: Academia, 2003.
- Mlýnský, Jaroslav: *Únor 1948 a akční výbory Národní fronty*. Praha: Academia, 1978, s. 205.
- Pilková, Zdeňka: *Hudební úterky Umělecké besedy v letech 1935–1951*. In: *Příspěvky k dějinám české hudby I*. Praha: Academia, 1971, s. 67–172.
- Pokorná, Markéta: *Český spolek pro komorní hudbu a jeho význam pro českou hudbu mezi lety 1894–1918*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2017.
- Procházka, Rudolf František: *Der Kammermusikverein in Prag: Denkschrift zur fünfzigjährigen Gründungsfeier*. Praha: Kammermusikverein, 1926.
- Silná, Ingrid: *Hudba v olomouckých spolcích v letech 1918–1939*. Olomouc, 2016.
- Skácelík, František (ed.): *Sedmdesát let Umělecké besedy*. Praha: Umělecká beseda, 1933.
- Slezák, Filip: *Veřejná osvětová služba v Protektorátu Čechy a Morava*. Magisterská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- Smetana, Robert: *O nový český hudební život*. Olomouc: Spolek pro komorní hudbu v Olomouci, 1947.
- Šefl, Vladimír (ed.): *85 let Českého spolku pro komorní hudbu v Praze*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1979.
- Šilhan, Antonín: Hudební odbor v prvním půlstoletí Umělecké besedy. In: Jelínek, Hanuš: *Padesát let Umělecké besedy 1863–1913*. Praha: Umělecká beseda, 1913, s. 77–138.
- Špelda, Antonín: *Sdružení pro pěstování komorní hudby v Plzni*. Plzeň, 1949.

Šourek, Otakar: Český spolek pro komorní hudbu. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 1. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1963, s. 218–219.

Štědroň, Bohumír: Bohuslav Lhotský. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 831.

Štědroň, Bohumír: Československé kvarteto. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 1. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963, s. 211.

Vanišová, Dagmar: *Český spolek pro komorní hudbu 1894–1994*. Praha: Český spolek pro komorní hudbu, 1994.

Vičarová, Eva: *Pěvecké a hudební spolky za první republiky a Olomouc*. Olomouc, 2016.

Vojtěch, Ivan: Verein für musikalische Privataufführungen in Prag. Versuch einer Dokumentation. In: *Miscellanea musicologica*, sv. 36, 1999, s. 9–128.

Vysloužil, Jiří: Hudební skupina Mánesa. In: Macek, Petr (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, s. 331.

Online zdroje

Anderson, Ronald Kinloch – Preston, Katherine: Wittgenstein, Paul. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.30460>.

Botstein, Leon: Vienna. *Grove Music Online* [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.29326>.

Čeští madrigalisté [online]. © 2013 [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.cesti-madrigaliste.cz>.

Jacobson, Bernard: Kolisch, Rudolf. *Grove Music Online* [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.15289>.

Katalinić, Vjera: Huml, Václav. *Grove Music Online* [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.2273998>.

Kavka, Tomáš: Svaz pro povznesení návštěvy v ČSR. Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/page/docs/AP-505-svaz-povzneseni-navstevy.pdf>.

Kulijevyčová, Marie: Pražské trio. *Harmonie* [online]. © 2019 [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/prazske-trio.html>.

Magistrát města Ostravy [online]. Ostrava: © 2016 [cit. 23. 1. 2019]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/tiskove-zpravy/historicke-kalendarium-1/archiv-historickeho-kalendaria/article.2015-02-09.5223900697>.

Martykánová, Ivana: Pražské dechové kvinteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1003019.

Mikulášková, Věra: Pro arte antiqua. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=495.

Němcová, Alena: Moravian Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.19093>.

Němcová, Alena: Ondříček Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.20345>.

Macek, Petr: Gardavský, Čeněk. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 26. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4432.

Phillip, Robert – Potter, Tully: Pro arte quartet. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.22382>.

Phillip, Robert: Busch, Adolf. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.04422>.

Pivoda, Ondřej: Beseda brněnská. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1115.

Poláček, Radek: Aim, Vojtěch Bořivoj. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=646.

Poláček, Radek: České noneto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3787.

Poláček, Radek: Český spolek pro komorní hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z: http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7875.

Poláček, Radek: Janáčkovo kvarteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3172.

Poláček, Radek: Páleníček, Josef. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=3774.

Poláček, Radek: Smetanovo kvarteto. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 30. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=8268.

Potter, Tully: Calvet Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.44218>.

Potter, Tully: Ševčík Quartet. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.44217>.

Reittererová, Vlasta: Přítomnost, sdružení pro současnou hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019]. Dostupné z:

http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1510.

Reittererová, Vlasta: Spolek pro moderní hudbu. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019].

Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=6914.

Reittererová, Vlasta: Spolek pro pěstování písně v Praze. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 25. 3. 2019].

Dostupné z:

http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4055.

Reittererová, Vlasta: Umělecká beseda. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z:

http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2405.

Reittererová, Vlasta: Verein für Kammermusik Prag. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 22. 3. 2019].

Dostupné z:

http://ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=4989.

Salter, Lionel: Landowska, Wanda. *Grove Music Online* [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.15951>.

Timbrell, Charles: Selva, Blanche. *Grove Music Online* [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.25379>.

Vičarová, Eva: Moravská filharmonie. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2424.

Wiedermann, Petra: Hüttel, Josef. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Masarykovy univerzity [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=963.

Zagreb Qaurtet [online]. Záhřeb: © 2011 [cit. 26. 4. 2019]. Dostupné z: <http://zagrebquartet.hr>.